

การศึกษาสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษานำร่อง เรียนประถมศึกษา

สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปริญญานิพนธ์

ของ

พระศักดิ์ เทพไตรรัตน์

25 ก.ย. 2535

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกศิลปศึกษา

ตุลาคม 2534

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1814651

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็น
สมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกศิลปศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน
(ผศ.วินัย ใสมดี)

..... กรรมการ
(ผศ.ดร.มะลิฉัตร เอื้ออานันท์)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผศ.วินัย ใสมดี)

..... กรรมการ
(ผศ.ดร.มะลิฉัตร เอื้ออานันท์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รศ.ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกศิลปศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศ.ดร.สมพร บัวทอง)

วันที่ .. ๕... เดือน .. พฤษภาคม .. พ.ศ. ๒๕๖๔.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์วินัย ใสมณี ประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มะลิฉัตร เอื้ออนันท์ กรรมการควบคุม ซึ่งได้กรุณาช่วยเหลือให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูง

สำหรับแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านคือ รองศาสตราจารย์ ดร.วิรัช ตั้งเจริญ รองศาสตราจารย์สมบุญ ภู่นวล และอาจารย์ทองหล่อ มีชูจิตร์ ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไข เสนอแนะ ทำให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์ผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามอย่างดียิ่ง

ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเฉพาะปัญหาด้านสถิติ ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ สานนท์ ฉายศรีศิริ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์เป็นพิเศษ

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์สุภา ศาตราภรณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญชู แก้วชมภู ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิทยา รุ่งราตรี และผู้ช่วยศาสตราจารย์กาญจนา รุ่งราตรี ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์มาโดยตลอด

ขอกราบระลึกพระคุณ บิดามารดา คุณพ่อบุญมา เทพไตรรัตน์ และขอขอบคุณ คุณอังฉรา เทพไตรรัตน์ - ที่ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์มาโดยตลอด ส่งผลให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ในที่สุด

พีระศักดิ์ เทพไตรรัตน์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง ☒ ย่อ ๑๑๑ ๒๐๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า ☒ ย่อ ๑๒๓๔	5
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า ☒ ย่อ ๒๓๔๕	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า ☒ ย่อ ๒๓๔๕	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
ความหมายของศิลปศึกษา	8
การเรียนการสอนศิลปศึกษา	9
คุณสมบัติของครู	10
การเตรียมการสอน	15
การดำเนินการสอน	17
การผลิตและการใช้สื่อการสอน	33
การวัดผลและการประเมินผล	38
สภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษา	45
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51
3 วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า ☒	56
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ☒	56
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ☒	57
การเก็บรวบรวมข้อมูล ☒	58
การวิเคราะห์ข้อมูล ☒	59
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ☒	60

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	52
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ...	52
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการสอนศิลปะศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	65
ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาการสอน ศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา	76
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	81
ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	81
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	81
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	81
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	82
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	82
อภิปรายผล	85
ข้อเสนอแนะ	96
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	101
บรรณานุกรม	102
ภาคผนวก	112
ประวัติย่อผู้วิจัย	123

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	กลุ่มตัวอย่าง	57
2	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	63
3	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	63
4	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา	64
5	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์การสอนระดับประถมศึกษา	64
6	สภาพการสอนศิลปศึกษานำร่อง เรียนประถมศึกษา ด้านการเตรียมการสอน ...	65
7	สภาพการสอนศิลปศึกษานำร่อง เรียนประถมศึกษา ด้านการดำเนินการสอน ...	68
8	สภาพการสอนศิลปศึกษานำร่อง เรียนประถมศึกษา ด้านการผลิตและการใช้ สื่อการสอน	71
9	สภาพการสอนศิลปศึกษานำร่อง เรียนประถมศึกษา ด้านการวัดผลและการ ประเมินผล	72
10	สภาพการสอนศิลปศึกษานำร่อง เรียนประถมศึกษา ด้านการเตรียมการสอน ด้าน การดำเนินการสอน ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน ด้านการวัดผลและ การประเมินผล	75
11	แสดงเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการสอนศิลปศึกษานำร่อง เรียนประถมศึกษา ด้านการเตรียมการสอน	76
12	แสดงเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการสอนศิลปศึกษานำร่อง เรียนประถมศึกษา ด้านการดำเนินการสอน	77
13	แสดงเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการสอนศิลปศึกษานำร่อง เรียนประถมศึกษา ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน เพิ่มเติม	78
14	แสดงเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการสอนศิลปศึกษานำร่อง เรียนประถมศึกษา ด้านการวัดผลและการประเมินผล เพิ่มเติม	79

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนภูมิเครื่องมือวัดผลแบบสำรวจรายการ	44

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

^{ย้อนหน้า}
งานปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจและสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป เพราะความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ จะเห็นได้ว่าการศึกษากลายเป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งสำหรับสร้างความเจริญให้แก่สังคมและประเทศชาติ และเป็นแกนกลางในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม

ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา จำเป็นจะต้องจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ทั้งนี้เพราะการศึกษาจะช่วยทำให้ประชาชนมีความรู้ ทักษะ ความสามารถ ตลอดจนปลูกฝังทัศนคติที่พึงประสงค์ให้แก่สังคมได้ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ (สิบลักษณ์ เกตุกิตติ์, 2522 : 10) ดังพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน (2520 : 3) พระราชทานแก่ครูใหญ่และนักเรียนที่เข้าเฝ้า ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ตอนหนึ่งว่า "การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความรู้ความสามารถ ความคิด ทัศนคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม และประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศย่อมทำได้สะดวกราบรื่น ได้ผลที่แน่นอนและรวดเร็ว"

↑ ด้วยเหตุที่การศึกษามีความสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาประเทศดังกล่าว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530-2534 จึงได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา และฝึกอบรมเพื่อปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม และความสามารถในการทำงานแก่เยาวชน เพื่อส่งเสริมพัฒนาให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา

(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2530 :

6) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ได้ระบุถึงการจัดการประถมศึกษาเป็นการศึกษาที่รัฐจัดให้แก่เด็กไทยทุกคน เพื่อให้มีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน อ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณได้ สามารถประกอบอาชีพตามควรแก่วัยได้ และสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.

2528 :/61)

จุดมุ่งหมายของการประถมศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 คือ ให้นำเป็นคนดี มีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ มีความสุข และเป็นพลเมืองดีของสังคม บ้านเมือง และโลก (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป. : 18) ให้นำส่วนของโครงสร้างและเนื้อหาเป็นลักษณะมวลประสบการณ์ มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มี 5 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะ ที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภาษาไทย และคณิตศาสตร์

กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของชีวิต และสังคม กล่าวถึงปัญหาและความต้องการของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี

กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาและสร้างนิสัย

กลุ่มที่ 4 กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงาน และความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ

กลุ่มที่ 5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน และวิชาอาชีพที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน และวิชาอาชีพที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต เพื่อให้โรงเรียนเลือกสอนอย่างใดอย่างหนึ่ง ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6

สำหรับกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มีจุดประสงค์ของการสอนสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา กล่าวคือให้ผู้เรียนมีค่านิยม เจตคติและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาร่างกาย จิตใจ และสังคม ให้นำโอกาสได้แสดงออกตามความถนัด ความสามารถของบุคคล ได้เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีวัฒนธรรมตามวิถีทางประชาธิปไตย และพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความประณีต และรสนิยมที่ดี

ในฐานะวิชาศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และเป็นวิชาที่ปลูกฝังให้เกิดคุณค่าต่าง ๆ เช่น คุณค่าทางด้านจิตใจ ได้แก่ รสนิยมที่พึงมีต่อศิลปะ การชื่นชมต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี หรือคุณค่าด้านร่างกาย ได้แก่ การแสดงออกด้วยการนำใช้ร่างกายอย่างคล่องแคล่วมีสัมพันธ์กันระหว่างตากับมือมากขึ้น การแสดงออก

ทางความก้นัด รวมทั้งความสนุกสนานเพลิดเพลิน หรือคุณค่าทางด้านสังคม ได้แก่ การอยู่
และการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างดี ดังนั้นการเรียนการสอนศิลปะจึงมีหลักการ
เพื่อตอบสนองเป้าหมายดังกล่าว กิจกรรมทางศิลปะจึงเน้นหนักไปทางหวังผลกระทบ ไปยัง
การพัฒนาประชาชนให้มีคุณค่าแก่สังคมมากขึ้น (วินัย วัฒนดี. 2528 : 113)

^{๒๐๗๗} สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานความเห็น
เกี่ยวกับวิชาศิลปะศึกษาว่าตอนหนึ่งว่า "วิชาศิลปะมีประโยชน์ทำให้ผู้เรียนได้ถ่ายทอด
จินตนาการของตนออกมาในรูปแบบที่ผู้อื่นเข้าใจง่าย เป็นการฝึกทักษะให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ
ตลอดจนเป็นการวางรากฐานนิสัยของผู้เรียนให้เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักใช้เวลา
ว่างให้เป็นประโยชน์ (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2529 : 115) กระบวนการเรียนการสอน
ศิลปะในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจะเน้นการให้อิสระแก่ผู้เรียน ในการแสดงออก
เฉพาะตัว เปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้จินตนาการความคิดสร้างสรรค์ ให้ผู้เรียนได้เกิดการ
พัฒนาทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์และสังคม โดยใช้กระบวนการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะต่าง ๆ
(มะลิฉัตร เอื้ออนันท์. ม.ป.ป. : 1) อันจะนำไปสู่การสร้างลักษณะนิสัยอันดีงาม
และลักษณะนิสัยที่ดีนี้จะติดตัวไปจนถึงในระดับอุดมศึกษาเรื่อยไปจนเป็นผู้ใหญ่ (ชาลิต
ดาบแก้ว และสดาวดี เหมทานนท์. 2525 : 10)

ดังนั้น ศิลปะศึกษาจึงเป็นวิชาที่จำเป็นต้องจัดว่าหลักสูตร เพราะเป็นวิชาที่ช่วยให้นัก
นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ หลายประการ และการเรียนรู้เหล่านั้นจะช่วยพัฒนา
นักเรียนให้เติบโตขึ้นเป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข และเจริญก้าวหน้า
(นิรมล ตีรณสาร. 2525 : 34) การที่จะให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยเปลี่ยน
พฤติกรรมไปสู่จุดประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด ต้องอาศัยกระบวนการเรียนของนักเรียนและ
กระบวนการสอนที่มีประสิทธิภาพของครู (กมล สุตประเสริฐ และคนอื่น ๆ. 2523 :
139) ครูผู้สอนศิลปะศึกษาริเริ่มเรียนประถมศึกษา นับว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างสูงในการที่
จะส่งเสริมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมทางศิลปะที่
เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกด้านความคิดสร้างสรรค์ และมีมืออย่างสมบูรณ์ นอกจาก
นั้นยังต้องเป็นผู้สร้างบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมอันรื่นเริง เพื่อเป็นการกระตุ้นย้ายุให้เด็ก
กล้าแสดงออกอย่างมีความเชื่อมั่น (กรมวิชาการ. 2527 : 42) ครูจึงควรมีความรู้
ด้านศิลปะ และมีทักษะในเรื่องที่จะสอนเป็นอย่างดี จะทำให้นักเรียนเห็นภาพรวมของการจัดการเรียน
การสอนได้อย่างกว้างและลึก (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2528 : 42) และตระหนัก

เสมอว่า บทบาทของผู้สอนนั้นจะต้องมีบทบาทความเป็นครู นำบทบาทการเป็นศิลปิน เพราะเรากำลังให้การศึกษาศิลปะแก่นักเรียน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2529 : 113) ดังนั้นครูผู้สอนศิลปศึกษา จำเป็นต้องเป็นผู้ที่เข้าใจความมุ่งหมายของการให้การศึกษา และบทบาททางศิลปศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการสอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา (นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร, 2528 : 40)

จากการศึกษาเอกสารรายงานวิจัย เกี่ยวกับการเรียนการสอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ได้พบปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปศึกษาพอสรุปได้ดังนี้ จากผลการวิจัยของ มีนา คงสุริยะนาวิน (2528 : ๘) ได้พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปมอบหมายให้ครูประจำชั้นเป็นผู้สอนทุกกลุ่มวิชา แต่ครูไม่สามารถสอนได้ทุกกลุ่มวิชา เพราะขาดความรู้และทักษะ ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในการสอน ซึ่งตรงกับผลวิจัยของ ยุพา ประถมกัญ และคนอื่น ๆ (2526 : 52 - 56) ที่พบว่า วิชาเรียนประถมศึกษาทุกขนาดได้จัดครูเข้าสอนประจำชั้นโดยสอนทุกวิชา และกว่าร้อยละ 50 ของครูประจำชั้นที่สอนศิลปศึกษาจะไม่มีความรู้ทางศิลปศึกษาเลย (นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร, 2525 : 80 - 83) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ บุษบา กาญจนวารีทิพย์ (2530 : 94) ที่พบว่า ครูศิลปศึกษาขาดความรู้ ความเข้าใจ ในวิธีการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาให้เป็นผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ทำให้การสอนของครูผิดไปจากจุดประสงค์ของศิลปศึกษาอย่างแท้จริง ครูไม่คำนึงถึงคุณค่าการแสดงออกทางศิลปะของเด็กที่มีผลต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ (นัยนา คณนุรักษ์, 2530 : 3) บรรดาครูเหล่านี้ต้องการความช่วยเหลือในการให้การอบรมปฏิบัติการเสริมทักษะด้านการวาดภาพระบายสี การปั้น การออกแบบสร้างสรรค์ด้วยวัสดุต่าง ๆ (กัญญา เดชาภิวัฒน์สกุล, 2526 : 48 - 49)

ส่วนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ปัญหาเหล่านี้มีสาเหตุหลักมาจากการที่ครูรับผิดชอบการสอนศิลปศึกษาส่วนใหญ่ คือ ครูประจำชั้น ขาดความรู้เฉพาะสาขา ทำให้ขาดเทคนิคการสอนและทักษะด้านปฏิบัติ ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในวัตถุประสงค์และการประเมินผล ตลอดจนไม่เห็นความสำคัญและคุณค่าของศิลปศึกษา (นงนารถ พิภลขาว, ศึกษาพิเศษ, ผู้ให้สัมภาษณ์, พระศักดิ์ เทพไตรรัตน์, ผู้สัมภาษณ์, ที่กองการศึกษาเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา เมื่อ

วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2532) ปัญหาเหล่านี้มีผลกระทบต่อการเรียนการสอนศิลปศึกษา ทำให้นักเรียนได้รับผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และถ้าครูประจำการเหล่านี้ได้มีความเข้าใจใน จุดประสงค์การเรียนรู้ของศิลปศึกษา ขั้นตอนดำเนินการสอน การวัดผลและประเมินผลที่ ถูกต้อง จะทำให้การเรียนการสอนศิลปศึกษาประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยตระหนักความสำคัญของปัญหานี้ จึงเกิดแรงจูงใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหา การสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำผลของการศึกษามาเป็นพื้นฐานการเสนอแนวทางปรับปรุง การสอนศิลปศึกษา และพัฒนาการสอนการอบรมศิลปศึกษาของครูประจำการให้มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกอง การศึกษา เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน การวัดผล และการประเมินผล

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลเสนอต่อผู้บริหารสังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา และผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดการประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้บริหารฝ่ายการศึกษาเอกชน และผู้บริหารของวิทยาลัยครู พระนครศรีอยุธยา ได้ทราบถึงสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษา เพื่อหาทางปรับปรุงและ พัฒนาการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ผลจากการศึกษาจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตครูของ วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา โปรแกรมศิลปศึกษา โปรแกรมการประถมศึกษา และจัดการ อบรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพของครูผู้สอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาทั่วปักษ์ใต้ ยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าวิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับสภาพและปัญหาศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน การวัดผลและประเมินผล

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นครูผู้กำลังปฏิบัติงานการสอน ทุกกลุ่มประสบการณ์ รวมทั้งสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2534 จำนวน 108 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง 81 คน คิดเป็นร้อยละ 75 จากประชากรครู ประถมศึกษาทั้งหมด 108 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ศิลปศึกษา หมายถึง หมวดวิชาหนึ่งที่อยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

2. ครูประถมศึกษา หมายถึง ครูผู้ทำหน้าที่สอนมวลประสบการณ์กลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งสอนศิลปศึกษา ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. นักเรียน หมายถึง นักเรียนระดับประถมศึกษา ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมือง นครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2534

4. โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่มีการสอนครบทุกชั้นตั้งแต่ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมือง นครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งอยู่ในเขตการให้บริการทางวิชาการของ วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5. สภาพและปัญหา หมายถึง สถานการณ์และอุปสรรคที่ครูประถมศึกษาประสบ
ในการสอนศิลปศึกษา สามารถจำแนกขอบข่ายได้ดังนี้

5.1 การเตรียมการสอน หมายถึง การวางแผนการสอนแนวการสอน
หรือโครงการสอนของครู ประกอบด้วย การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ความคิดรวบยอด
เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียน วิธีสอน วิธีวัดผลและประเมินผล เพื่อให้นักเรียนบรรลุจุด
ประสงค์การเรียนรู้ในหลักสูตร

5.2 การดำเนินการสอน หมายถึง สภาพเกี่ยวกับการสอนของครู เช่น
ความรู้ในเนื้อหา ทักษะงานการปฏิบัติ และความสามารถในการใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ

5.3 การผลิตและการใช้สื่อการสอน หมายถึง การรู้จักผลิตและการรู้จัก
เลือกใช้สื่อการสอนที่ดี ตรงกับเนื้อหา กิจกรรม ที่สอน มีรูปแบบ เรื่องราวที่สร้างความสนใจ
ของนักเรียน ให้ความรู้ ความเข้าใจ ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่เหมาะสมกับ
วุฒิภาวะ และการรับรู้ของนักเรียน คำนึงเวลาและการลงทุนอย่างประหยัด หรือใช้วัสดุ
ในท้องถิ่น

5.4 การวัดผลและการประเมินผล หมายถึง สภาพที่เกี่ยวกับวิธีการและ
เครื่องมือที่ใช้วัดผลนักเรียน เพื่อตรวจสอบว่า การเรียนศิลปศึกษาของนักเรียนเป็นไปตาม
จุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจำแนกออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. ความหมายของศิลปศึกษา
2. การเรียนการสอนศิลปศึกษา แบ่งออกเป็น 5 เรื่องดังนี้
 - 2.1 คุณสมบัติของครู
 - 2.1.1 คุณสมบัติของครูทั่วไป
 - 2.1.2 คุณสมบัติของครูศิลปศึกษา
 - 2.2 การเตรียมการสอน
 - 2.3 การดำเนินการสอน
 - 2.4 การผลิตและการใช้สื่อการสอน
 - 2.5 การวัดผลและประเมินผล
3. สภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษา
4. งานวิจัย

ความหมายของศิลปศึกษา

มีนักการศึกษาและนักวิชาการศิลปศึกษา ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของคำว่า ศิลปศึกษา ไว้หลายประการดังนี้

อารี สุทธิพันธุ์ (ม.ป.ป. : 16) เสนอคำว่าศิลปศึกษาไว้ว่า ศิลปศึกษานั้นเป็นคำเรียกกระบวนการจัดการเรียนการสอนทางศิลปะ ให้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ภายใต้ระบบการศึกษาคล้ายวิชาสามัญวิชาหนึ่ง โดยส่งเสริมให้นักเรียนมีความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ มีความชื่นชมผลงาน ศิลปกรรม ที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ และมีความสนใจในความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบศิลปะที่นำมาประยุกต์ใช้สำหรับสังคมปัจจุบันโดยไม่คาดหวังที่จะให้นักเรียนเป็นศิลปิน และเน้นการจัดการศึกษาทางด้านศิลปะสำหรับนักเรียนทุกคน

วิรัตน์ พิชญ์ไพฑูรย์ (2521 : 163) นิยามว่า ศิลปศึกษาเป็นวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัยให้เด็กได้มีพฤติกรรมอันดีงามทางด้านศิลปะ เป็นวิชาสามัญที่ช่วยส่งเสริมให้เด็ก

ได้พัฒนาด้านต่าง ๆ โดยให้เด็กได้ทำกิจกรรม มีโอกาสสร้างสรรค์ รู้จักแก้ปัญหาและได้สัมผัสกับสภาพความเป็นจริง เพื่อเด็ก ๆ จะได้มีประสบการณ์ด้านสุนทรียภาพ และการสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์และเทคนิคของการทำงานจะเป็นการช่วยให้เด็กได้เจริญงอกงามในด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา และความคล่องแคล่วในการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายที่สัมพันธ์กับความคิดและการแสดงออก

เลิศ อำนันทะ (2523 : 216) กล่าวว่า ศิลปศึกษาหมายถึงวิชาที่จัดการเรียนการสอนขึ้นภายในโรงเรียนและสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เด็กทุกเพศทุกวัย ทุกระดับความสามารถ ได้มีโอกาสแสดงออกอย่างมีอิสระทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความคิดจินตนาการตามความสนใจ และความก้นดทางธรรมชาติของเด็กแต่ละคน กิจกรรมทางศิลปะประกอบด้วย การเขียนภาพระบายสี การปั้น การแกะสลัก ดนตรีและพ่อนรำ ฯลฯ

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2525 : 2) นิยามว่า ศิลปศึกษาหมายถึงการศึกษาเรื่องของศิลปะหรือการศึกษาเรื่องการสร้างสิ่งใหม่ที่สวยงาม โดยต้องใช้ประสบการณ์รับรู้เหตุผล อารมณ์ และความคิดริเริ่มเป็นเครื่องช่วยในการสร้าง

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529 : 111) กล่าวว่า ศิลปศึกษาหมายถึงการศึกษาศิลปะเด็ก โดยการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพของผู้เรียน ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศิลปินนิสัยกับผู้เรียน ให้มีความรู้ ทักษะ และความคิดที่ดีต่อศิลปะ

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 40) นิยามว่า ศิลปศึกษาหมายถึงการจัดการศึกษาทางศิลปะให้แก่เยาวชนทุกคน ซึ่งจะต้องมีความสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนการสอน และหลักจิตวิทยาในการเรียนการสอนไปพร้อมกัน

จากคำกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ศิลปศึกษาจะมีลักษณะเป็นวิชาสามัญที่จัดการเรียนการสอนเพื่อเด็กทุกคน ให้ได้มีโอกาสแสดงออกทางศิลปะตามความก้นด และบุคลิกภาพของแต่ละคน อันจะทำให้เกิดการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม การรับรู้และสุนทรียภาพ เป็นการส่งเสริมการพัฒนาส่วนบุคคลเพื่อทำให้เยาวชนเหล่านี้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพของสังคมต่อไป

การเรียนการสอนศิลปะศึกษา

การเรียนการสอนศิลปะศึกษา หมายถึง กระบวนการและแนวปฏิบัติในการจัดประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

และพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ (อารี สุธิพันธุ์. 2515 : 29) ซึ่งมีปัจจัยสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้อง และมีส่วนหรือมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพด้านการเรียนการสอนนั้น แบ่งได้ 5 ด้าน

1. คุณสมบัติของครู
 - 1.1 คุณสมบัติของครูทั่วไป
 - 1.2 คุณสมบัติของครูผู้สอนศิลปศึกษา
2. การเตรียมการสอน
3. การดำเนินการสอน
4. การผลิตและการใช้สื่อการสอน
5. การวัดผลและการประเมินผล

คุณสมบัติของครู

ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการกำหนดคุณภาพการจัดการศึกษา ทั้งนี้เพราะครูเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ และการเกิดพฤติกรรมใหม่ของเด็เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากครูเป็นผู้ที่ต้องติดต่อกับใกล้ชิดกับนักเรียนโดยตรง นักเรียนจะเรียนรู้และสามารถแสดงพฤติกรรมตรงตามจุดหมายปลายทางของหลักสูตรได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับวิธีการสอนของครูมากที่สุด (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ม.ป.ป. : 65) ดังที่กัญญา สาธ (2522 : 1 - 6) ได้ให้ความเห็นว่า ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี และทำแผนการศึกษาของชาติดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างได้ผล อันจะเป็นผลต่อการพัฒนาคนในชาติให้เป็นพลเมืองดีมีประสิทธิภาพ และเป็นกำลังสำคัญของชาติ ครูจึงเป็นผู้ที่ทำงานหนักทั้งในด้านการถ่ายทอดวิชาความรู้ และการอบรมสั่งสอนนักเรียน ให้ประพฤติเป็นพลเมืองดีของสังคม เป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์และคนทั่วไป "ครู" เป็นปัจจัยสำคัญที่สุด เพราะ "ครูคือผู้ยกสถานะทางวิญญาณของมนุษย์ให้สูงขึ้น" การยกสถานะทางวิญญาณคือการพัฒนาจิตใจ เมื่อมนุษย์มีจิตใจสูงขึ้น มีสติปัญญาดีขึ้น ก็จะสามารถพัฒนาสิ่งที่อยู่รอบตัว นำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตของตนเอง และชุมชนได้ (สุจริต เพียงชอบ. 2522 : 50 - 57; อ้างอิงมาจาก พุทธสาสิกขุ. 2498 : คำบรรยาย) ในเรื่องนี้จะขอกล่าวถึงคุณสมบัติของครูทั่วไป และคุณสมบัติของครูผู้สอนศิลปศึกษา)

คุณสมบัติของครูทั่วไป

ผลวิจัยของ จินตนา มาพวง (2520 : 59 - 62) ลัดดาวัลย์ ชมมณฑา (2520 : 73 - 76) ได้พบว่า การสอนของครูจะมีประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพ ทักษะวิธีการสอน การเข้าข้อปฏิบัติการสอน เจตคติของครูที่มีต่อนักเรียน และการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน องค์ประกอบดังกล่าวล้วนเป็นคุณสมบัติที่สำคัญมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งสิ้น ซึ่งสรุปเป็นองค์ประกอบที่สำคัญได้ 3 ประการคือ

1. บุคลิกลักษณะของครูดี
2. มีการดำเนินการสอน และการจัดกิจกรรมการสอนดี
3. มีการจัดสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนดี

ดังนั้น ครูผู้สอนต้องมีคุณสมบัติที่ดีเป็นแบบอย่างให้กับนักเรียน ซึ่งคุณลักษณะของครูดีนั้น เที่ยมสกล (2505 : 8 - 9) กล่าวว่าไว้ดังนี้ คือ

1. ต้องมีความรู้ ความสามารถและความประพฤติดี
2. ต้องมีพัฒนาการทางร่างกาย ทางสมอง ทางอารมณ์ และสังคมดี
3. ต้องมีเจตคติที่ดี มีนิสัยดี และมีทักษะพื้นฐานดี
4. มีศีลธรรมและวัฒนธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีสุขภาพสมบูรณ์

มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบอาชีพ และทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติตามที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาชาติ (2506 : 41)

สุรางค์ แสงวนิช (2506 : 41) ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพที่ดีของครูดังนี้ คือ รูปร่าง กิริยาท่าทางดี แต่งกายเรียบร้อย มีความประพฤติทั้งในที่ลับและที่แจ้ง มีเจตคติและอุดมคติ เป็นประชาธิปไตย มีความสนใจอย่างกว้างขวางต่อสิ่งที่อยู่รอบตัว มีอารมณ์ขัน ยิ้มแย้มแจ่มใส อยู่เสมอ มีความเมตตากรุณา เห็นอกเห็นใจเด็กและผู้อื่น มีความมานะพยายาม มีความสามารถในการเข้าสังคม มีสุขภาพอนามัยดี มีใจเป็นธรรม ไม่เข้าข้างใครออกข้างใคร มีความรู้ความชำนาญในการสอน และวิธีการถ่ายทอดความรู้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ส. ศิวรักษ์ (2513 : 7 - 8) กล่าวถึงลักษณะของครูที่ดีว่าต้องมีวิชาความรู้ มีขันติธรรม มีความอดทน และพรหมวิหารธรรมอยู่ในตัวพร้อมบริบูรณ์ ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ เป็นมิตรกับศิษย์ เป็นพ่อแม่ และสมณะของศิษย์

บุญถิ่น อัตถากร (2515 : 1 - 18) ได้กล่าวถึงลักษณะที่ดีของครูไว้สามประการ คือ ประการแรกต้องเป็นผู้มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน และหมั่นเสาะแสวงหาความรู้

เหล่านี้อยู่เสมอ ประการที่สอง ต้องเป็นผู้เปี่ยมด้วยคุณธรรม และวัฒนธรรม รวมทั้งมีสุขคติ
นิยมด้วย และประการที่สาม ครูต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในกลวิธีการสอน สามารถถ่ายทอด
ความรู้และวิถีทางแห่งปัญหา มีความสามารถในการอบรม และชักจูงผู้เรียนไปสู่หนทางอันดีงาม

ก่อน สวัสดิพิทักษ์ (2517 : 25 - 28) กล่าวถึงคุณสมบัติครูที่ดี ต้องประกอบด้วย

1. ครูต้องรักเด็ก เห็นอกเห็นใจเด็ก และเข้าใจเด็ก
2. ครูต้องมีความรู้ในวิชาที่สอนอย่างลึกซึ้ง
3. ครูต้องสามารถจัดหลักสูตรการเรียนการสอน หรือจัดบทเรียนให้เหมาะสมกับ

วุฒิภาวะของผู้เรียน

4. ครูต้องมีความเชี่ยวชาญในการสอนวิชาต่าง ๆ
5. ครูต้องเอาใจใส่เด็กทั้งตัว มีข้อเสนอแนะเพียงว่าเด็กเรียนวิชานั้นวิชานี้ได้หรือไม่
6. ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กในด้านวัฒนธรรม ศีลธรรม กิจนิสัย สุขนิสัย และ

อุปนิสัย

และนอกจากต้องมีคุณสมบัติที่ติดังกล่าวแล้ว ครูยังต้องมีบทบาทที่ควรแสดงอีกสาม

ประการคือ (ก่อน สวัสดิพิทักษ์. 2519 : 1 - 7)

1. บทบาทของผู้รู้และผู้ชำนาญ คือต้องรู้เนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี
2. บทบาทของผู้มีความประพฤติดี คือ การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และเยาวชน

พยายามทำตนให้เป็นคนดีอยู่ตลอดเวลา

3. บทบาทของผู้มีน้ำใจดี คือ เป็นคนรักเด็ก มีความปรารถนาดีต่อเด็ก พร้อมทั้งจะ
ช่วยเหลือและช่วยเหลือเด็กตลอดเวลา

นั่นคือ พกษะวัน (2519 : 78 - 80) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติและบทบาทของครู
ประถมศึกษาที่ดีว่าครูที่จะสามารถส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนประถมศึกษาได้ดีควรมีลักษณะ
และบทบาทพอสรุปได้ดังนี้

1. ครูประถมศึกษาควรเป็นผู้รักเด็ก ชอบอยู่ใกล้ชิดกับเด็ก มีเมตตากรุณา อดทนต่อ
คำถามต่าง ๆ ยิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์เย็น พร้อมทั้งจะรับฟังและช่วยเหลือแก่เด็กเสมอ
2. ครูประถมศึกษาควรสร้างบรรยากาศของความเป็นกันเองในห้องเรียน จัดห้อง
เรียน และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เป็นที่น่าสนใจ ทำทหายความอยากรู้อยากเห็น และสะดวกสบาย
ในการเรียนรู้

3. ครูประถมศึกษาควรรู้จักการยกย่องชมเชย และสร้างความมั่นใจจนตนเองให้แก่นักเรียน ทั้งหลีกเลี่ยงการตำหนิหรือประจาน

4. ครูประถมศึกษา ควรให้ความสนใจกิจกรรมที่นักเรียนกระทำอยู่ หากนักเรียนมีปัญหาจะได้ให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสมต่อไป รวมทั้งจะได้มีโอกาสสังเกตและศึกษาพฤติกรรมของนักเรียน อันจะเป็นประโยชน์ในการประเมินไปพร้อม ๆ กันด้วย

5. ครูควรจัดประสบการณ์และกิจกรรมใหม่ ๆ ให้แก่นักเรียนของตนอยู่เสมอ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจการเรียนยิ่งขึ้น

6. ครูประถมศึกษาควรเป็นผู้ที่นำที่ดำเนินการปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย การใช้อุปกรณ์ การตรงต่อเวลา ความประพฤติบรรจง

7. ครูประถมศึกษาควรทำหน้าที่กระตุ้น และส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้แสดงออก

8. ครูประถมศึกษาควรส่งเสริมให้นักเรียนมีอิสระในการทำงานจัดกิจกรรมทั้งเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคลควบคู่กันไปเสมอ

สรุปได้ว่า ครูทั่วไปต่างคาดหวังว่านักเรียนจะเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาพฤติกรรมที่ดีงามขึ้นจนตัวเองได้ และสามารถนำเอาการเรียนรู้ต่าง ๆ ไปจริงเรียนนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ โดยผ่านกระบวนการสอนและการอบรม แต่จะได้ผลตามคาดหวังหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับตัวครู คือ ความเป็นครูดีในด้านบุคลิกลักษณะ การดำเนินการสอน การจัดจิตวิทยาในการสอน และการจัดสิ่งแวดล้อมที่ตื้นเขินเรียน ซึ่งทั้งสามสิ่งนี้มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโดยตรง ดังนั้นในการสอน ครูผู้สอนจำเป็นต้องสังเกตพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออก เพื่อที่จะได้แก้ไขพฤติกรรมของนักเรียนให้เหมาะสม อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด

คุณสมบัติของครูผู้สอนศิลปศึกษา

ครูผู้สอนศิลปศึกษานในระดับประถมศึกษา จำเป็นจะต้องมีคุณสมบัติพื้นฐานเช่นเดียวกับคุณสมบัติโดยทั่วไปที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งจะเป็ผลดีต่อการเรียนการสอนแล้ว แต่ควรมีคุณสมบัติเฉพาะบางประการเพิ่มขึ้นด้วย ในเรื่องนี้ เลิศ อานันทนะ (2523 : 101 - 102) ได้กล่าวไว้ว่า ครูผู้สอนศิลปศึกษาควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในวิชาศิลปศึกษา มีประสบการณ์และจิตสำนึกของการเป็นครู และประการสุดท้าย ต้องมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และยังได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า ครูประถมศึกษาทั่วไปสามารถสอนศิลปศึกษาได้ดี ถ้าหากจัดเตรียมการสอนล่วงหน้า ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศิลปศึกษาเพิ่มเติม ปรับปรุงตนเองให้มีความรู้

ความเข้าใจจนจิตวิทยาการศึกษาสิ่งที่สำคัญคือ ครูผู้สอนศิลปศึกษาจะต้องมีความเชื่อพื้นฐานว่า เด็กทุกเพศ ทุกวัย สามารถเรียนศิลปะได้ และควรเข้าใจว่าเด็กทุกคนมีความสนใจที่แตกต่างกัน และแสดงออกมาไม่เหมือนกัน (เลิศ อำนันทะ. 2525 : 315)

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2528 : 10) ได้ให้ทัศนะว่า ครูผู้สอนศิลปศึกษานั้นจะต้องรู้ บทบาทและหน้าที่ของตนเองว่า ตนเองเป็นครูสอนศิลปศึกษามีชีวิตศิลป์ การที่จะสอนศิลปะได้ดี ครูจะต้องมีความรู้ทางด้านศิลปะและมีทักษะเช่นเดียวกัน แต่เพิ่มเติมว่า ควรเป็นผู้ที่เข้าใจ ความมุ่งหมายของการให้การศึกษาและบทบาทของศิลปศึกษา ที่จะช่วยให้นักเรียนมีการตาม ความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ควรชวนหาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องแนวทางการสอนศิลปศึกษา และความรู้ทางศิลปศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องที่จำเป็นต้องใช้สำหรับการสอนศิลปศึกษาระดับ ประถมศึกษา ควรรู้จักการวางแผนการสอน ปรับปรุงแผนการสอนให้เข้ากับสภาพท้องถิ่น หรือเหตุการณ์ปัจจุบัน จัดกิจกรรมได้เหมาะสม สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น อภิปราย วิจารณ์อย่างมีเหตุผล ประเมินผลด้วยความยุติธรรม และ จัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะของนักเรียนอยู่เสมอ

ประสงค์ พางคอกไม้ (ม.ป.ป. : 9) ได้กล่าวว่า ครูศิลปศึกษาควรปรับปรุง ความรู้ของตน ด้วยการศึกษาค้นคว้า ค้นคว้าต่อความเคลื่อนไหวทางวิชาการ ติดตามความ เคลื่อนไหวข่าวที่เกี่ยวกับศิลปะทุกด้าน หาโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูในสายวิชาอื่น ๆ บ้าง ชักถามและเสนอความคิดเห็น แลกเปลี่ยนปรึกษาข้อปัญหาเกี่ยวกับศิษยานุศิษย์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ สำหรับการปรับปรุงวิทย์ฐานะ ครูศิลปศึกษาควรได้รับโอกาสที่จะเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนาทางวิชาการ หรือศึกษาต่อ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ ชลอ พงษ์สามารถ (2526 : 90) ที่ให้ทัศนะว่า ครูสอนศิลปศึกษาควรเป็นคนที่มีความสามารถในการสอนและการทำงานที่ ได้รับมอบหมาย ผลงานจะเป็นที่ยอมรับและประทับใจ เพราะครูศิลปศึกษามักได้รับมอบหมาย งานจากผู้บริหารให้ทำเสมอ ดังนั้นครูสอนศิลปศึกษาต้องไม่เป็นผู้เฉื่อยเฉื่อย ต้องกระตือรือร้นในการหาความรู้เพิ่มเติม หลุดกว้างทันสมัย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ยอมรับศิลปวิทยาการใหม่ ๆ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความเห็นนี้สอดคล้องกับความเห็นของ วินัย ใสมณี (2529 : 15) ที่ กล่าวว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปศึกษาควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางวิชาการทางศิลปะ เป็น อย่างดี โดยการค้นคว้าวิจัย เขียนตำรา และเอกสารประกอบการสอนที่เกี่ยวข้องกับศิลปศึกษา อยู่เสมอ ตลอดจนการเข้าร่วมเป็นสมาชิกสมาคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศิลปศึกษา ติดตามความ เคลื่อนไหวทางวิชาการศิลปะ เพื่อการพัฒนาวิชาการทางศิลปศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

ในด้านบุคลิกภาพของครูผู้สอนศิลปศึกษานั้น เป็นเช่นเดียวกับบุคลิกภาพของครูทั่วไป คือ ความใจเย็น สุขุม รอบคอบ แต่งกายสุภาพ พูดจาชัดเจน ยิ้มแย้มแจ่มใส ชยัน อดทนในการปฏิบัติงาน ประหยัดตรงต่อเวลา ปฏิบัติงานด้วยความเป็นระเบียบ ประณีต มีมนุษยสัมพันธ์ที่เหมาะสม มีจรรยาบรรณอาชีพ (เดชา นุชดอนำ. 2527 : 43) ส่วนสาราช บัวศรี (2515 : 14) มีความเห็นว่า ครูผู้สอนศิลปศึกษาควรแต่งกายให้สะอาดเรียบร้อย มีบุคลิกภาพที่น่าเคารพนับถือ เป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวินัย ภิรมดี (วินัย ภิรมดี. 2529 : 16; อ้างอิงมาจาก อารี สุทธิพันธุ์. 2527 : 23 - 28) กล่าวว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปศึกษานั้น นอกจากจะมีความรู้ความสามารถในวิชาที่สอนแล้ว ควรเป็นผู้ที่บุคลิกภาพดี ซึ่งได้แก่ พูดจาสุภาพชัดเจน เป็นคนตรง ต่อเวลา ใจเย็นสุขุมรอบคอบ หน้าตาดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ปฏิบัติงานด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี โดยเฉพาะในด้านการแต่งกายนั้น ควรเป็นผู้ที่สามารถเลือกสีเลือกแบบได้เหมาะสมกับวัย โอกาส การเลือกเครื่องประดับและสิ่งของเครื่องใช้บ่งบอกถึงรสนิยมของอาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษา ซึ่งสะท้อนถึงแนวทางการสอนการคิดกิจกรรมใหม่ ๆ ให้ทันสมัยอยู่เสมอด้วย จะสร้างความศรัทธาให้แก่ผู้เรียนได้ ส่วน วิรุณ ตั้งเจริญ (2527 : 69 - 70) เพิ่มเติมว่า ควรเป็นคนมีใจกว้างและมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

สรุปได้ว่า ครูผู้สอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นนั้น ไม่จำเป็นต้องจบทางศิลปะ มาโดยเฉพาะ แต่ต้องมีความเข้าใจในปรัชญาของศิลปศึกษา เข้าใจในความต้องการและ พัฒนาการทางศิลปะของเด็ก แต่ละเพศ แต่ละวัย เลือกใช้วิธีการสอนและการจัดกิจกรรมศิลปะ ได้เหมาะสม มีอารมณ์แจ่มใส รักเด็ก มีความกระตือรือร้น และมีการปรับปรุงตัวให้ทันต่อความก้าวหน้าของวงการศิลปศึกษา

การเตรียมการสอน

การเตรียมการสอนเป็นการวางแผนล่วงหน้าของครูว่าจะสอนอะไร ใช้เวลาากน้อยเท่าใด จะจัดกิจกรรมอย่างไร และจะต้องใช้อุปกรณ์การสอนอะไรบ้าง แล้วจึงจัดเตรียมตัว ครู นักเรียนและสภาพแวดล้อมให้พร้อมสำหรับการเรียนเรื่องนั้น ๆ (มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช. 2524 : 77) การเตรียมการสอนล่วงหน้าจะทำให้วันสมุดบันทึก การสอน เมื่อการสอนสิ้นสุดแล้วทุกครั้ง ครูจะนำมาพิจารณาเห็นว่า ยังมีข้อบกพร่องประการใดบ้าง

ที่สมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในคราวต่อไป (ละเมียด ลิมอักษร, 2517 : 47)

การสอนศิลปศึกษาก็เช่นเดียวกับการสอนในหมวดวิชาอื่น ๆ ครูจะต้องมีการเตรียมการสอนล่วงหน้าให้พร้อมอยู่เสมอ จึงจะทำให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525 : ๗ - ๘ และ 247 - 253) ได้จัดทำแผนการสอนเพื่อเป็นคู่มือครูไว้แล้ว ซึ่งในแผนการสอนแต่ละแผนจะประกอบด้วย ความคิดรวบยอด จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียน สื่อการเรียน การวัดผล แต่ครุฑารใช้แผนการสอนให้เป็นเพียงเครื่องช่วยทำให้เกิดความคิด หรือเป็นแนวทางในการพิจารณาสิ่งที่ครูต้องการให้นักเรียนได้ทำอะไรจากการเรียน แล้วจึงสร้างแผนการสอนใหม่ที่เหมาะสมสภาพของนักเรียน และท้องถิ่น (นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร, 2525 : 91 - 92 และ 103 - 104)

การเตรียมการสอนศิลปศึกษา มีทั้งการเตรียมการสอนในระยะยาว และการเตรียมการสอนระยะสั้น มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

การเตรียมการสอนศิลปศึกษาในระยะยาวนั้น ชาลิต ดาบแก้ว และสุภาวดี เหมทานนท์ (2525 : 42 - 43) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. ครูควรศึกษาหลักสูตรศิลปศึกษาให้เข้าใจอย่างละเอียดและชัดเจน โดยเฉพาะหลักการ จุดประสงค์การเรียนรู้ และโครงสร้างเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอดของกลุ่มสาระเสริมลักษณะนิสัย ตลอดจนรายละเอียดของความสัมพันธ์ของกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ โดยศึกษาเนื้อหาและการแบ่งกิจกรรม

2. ศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตร อาทิ แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน แบบฝึกหัด ฯลฯ โดยเฉพาะรายละเอียดของแผนการสอน ว่ามีกิจกรรมใดบ้างที่นักเรียนยังไม่เข้าใจ สอนไม่ได้ สื่อการเรียนมีสิ่งใดบ้างที่มีแล้ว และสิ่งใดบ้างที่จำเป็นให้นักเรียนเตรียมจัดหาเพิ่มเติม

3. ศึกษาวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียน ตลอดจนการใช้แบบฟอร์มในหลักสูตรตามระเบียบการประเมินผล

4. ครูควรทำโครงการสอน ซึ่งประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย วิธีดำเนินการสอน วิธีประเมินผล และลำดับของบทเรียน เมื่อถึงเวลาสอนจริง ครูสามารถนำโครงการสอนเป็นตัวกำกับการสอนในแต่ละคาบ แต่ละช่วงของการสอนดำเนินไปบนทิศทางเดียวกัน (นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร, 2525 : 91 - 92 และ 103 - 104)

5. ครูควรจัดทำโครงการพัฒนาสถานอกสถานที่ เช่น พิพิธภัณฑ์, สถานที่จัดนิทรรศการ ผลงานศิลปะ ปรากฏสถานและสถานที่สำคัญ ๆ ทางศิลปะ เพื่อเป็นการสร้างและปลูกฝังประสบการณ์ให้กับนักเรียน (ประเทิน มหาพันธ์. 2531 : 123)

การเตรียมการสอนศิลปะศึกษาระยะสั้น หลังจากที่ได้ครูเตรียมการสอนระยะยาวแล้ว ครูเตรียมการสอนเพิ่มเติมเพื่อการสอนในแต่ละคาบ ซึ่งนิรมล ศิริภัสสร สวัสดิบุตร (2528 : 64 - 65) ได้กล่าวไว้เป็นข้อปฏิบัติดังนี้

1. ครูควรทำบันทึกการสอนในแต่ละกิจกรรมที่กำหนดขึ้น โดยอาศัยโครงการสอน และแผนการสอนเป็นแนวทาง
2. ครูจะต้องเตรียมสื่อการสอนเฉพาะกิจกรรม เตรียมวัสดุอุปกรณ์หลายชนิดเพื่อให้ นักเรียนทำกิจกรรม หรืออาจนัดหมายกับนักเรียนในเรื่องที่จะทำต่อไป เช่น การสะสมเศษวัสดุ การนำวัสดุอุปกรณ์มาจากบ้าน
3. ครูควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องหากิจกรรมที่สอน พร้อมทั้งฝึกทักษะให้พร้อมเพื่อการสาธิต
4. ครูต้องสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน เช่น การตกแต่งปรับปรุงห้องให้หน้าเรียน ดึงดูดใจห้องเรียน ตลอดจนมีสิ่งช่วยสนับสนุนความคิดและการแสดงออกให้นักเรียนได้ดู
5. ครูควรศึกษาจุดอ่อนของนักเรียนเกี่ยวกับความรู้และการใช้ความรู้ เพื่อนำมาปรับเข้ากับบทเรียนหรือวิธีการสอนใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะตัวของนักเรียน (ประเทิน มหาพันธ์. 2531 : 123)

สรุปได้ว่า การเตรียมการสอนศิลปะเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นครูที่จบทางศิลปะหรือศิลปศึกษาก็ตาม ยิ่งเป็นครูที่จบจากสายวิชาการอื่นจำเป็นต้องมีการเตรียมการสอนมากขึ้น ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ จึงจะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยดี มิใช่เป็นการสอนที่ผ่านไปวันหนึ่ง ๆ หรือสอนให้ครบตามหลักสูตรเท่านั้น

การดำเนินการสอน

การดำเนินการสอนเป็นกระบวนการวิชาการที่มีบทบาท และมีความสำคัญยิ่งในการศึกษา เพราะการสอนคือการจัดการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า มีความถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตในสังคมได้ ดังนั้นครูผู้สอน

จำเป็นจะต้องมีความเข้าใจงานวิธีการ และเทคนิค เกี่ยวกับการสอนอย่างถ่องแท้ (เฉลิม
มะลิลา. 2523 : 121)

การสอนศิลปศึกษานระดับประถมศึกษาเช่นเดียวกับการสอนวิชาอื่น ๆ แต่สิ่งที่ครู
ควรทำความเข้าใจได้แก่ สิ่งสำคัญ 3 ประการคือ ปรัชญาของการสอนศิลปะ วัตถุประสงค์
ของศิลปศึกษา และพัฒนาการทางศิลปะนิสัย (เลิศ อำนันทะ. 2526 : 321 - 323)

1. ความเข้าใจงานปรัชญาของการสอนศิลปะ ปรัชญาศิลปะ แบ่งออก 2 ประการ
ประการแรกคือ ปรัชญาว่าด้วยศิลปะ เป็นแขนงหนึ่งของปรัชญาประยุกต์ที่เข้าปรัชญาบริสุทธิ์ตีความ
ผลสรุปของศิลปะต่าง ๆ ปัญหาของส่วนนี้เกี่ยวข้องกับสุนทรียศาสตร์ เช่น ความงามคืออะไร
ปรัชญาศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของสุนทรียศาสตร์ ซึ่งก็เอาผลสรุปของสุนทรียศาสตร์สาขาอื่น ๆ
ทั้งหมดเป็นข้อมูล พยายามค้นหาปัญหาที่อาจจะมีได้จากข้อมูลเหล่านั้น แล้วตีความปัญหาดังกล่าว
ด้วยระบบปรัชญาบริสุทธิ์เท่าที่เราทราบหรือสนใจ ประการที่สอง ได้แก่ ปรัชญาในศิลปะ
หมายถึง ความคิดปรัชญาที่ปรากฏอยู่ในงานศิลปกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีเรื่องราวและเนื้อหามากมาย
ปัจจุบันมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้น้อยมาก (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2529 : 115) วิชาศิลปะ
ในระยะแรกจัดเป็นวิชาเอกเทศ มุ่งเน้นการใช้ความรู้ความสามารถในการใช้ฝีมือแสดงออก
งานผลงานและการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ต่อมาได้นำมาจัดเป็นรายวิชาหนึ่งเช่นเดียวกับ
วิชาสามัญอื่น ๆ ที่นักเรียนจำเป็นจะต้องเรียนด้วย และได้้นำแนวคิดและวิธีการทางจิตวิทยา
มาประยุกต์เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ทำให้วิชาศิลปะกลายเป็นวิชา "ศิลปศึกษา"
โดยมีหลักการเกี่ยวกับการทำให้การศึกษาด้านศิลปะกับเด็ก มุ่งเน้นการเสริมสร้างศิลปนิสัยให้กับ
ผู้เรียน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เหมาะกับบุคลิกภาวะของผู้เรียน และได้มุ่งหวังจะให้
จัดกระบวนการเรียนการสอนที่จะพัฒนาผู้เรียนเป็นศิลปิน แต่เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีประสบการณ์
ทางศิลปะ มีความคิดที่ดีต่อศิลปะ กิจกรรมทางศิลปะจึงเน้นหนักไปทางหวังผลกระทบท่อการพัฒนา
ผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณค่าแก่สังคมมากขึ้น (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2529 : 40 - 41)

2. วัตถุประสงค์ของการสอนศิลปศึกษา การเรียนการสอนการสอนวิชาศิลปศึกษา
หมายถึง กระบวนการและแนวปฏิบัติในการจัดประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียน
เกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และพัฒนาการด้านต่าง ๆ วิธีสอนวิชาศิลปศึกษาดังจาก
วิธีสอนวิชาสามัญอื่น ๆ เพราะว่าลักษณะวิชาศิลปศึกษาเกี่ยวข้องกับการฝึกฝนปฏิบัติการลงมือ
ทำจริง และการคิดค้นแก้ปัญหา (วิบูล จันทรย์แย้ม. 2531 : 12; อ้างอิงมาจาก อารี
สุทธิพันธุ์. 2515 : 29) และเป็นที่ยอมรับว่าการเรียนการสอนศิลปศึกษาจะหันมาหาความ

สำคัญกับผู้เรียน และถือว่าวิชาศิลปะที่เรียนกันในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นั้นจัดเป็น ประสพการณ์ที่จะส่งผลไปถึงคุณค่าอื่น ๆ จนชีวิตได้ ศิลปะ เป็นสื่อกลางในการที่จะทำให้ผู้เรียน นำประสพการณ์ที่ได้จากศิลปะ ไปพัฒนาการความรู้ ทักษะ และทัศนคติด้านอื่น ๆ ได้ (วินัย ภิรมดี. 2519 : 113) กระบวนการเรียนการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นี้ จะเน้นการให้อิสระแก่ผู้เรียนในการแสดงออกเฉพาะตัว เปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ให้ผู้เรียนได้เกิดพัฒนาทั้งในด้าน ร่างกาย อารมณ์ และสังคม วิทยาชี้ กระบวนการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะต่าง ๆ ที่นักวิชาการทางด้านศิลปะศึกษาได้ศึกษาค้นคว้า และ แนะนำไว้จนตำราวิชาการต่าง ๆ ด้านนี้ กิจกรรมต่าง ๆ ได้รับการเลือกสรรจัดเป็นระบบให้ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของแขนงวิชา ซึ่งสนองจุดมุ่งหมายใหญ่ของหลักสูตรแห่งชาติ (มะลิฉัตร เอื้ออนันท์. ม.ป.ป. : 1) ในการเรียนการสอนศิลปะศึกษาจะต้องถือปฏิบัติตามจุดประสงค์ของ หลักสูตร มีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เฉพาะกิจกรรมให้ชัดเจนขึ้น และความคิดรวบยอด จนแต่ละกิจกรรม เพื่อให้การเรียนการสอนมุ่งตรงไปยังเป้าหมายสุดท้ายของการเรียนรู้ ครู ศิลปะศึกษาจะต้องทำความเข้าใจหลักสูตรอย่างแจ่มแจ้ง แล้วต้องเข้าใจ แนวคิด และหลักการ เกี่ยวกับการสอนศิลปะศึกษาอย่างลึกซึ้งอีกด้วย (กรมการฝึกหัดครู. 2529 : 1) วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 42 - 43) กล่าวว่า จากจุดประสงค์เฉพาะของศิลปะศึกษา จะพบว่า หลักสูตรได้เน้นคุณค่าของการฝึกปฏิบัติกิจกรรมศิลปะในระดับวัยเด็กไว้ 3 ด้าน คือ

2.1 คุณค่าทางจิตใจ (Spiritual Values) ได้แก่ ทัศนคติที่พึงมีต่อศิลปะ การชื่นชมต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี และการเห็นคุณค่าของความงาม

2.2 คุณค่าทางกาย (Physical Values) ได้แก่ การแสดงออกด้วยการ ริเริ่มสร้างสรรค์ การแสดงออกตามความถนัด และความสามารถเฉพาะบุคคล รวมทั้งการได้ มีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน

2.3 คุณค่าทางสังคม (Social Values) ได้แก่ การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากเป้าหมายข้างต้นนี้เป็นที่คาดหวังต่อไปอีกว่า เด็กที่ได้ผ่านประสบการณ์ทาง ศิลปะอย่างถูกต้อง และสมบูรณ์ตามหลักสูตร จะเป็นบุคลากรสำคัญของชาติในอนาคต และมีผล ต่อเนื่องไปสู่การดำรงชีวิตในสังคมที่ดีงาม แต่ต้องประกอบด้วยปัจจัยอื่น ๆ นอกเหนือจากการ ฝึกปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปะ อาทิ ปัจจัยแรกคือความพร้อมในตัวเด็ก หมายถึง ความพร้อมทาง วิชาการ ความพร้อมด้านประสพการณ์ และด้านวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ กระบวนการเรียนการสอน สื่อการสอน และการวัดผลประเมินผล (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526 : 43)

3. พัฒนาการทางศิลปะนิสัย ธรรมชาติของมนุษย์มีความโน้มเอียงไปทางรักความสวยงาม ถ้าสิ่งนี้ได้รับการพัฒนาอย่างดีและถูกต้อง จะมีอิทธิพลและส่งผลต่อบุคลิกภาพ เมื่อเจริญเติบโตจะเป็นมนุษย์ที่มีความดีงาม ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2529 : 40) เช่นเดียวกับการเรียนรู้ศิลปศึกษา จะทำให้เด็กได้รับการพัฒนาศิลปะนิสัยที่ดี ดังเช่นที่นักวิชาการศิลปศึกษากล่าวไว้ดังนี้ วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 45) กล่าวถึงพัฒนาการทางศิลปะนิสัยว่าศิลปะนั้นจะมุ่งส่งเสริมให้เด็กเป็นคนดีพร้อมานทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องการให้เด็กมีความมั่งคั่งทางสร้างสรรค์อย่างสูงสุด ส่งเสริมให้เด็กเติบโตตามจุดประสงค์ของการศึกษา

ดำรง วงศ์อุปราช (2529 : 126) กล่าวว่า ศิลปะเด็กไม่ใช่ว่าผลผลิตของแรงงานนำมาสำหรับประโยชน์ชั่วสอย สิ่งที่น่ามุ่งหวังคือการพัฒนาจิตใจ อารมณ์ บุคลิกภาพ สร้างพื้นฐานสุนทรียภาพเพื่อพัฒนาต่อไปในอนาคต ในระดับนั้นน่าจะเป็นระดับการปูพื้นฐานที่สำคัญ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529 : 87) กล่าวถึงศิลปะจะพัฒนาศิลปะนิสัยให้กับเด็กในด้านเหล่านี้ คือ บุคลิกภาพที่มีความรู้คู่ความงาม จิตใจละเอียดอ่อน ประณีต มีความยืดหยุ่นทางความคิด ตัดสินใจเป็น มีสุนทรียภาพ สามารถติดต่อสื่อสารได้ แก้ปัญหาเป็น ดำรงชีวิตเรียบง่าย มีเป้าหมายที่สร้างสรรค์

คลาก และซิมเมอร์แมน (มะลิฉัตร เอื้ออาพันธ์. 2529 : 1 ; อ้างอิงมาจาก Clark and Zimmerman. 1981 : 53 - 55) กล่าวว่า ศิลปะมีคุณค่าในแง่พัฒนาการของเด็กทั้งในด้านสังคม ด้านการรู้คิด และศิลปะมีส่วนรับผิดชอบ การพัฒนาคนให้มีส่วนร่วมกับสังคมระบอบประชาธิปไตย ในฐานะที่ศิลปะเป็นโครงสร้างระบบหนึ่งจากระบบการศึกษา ศิลปะมีหน้าที่ส่งเสริมพัฒนาตัวเด็ก พัฒนาด้านสังคม และการรับรู้ โดยมีศิลปะหรืออาชีพศิลปะเป็นเครื่องมือ แต่ศิลปะก็มีศักดิ์สิทธิ์ มีคุณค่าเป็นส่วนตัว เลิศ อานันทะนะ (2523 : 47) กล่าวถึงศิลปะเด็กมีส่วนพัฒนาศิลปะนิสัยของเด็กในด้าน การแสดงออกอย่างอิสระเสรี เพื่อพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการของเด็ก

ดังนั้น วิธีการสอนศิลปศึกษาไม่ควรยึดมั่นอยู่กับปัญหาของรูปแบบ หรือวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงแก้ไข ควรเลือกใช้หลาย ๆ วิธี ผู้สอนควรทดลองค้นคว้าวิธีการสอนใหม่ ๆ ให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันอยู่เสมอ ไม่ว่าผู้สอนจะใช้วิธีการใด ๆ ก็ตาม ผู้เรียนควรจะได้มีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระทางความคิด และการปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมให้พัฒนาการรอบตัว วิธีการสอนคำนึงถึงพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่าง

กันระหว่างบุคคล เพศ วัย วุฒิกาวะ ความกดดันทางธรรมชาติ นอกจากนี้การสอนควรเน้นให้เรียนรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหาและสามารถนำความรู้ไปดัดแปลงใช้ได้กับชีวิตจริง (เลิศ อำนันทะ . 2528 : 62)

ความเชื่อหรือทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นพื้นฐานของวิธีสอนศิลปศึกษาในปัจจุบันมีหลายทฤษฎี โดยมีผู้กล่าวถึงไว้หลายท่าน พอประมวลได้ดังนี้

ชลอ พงษ์สามารถ (2526 : 64 - 65) ได้กล่าวถึงวิธีสอนศิลปศึกษา หมายถึง การจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งให้มีประสบการณ์และมีกิจกรรมทางศิลปะ เพื่อต้องการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาได้หลายด้าน ในปัจจุบันการสอนตามความเชื่อหรือทฤษฎีพื้นฐาน มีหลายทฤษฎีด้วยกันคือ

1. ทฤษฎีเหมือนจริง (Naive Realism) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าเด็กสามารถเห็นได้เหมือนผู้ใหญ่ การเรียนคือการทำให้เด็กมีทักษะตามที่ครูต้องการ กล่าวคือ ครูจะเป็นผู้กำหนดให้นักเรียนทำตาม ซึ่งไม่เหมาะกับการสอนศิลปะระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แต่เหมาะกับการระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีแนวการเรียนเพื่อมุ่งอนุรักษ์ถ่ายทอดวัฒนธรรมเดิม เช่น วิชาจิตรกรรมไทย หรือการวาดภาพเหมือน เป็นต้น แต่ทฤษฎีนี้บางครั้งสามารถใช้สอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อเป็นรากฐานในการเรียนศิลปะประจำชาติ แต่ผู้สอนต้องวางแผนการสอนให้เหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก

2. ทฤษฎีแห่งปัญญา (Intellectualist Theory) เป็นทฤษฎีที่เชื่อว่า นักเรียนเขียนตามที่ตนรู้ เหมาะแก่การสอนทุกระดับ เป็นทฤษฎีที่ให้นักเรียนได้แสดงความรู้ความสามารถตามที่ตนเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคล การเรียนแบบนี้เป็นการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และแสดงออกของเด็กโดยตรง เด็กสามารถจะแสดงรายละเอียดที่ตนรู้แตกต่างกันตามความคิดรวบยอดของตนเอง

3. ทฤษฎีพัฒนาการรับรู้ (Perceptual Development Theory) ทฤษฎีนี้เป็นของเกสตัลท์ (Gestalt) ซึ่งมีความเชื่อว่าเด็กเขียนตามที่ตนเห็น ตามความเป็นจริง เด็กจะเห็นแต่เค้าโครงใหญ่ และเห็นส่วนรวมมากกว่าส่วนย่อย ไม่สนใจรายละเอียด ทฤษฎีนี้เหมาะกับการสอนเด็กระดับอนุบาลและประถมศึกษา เด็กจะถ่ายทอดความรู้สึกออกมาเป็นแบบง่าย ๆ ส่วนความละเอียด ความสลับซับซ้อนจะเพิ่มขึ้นตามวัยของเด็กเอง

4. ทฤษฎีความรู้สึกและการเห็น (The Haptic & Visual Child Theory) ทฤษฎีนี้เป็นความเชื่อของ Dr. Viktor Lowenfeld ซึ่งมีแนวความเชื่อว่า ความเข้าใจ

และการรับรู้จากสิ่งแวดล้อมของเด็ก จะมีผลแก่อารมณ์ของเด็ก ซึ่งจะ เป็นแรงผลักดันให้เด็ก แสดงออกตามอารมณ์ของตนเอง

5. ทฤษฎีขั้นพัฒนาการทางความคิดและอายุ (Age-based Concepts) ทฤษฎีนี้ หมายความว่า ความเจริญงอกงามของเด็กจะพัฒนาไปตามขั้นลำดับอายุ ซึ่งหมายถึงความพร้อม ด้านวุฒิภาวะ คือ ร่างกายและการกระทำ เป็นไปตามลำดับของวัยอันควร ดังเช่นการวิจัย การพัฒนาทางศิลปะตามขั้นระดับอายุของ Dr. Viktor Lowenfeld

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 101 - 102) ได้กำหนดหน้าที่ของครูเพื่อเป็นแนวทาง ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะศึกษาไว้ดังนี้

1. การสอนศิลปะศึกษาไม่จำเป็นจะต้องเป็นครูศิลปะเสมอไป ครูที่มีส่วนใกล้ชิดกับเด็ก ก็ควรจะ ได้สอนวิชาศิลปะอย่างมีความเชื่อมั่น โดยศึกษาแนวทางและจุดหมายปลายทางของการ ศิลปะศึกษาตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่สอดคล้องกัน ผู้ใกล้ชิดและ เข้าใจเด็กเป็นราย บุคคลมีโอกาสนี้ที่จะสร้างทัศนคติ และหวังผลในการจัดประสบการณ์ทางศิลปะได้สมบูรณ์กว่า

2. ครูผู้สอนมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาพัฒนาการของเด็ก โดยถือประสบการณ์ตรง ที่ได้ใกล้ชิดกับเด็กเป็นสิ่งสำคัญ พยายามสร้างความเห็นอกเห็นใจต่อเด็กทุกด้าน เช่น ความยุ่งยาก ในการจัดหาวัสดุ การแก้ปัญหา ความต้องการงานที่เรียน ครูควรพยายามหาทางช่วยเหลือ เพื่อ สร้างกำลังใจให้แก่เด็ก

3. ส่งเสริมให้เด็กได้รับประสบการณ์ทางศิลปะ ทั้งทางตรงและทางอ้อมเท่าที่ ครูผู้สอนสามารถจะทำได้หรือจัดให้ได้ เพราะประสบการณ์จะมีส่วนสร้างความประทับใจ และ เป็นพื้นฐานอันมีค่าต่อชีวิตของเด็กในอันที่จะรู้จัก เลือกและ เปรียบเทียบเพื่อความสุขและความ พอใจ ด้วยเหตุนี้ครูจึงพยายามจัดประสบการณ์ให้มากมายหลายด้าน

4. ครูผู้สอนไม่ควรใช้วิธีเผด็จการสั่งงานให้เด็กทำ ด้วยการกำหนดผลสำเร็จอย่าง ตายตัว จนกระทั่งเด็กไม่สามารถแสดงออกมาซึ่งความคิดเห็นของตนเองได้ เพราะครูได้จัดวาง ทางเดินหรือล้อมกรอบไว้แล้วทุกด้าน

5. อย่าส่งเสริมให้เด็กเอาแบบอย่างเมื่อปฏิบัติงานอยู่ด้วยกัน เพราะอาจจะติดเป็น นิสัย กลายเป็นผู้ขาดคุณค่าทางความคิดเห็นส่วนตัว กลายเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จน ทางตรงกันข้าม ครูควรมุ่งส่งเสริมสร้างคุณค่าทางเอกลักษณ์ สร้างลักษณะเฉพาะตัว สร้างความ มั่นใจให้กับเด็กทุกคน

6. ควรดูแลให้เด็กสร้างสรรค์งาน ด้วยความพยายามของตนเอง กล้าคิดและกล้าตัดสินใจที่จะทำ อย่าส่งเสริมให้ใช้สมุดฝึกหัดวาดภาพระบายสีหรือมีลวดลายเป็นตัวอย่าง โดยจุดมุ่งหมายของแบบฝึกหัดนั้น ไม่มีอะไรมากกว่ามุ่งผลทางทักษะการลอกแบบ และการระบายสีลงบนช่องว่าง ถ้าจะใช้ก็ควรใช้เป็นแบบฝึกหัดประกอบเป็นบางครั้งบางคราว

7. ควรพยายามรู้ว่า จุฬคุชชักรุงให้เด็กสนใจที่จะค้นพบสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ใส่แสงสว่างหาแหล่งวิชาและประสบการณ์ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สถานแสดงภาพโบราณสถาน ถ้าไม่เป็นการยุ่งยากจนเกินไป ควรจะเป็นผู้นำเด็กไปสู่แหล่งประสบการณ์เหล่านี้ด้วย และพยายามหาคุชสร้างทัศนคติที่ดีด้วยวิธีการค่อยเป็นค่อยไป

8. ไม่ควรสอนกฎเกณฑ์ ทฤษฎี รายละเอียด และสัดส่วนต่าง ๆ เพราะจะได้ส่งเสริมให้เด็กค้นพบข้อสรุปด้วยตัวของเขาเอง เด็กอาจจะมองไม่เห็นความสำคัญของตน ควรใช้วิธีแนะจากผลงานของเด็ก การเข้าใจด้วยตัวเองจะเป็นความเข้าใจสะสมที่มีคุณค่าฝังแน่น ความรู้ ความคิดจากงานชิ้นนี้จะถูกนำไปแก้ปัญหาในงานชิ้นต่อไป และจะพัฒนาตนเองเช่นนี้สืบไป

9. ครูจะต้องพยายามดูแลการทำงานศิลปะของเด็กอย่างใกล้ชิด และสม่ำเสมอ เพราะการเรียนรู้ศิลปะจำเป็นต้องอาศัยการชี้แนะตัวต่อตัว ครูจะต้องรับผิดชอบในการพัฒนาการของเด็ก บางครั้งการปล่อยปละละเลยทำให้การสอนศิลปะศึกษาพลาดเป้าหมาย หรือย้อนไปอย่างน่าเสียดาย

10. การที่เด็กบางคนมีปัญหาและไม่สามารถจะปฏิบัติงานให้สำเร็จลงไปได้ อาจจะมีปัญหาที่จะสร้างสรรค์ ไม่สามารถทำงานที่ซับซ้อนได้ดี ไม่กล้าที่จะแสดงออก ทำงานได้ไม่เพียงพอตนเอง ครูจะต้องไม่ทอดทิ้งปัญหา เพราะปัญหานี้เด็กต้องการให้ครูช่วยคลี่คลายและแนะแนวทางแก้ปัญหาให้กับตน ครูควรสนใจเป็นพิเศษเพื่อช่วยสร้างความมั่นใจ และไม่มีความรู้สึกว่าตนเองล้าหลังในห้องเรียนไม่ได้

11. ช่วยคลี่คลายปัญหาและความคิดของเด็ก โดยวิธีซักถามหาคุชเกี่ยวกับปัญหาและความคิด ครูต้องพยายามให้เด็กได้มีการแสดงความคิดเห็น อภิปรายและหาคุชในปัญหาทั่วไปที่เหมาะสม และเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน การที่เด็กจะกล้าหาคุชซักถามนั้น ครูต้องมีความสัมพันธ์ทางความรู้สึกต่อเด็กเป็นอย่างดี

12. การสาธิตให้เด็กดู การสาธิตวิธีใช้เครื่องมือ ความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือ หรือเฉพาะวิธีการบางอย่างที่ยาก ไม่จำเป็นจะต้องแสดงให้เด็กเห็น

ว่าครูเขียนอย่างไร หรือมีกลวิธีปลุกย่อยอย่างไร เพราะเด็กบางคนจะยึดแน่นอยู่กับวิธีการของครู

13. ครูควรเคารพต่อการทำงานและผลงานของเด็ก สร้างความภาคภูมิใจให้เด็กแก่เด็ก ไม่มีท่าทีหรือคำพูดที่ถือว่าทำงานช้าไม่ได้ หรือทำงานสู้คนอื่นไม่ได้ เพราะเด็กจะมีความรู้สึกว่าการแสดงออกของผู้ใหญ่

14. ควรให้เด็กได้ภาคภูมิใจกับผลงานของตน จนแน่ใจว่าผลงานชิ้นนั้นเป็นฝีมือของตัวเอง ครูไม่ควรแก้ไขตัดแปลงงานของเด็ก การช่วยเหลืออาจจะเป็นได้เพียงเล็กน้อยจนกระทั่งเด็กขอร้อง แต่วิธีทางที่ดีที่สุดคือ ยกตัวอย่างกว้าง ๆ หลาย ๆ แง่มุม พอเป็นทางให้เด็กแก้ปัญหาของเขาเอง

15. เปิดโอกาสให้เด็กได้พบข้อผิดพลาดด้วยตัวของเขาเอง เพราะสิ่งที่ผิดพลาดเด็กจะจดจำมันได้อย่างแม่นยำ และเป็นบทเรียนกับการทำงานต่อไป การช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้น ครูควรเป็นผู้ชี้แจงกว้าง ๆ หรือให้ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์หลังจากงานเสร็จสิ้นลงแล้ว

16. การเรียนศิลปะศึกษา ควรส่งเสริมให้มีบรรยากาศเป็นกันเอง การส่งเสริมให้มีบรรยากาศเป็นกันเอง มีผลในการทำงานที่จะส่งเสริมความคิดหลาย ๆ ด้าน เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การแสดงออก จินตนาการ เมื่อเด็กเกิดความรู้สึกว่าตนกำลังอิสระ เด็กก็พร้อมที่จะคิดและทำอย่างเต็มความสามารถ แต่อย่างนี้ให้เสรีภาพในทางผิวดนเกิดความหลากหลายในห้องเรียน

17. ส่งเสริมให้เด็กสามารถทำได้นสิ่งที่ทำได้ อดทนใช้ชีวิตให้หนักให้เด็กทำงานที่ยากเกินไป อย่างหวังผลงานสำเร็จเป็นหลัก เพราะการเรียนรู้เกิดจากการค้นคว้าทดลองและเลือกสรร ครูต้องมีความอดทนที่จะเห็นเด็กเรียนศิลปะอย่างค่อยเป็นค่อยไป และเหมาะกับบุคลิกภาวะ วิธีการเรียนลัดทางศิลปะศึกษาจึงไม่น่าจะมี

18. พยายามส่งเสริมให้เด็กเป็นคนกล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าวิพากษ์วิจารณ์ การแสดงความคิดเห็นต่องานของตน ช่วยทำให้เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของเด็ก เป็นการฝึกเหตุผลและความเชื่อมั่นไปพร้อมกัน แต่คำถามของครูไม่ควรถามในเชิงที่ว่า ครูไม่เข้าใจงานของเด็ก

19. ส่งเสริมให้มีการแสดงงานของเด็กทุกคน แต่ไม่ควรเป็นไปในทางแข่งขัน เพราะบางคนที่ไม่สามารถทำดีเท่าผู้อื่นได้ อาจจะท้อใจ และเด็กกลุ่มนั้นอาจจะไม่มีทางรู้อยู่ตลอดไป จนกลายเป็นมด้อยโดยไม่รู้ตัว

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2521 : ไม่มีเลขหน้า) ได้กล่าวถึงวิธีสอนศิลปะศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ พุทธศักราช 2521 ดังนี้ การสอนศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นการสอนในลักษณะบูรณาการเข้าด้วยกันกับวิชาอื่น ๆ ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ไม่ได้มุ่งให้เด็กเป็นศิลปิน แต่มุ่งเน้นพัฒนาการทางศิลปะที่มีอยู่ในตัวเด็กให้พัฒนาไปจนถึงขีดสุดจากการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ ตามระดับอายุและขีดความสามารถ ในการสอนศิลปะจะต้องไม่คำนึงถึงผลสำเร็จของงานมากกว่า กระบวนการทำงาน เพราะกระบวนการทำงานจะนำไปสู่พัฒนาการทางด้านทัศนคติอันได้แก่ ความรู้สึก อารมณ์ ความสนใจ ค่านิยม รสนิยมที่ดี อันเป็นเป้าหมายหลักของ ศิลปะศึกษา"

นิรมล ศิริภัสสร สวัสดิบุตร (2525 : 109- - 124) ได้กล่าวถึงวิธีสอนศิลปะศึกษาในหนังสือ "ศิลปะศึกษากับครูประถม" ดังนี้

1. วิธีสอนแบบแสดงให้ดูเป็นขั้นตอน คือ วิธีสอนที่ครูสาธิตการทำงานให้นักเรียนดูทีละน้อยและให้นักเรียนทำตาม เมื่อเสร็จตอนที่ 1 แล้ว ครูก็อธิบายและทำตอนที่ 2 ให้ดู แล้วครูก็หยุด เพื่อให้เวลานักเรียนทำตาม สลับกันไปเรื่อย ๆ จนกว่างานจะเสร็จ หรือในบางกรณีครูอาจรวบรวมอธิบายและทำให้นักเรียนดูทุกขั้นตอนจนจบแล้วจึงให้นักเรียนลงมือทำด้วยตนเอง โดยครูอาจชี้วิธีนี้วิธีเดียว หรืออาจชี้ร่วมกับวิธีอื่นด้วยก็ได้ วิธีสอนแบบแสดงให้ดูเป็นขั้นตอนนี้เหมาะสำหรับใช้สอนหลังการทำงานชนิดใดชนิดหนึ่งให้นักเรียนสามารถจับหลักได้ก่อนว่า การทำงานชนิดนั้นจะต้องมีขั้นตอนอย่างไร

2. วิธีสอนแบบให้ทำงานโดยอิสระ เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดตัดสินใจทำงานตามความพอใจของตนเอง ซึ่งอาจเป็นได้ 4 แบบ คือ

แบบที่ 1 ครูให้นักเรียนเลือกสิ่งที่จะใช้ในการแสดงออกทางศิลปะ ได้โดยอิสระ เช่น เลือกวาดภาพระบายสี หรือเลือกปั้นดิน หรือเลือกพิมพ์ภาพ ฯลฯ อย่างใดอย่างหนึ่ง และทำงานออกมาในลักษณะใด ๆ ก็ได้ตามใจนักเรียน เช่น จะวาดภาพหัวทัศน์ หรือจะปั้นดินเป็นสัตว์ หรือจะพิมพ์ภาพด้วยใบไม้ ฯลฯ ก็ได้ แบบนี้นับว่าเป็นการให้อิสระอย่างเต็มที่

แบบที่ 2 ครูกำหนดสื่ออย่างใดอย่างหนึ่งให้ (เช่น ให้นำวาดภาพด้วยสีเทียน) แต่ให้นักเรียนใช้สื่อนั้นแสดงความรู้สึกนึกคิดเป็นงานศิลปะได้เองโดยอิสระ คือ "นักเรียนจะวาดอะไรก็ได้" นั่นเอง

แบบที่ 3 ครูกำหนดสื่อให้เช่นเดียวกับแบบที่ 2 และกำหนดหัวข้อเรื่องที่จะให้นักเรียนแสดงออกทางศิลปะไว้ด้วย เช่น กำหนดให้ปั้นดินเหนียว และกำหนดให้ปั้นเป็นรูปสัตว์ ส่วนนักเรียนจะปั้นเป็นรูปสัตว์อะไรก็ได้ตามใจชอบ

แบบที่ 4 ครูกำหนดสื่อ และกำหนดหัวข้อเรื่องให้เช่นเดียวกับแบบที่ 3 แต่หัวข้อที่ครูกำหนดนั้นแคบกว่าแบบที่ 3 คือเฉพาะเจาะจงกว่า เช่น ให้ปั้นดินเป็นรูปควาย แบบนี้เป็นแบบที่ให้อิสระแก่นักเรียนน้อยที่สุด คือ นักเรียนมีอิสระแต่เพียงว่าจะปั้นควายลักษณะต่าง ๆ ได้ตามใจชอบ

ในการสอนด้วยวิธีนี้ไม่ว่าครูจะเลือกสอนแบบใดแบบหนึ่งจน 4 แบบ ข้างต้นก็ตาม ครูควรให้แรงจูงใจและแรงกระตุ้นแก่นักเรียนมากพอที่จะทำให้นักเรียนเกิดความคิดทางสร้างสรรค์ และสามารถถ่ายทอดความรู้สึกรักคิดออกมาในผลงานทางศิลปะที่ทำได้

3. วิธีสอนแบบสัมพันธ์วิชา เป็นการสอนชนิดที่ครูมองไปรอบ ๆ เพื่อสำรวจว่าประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับจากวิชาอื่น ๆ นอกเหนือจากวิชาศิลปะศึกษาจะมีอะไรบ้าง แล้วพยายามกำหนดแนวทางการสอนให้วิชาศิลปะศึกษากลับกลืนเข้ากันได้กับวิชาอื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องต่าง ๆ ในชีวิตของเขา

4. วิธีสอนแบบเน้นแกนกลาง เป็นการสอนที่ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดปัญหา (ที่ต้องการค้นหาคำตอบ) ว่าเป็นแกนกลาง แล้วใช้ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เป็นเครื่องมือช่วยหาคำตอบแก่ปัญหานั้น เช่น มีปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ว่า "นักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไรในการรับประทานอาหาร" ความรู้ในวิชาศิลปะศึกษาที่จะหาคำตอบแก่ปัญหานี้ได้ คือ การจัดนิทรรศการ (ให้ความรู้เรื่องการจัดนิทรรศการในการรับประทานอาหาร) ซึ่งประกอบด้วย การจัดภาพวาดหรืองานปั้นแสดงการนั่งรับประทานอาหารเช้าอย่างมีระเบียบ แสดงลักษณะของผู้ที่รับประทานอาหารเช้าไม่ถูกต้อง (อ้วนไป ผอมไป เป็นโรค) แสดงการแบ่งปันอย่างถูกวิธี แสดงการเข้าแถวรับประทานอาหารเช้า แสดงผลิตภัณฑ์อาหารต่าง ๆ การทำโปสเตอร์ชักชวนให้คนเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และหลีกเลี่ยงอาหารที่จำพิช

เลิศ อานันท์นะ (2525 : 329) ได้กล่าวถึงวิธีสอนศิลปะศึกษาเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ว่า ควรคำนึงถึงการสร้างบรรยากาศและการจัดกิจกรรมทางศิลปะที่มีลักษณะย้ายและท้าทายให้มีการแสดงออกอย่างอิสระ โดยปราศจากการใช้อำนาจการบังคับขู่เข็ญ และคำบงการ เพื่อให้เด็กกระทำในสิ่งที่ผู้ใหญ่อยูต้องการ วิธีสอนที่ดีส่วนใหญ่อยู่ที่สัมพันธ์ภาพและทำที่ที่ผู้ใหญปฏิบัติต่อเด็กด้วยความรักและความเข้าใจ โดยการจัดสภาพแวดล้อมประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้เลือกแสดงออกตามความสนใจ ในบรรยากาศที่มีเสรีภาพ สนุกสนาน เรียบง่ายเป็นกันเอง และเป็นธรรมชาติ (บางครั้งก็ดูเหมือนไม่มีระเบียบ) มีความรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย

กระทรวงศึกษาธิการ (2525 : 137) ได้เสนอแนะวิธีดำเนินการสอนศิลปศึกษา
ในแผนการเรียนหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ไว้ดังนี้

1. การสอนแต่ละครั้งควรสอนเนื้อหาแต่ละเรื่องสลับกันไป ไม่ควรสอนเรื่องเดียว
จนจบ จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายไม่สนใจเท่าที่ควร
2. ครูควรให้เด็กมีประสบการณ์การวางแผนดำเนินงาน และหาอุปกรณ์การเรียน
การสอนร่วมกับครู และหากจำเป็นครูอาจนำตัวอย่างงานที่สำเร็จรูปแล้วมาให้ดู พร้อมทั้งเสนอ
แนะวิธีการเลือกวัสดุให้เหมาะสมกับกิจกรรม
3. บางเรื่องครูอาจจำเป็นต้องสาธิตวิธีการ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงกระบวนการ
ปฏิบัติเสียก่อน แล้วจึงให้ลงมือทำงาน
4. ผู้สอนต้องอยู่กับเด็กตลอดเวลา เพื่อสังเกตการปฏิบัติงาน ช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหา
และพยายามให้เด็กทำงานตามความคิดอิสระของตนเองให้มากที่สุด เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิด
สร้างสรรค์
5. ให้เด็กอธิบายผลงานของตน และเปรียบเทียบความก้าวหน้าในการทำงานทุกครั้ง
6. เก็บ ทำความสะอาดเครื่องมือ เครื่องใช้ และสถานที่ทุกครั้ง หลังจากทำงาน
เสร็จแล้ว เพื่อฝึกให้เด็กมีนิสัยรักความสะอาด และความเป็นระเบียบ
7. จัดแสดงผลงานของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้มีความภูมิใจในผลงานของตนเอง
และมีโอกาสพัฒนาการทำงานของตนด้วย
8. เน้นการมอบหมายให้ทำงานเป็นกลุ่มมากกว่าเป็นรายบุคคล เพื่อให้นักได้รู้จัก
ทำงานร่วมกัน และมีโอกาสได้ช่วยเหลือกัน

อารี สุทธิพันธุ์ และวิรุณ ตั้งเจริญ (2518 : ไม่มีเลขหน้า) ได้เสนอวิธีการ
สอนศิลปศึกษาว่า ครูควรดำเนินการดังนี้

1. เตรียมการสอนล่วงหน้า เพื่อสร้างความมั่นใจ
2. เริ่มต้นสอนนักเรียนตามระดับความสามารถของนักเรียน
3. จัดการเรียนการสอนให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน
4. พูดให้ชัดเจน และพยายามให้กำลังนักเรียนขณะทำงานมากกว่าปกติ ถ้า
จำเป็นต้องตกแต่งชิ้นกระวีงอย่าให้นักเรียนได้รับการกระทบกระเทือนทางอารมณ์
5. พยายามคิดค้นหากิจกรรมแปลก ๆ ใหม ๆ และนำวัสดุ วิธีการใหม่ ๆ เสนอแนะ
นักเรียน

6. อย่างหวังผลสำเร็จงานของนักเรียนมากเกินไป เพราะผลงานเป็นเพียงแนวทางในการแสดงออกถึงความเจริญงอกงามของนักเรียนทุกด้านเท่านั้น
7. สร้างบรรยากาศในการเรียนให้เป็นกันเองมากที่สุด
8. ส่งเสริมให้นักเรียนใช้การสังเกตเพื่อเพิ่มการรับรู้ด้านต่าง ๆ มากที่สุด
9. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน
10. เลือกกิจกรรมมาให้เหมาะกับวัยและความสามารถของนักเรียน
11. ควรจำไว้ว่า ห้องเรียนวิชาศิลปะ คือ สถานที่ทดลองวัสดุ ความคิดและวิธีการต่าง ๆ ไม่ใช่ห้องสำหรับฟังบรรยายที่มีระเบียบตายตัว
12. พยายามสาธิตให้นักเรียนดูเกี่ยวกับวิธีการบางอย่างที่ยาก ซับซ้อน

จากการศึกษาเอกสาร ตำรา เกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับที่กล่าวถึงวิธีการดำเนินการสอน จะพบว่า วิธีการสอนจะมีหลักการ ขั้นตอนดำเนินการคล้ายคลึงกันกับการสอนในกลุ่มสาระอื่น แต่จะมีความแตกต่างกันบ้างเฉพาะในส่วนปลีกย่อย ผู้วิจัยจะสรุปเป็นข้อสังเกตบางประการ ซึ่งครูผู้สอนพึงระลึกอยู่เสมอเมื่อทำการสอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อการสอนของครูจะได้มีความถูกต้องตามหลักการสอนศิลปศึกษาอย่างแท้จริง

ข้อสังเกต 12 ประการในการสอนศิลปศึกษามีดังนี้

1. การเตรียมตัว ครูผู้สอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นผู้ที่ทำหน้าที่สอนเด็กที่มีอายุอยู่ในระหว่าง 7-12 ปี ซึ่งเด็กวัยนี้จะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากเด็กระดับมัธยมศึกษา เพราะฉะนั้นครูผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจในลักษณะเนื้อหาของศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา โดยการศึกษาแนวทางและจุดประสงค์การเรียนรู้ศิลปศึกษาให้ถ่องแท้ ศึกษาพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก เพื่อให้เข้าใจถึงรูปแบบทางการแสดงออกของเด็กด้วย (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526 : 101) นอกจากนั้น ครูจะต้องหาความรู้เพิ่มเติม เขียนโครงการสอน ทำบันทึกการสอน และเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อม มีให้เลือกหลายชนิด (นิรมล ศรีธสาร สวัสดิบุตร, 2528 : 64) การเข้าใจในปรัชญาของศิลปศึกษา เข้าใจในลักษณะของเด็กวัยประถมศึกษา และการเตรียมพร้อมทุกด้านของครูเพื่อการสอน จะทำให้การสอนได้รับผลดีและเด็กจะเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนศิลปศึกษา

2. การเฝ้าและการกระตุ้น ครูจำเป็นต้องใช้การเฝ้าและการกระตุ้นเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะแสดงออกทางศิลปะตลอดเวลา ไม่เบี่ยงเบนจากการทำกิจกรรม โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาจะมีช่วงความสนใจค่อนข้างสั้น ครูจะต้องใช้เทคนิคต่าง ๆ มาช่วยกระตุ้น

และความสนใจของเด็กรู้เกี่ยวกับกิจกรรม พยายามเข้าใจด้วยการพูดคุย ฟังเพลง ดูภาพ เล่านิทาน หายปัญหา สนทนาถึงประสบการณ์ของนักเรียน พาไปนอกสถานที่ ดูภาพยนตร์ (วีรณ ตั้งเจริญ. 2526 : 101) การเข้าใจด้วยสิ่งเหล่านี้ จะเป็นเครื่องจูงใจให้เด็กเกิดความสนใจ อยากแสดงออก และแสดงออกอย่างเข้าใจ เมื่อเด็กเกิด

ความคิดรวบยอดในเรื่องนั้น ๆ ครูจึงควรให้ความรู้แก่เด็ก เพื่อเด็กจะได้นำเอาความรู้เหล่านั้นมาสร้างภาพขึ้นในจิตใจ (ประเทิน มหาพันธ์. 2531 : 124)

3. การเสริมกำลังใจ การเสริมกำลังใจเป็นสิ่งสำคัญ ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ ทอร์นไดค์ (Thorndike) เพราะจะทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนและพอใจในความรู้อยู่เสมอ จากผลการวิจัยพบว่า การให้รางวัล การแสดงออกด้วยคำพูดจา ทำทาง เป็นการเสริมกำลังใจที่ดี ดังนั้นการชื่นชมผลงานของเด็ก การกล่าวคำชมเมื่อเด็กอาจผลงาน เป็นสิ่งที่ครูพึงกระทำ การให้เด็กทำงานในสิ่งที่เด็กสามารถทำได้ จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกภูมิใจในการทำงาน การได้รับผลสำเร็จในการทำงานจะเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะเสริมกำลังใจให้เด็กมีความกระหายที่จะได้รับความสำเร็จในครั้งต่อไป เด็กจะเห็นคุณค่าและเกิดความซาบซึ้งในงานศิลปะ (ประเทิน มหาพันธ์. 2531 : 111) ครูจะต้องทำให้เด็กรู้ว่า "ไม่มีใครที่จะล้มเหลวในการสร้างศิลปะ" เพราะเด็กจะได้รับการสนับสนุนให้ค้นหาวิธีการแก้ปัญหาในขณะที่สร้างสรรค์งานตลอดเวลา ไม่มีการล้มเหลวหรือเป็นทางตันสำหรับเด็ก การแสดงออกของครูในลักษณะนี้ จะเป็นการเสริมความมั่นใจให้เด็กและพร้อมที่จะมองปัญหาที่กว้างขวางขึ้น (วีรณ ตั้งเจริญ. 2526 : 45)

4. การแนะแนวทางศิลปะศึกษา การเรียนการสอนศิลปะศึกษาจะเป็นเช่นเดียวกับ การเรียนการสอนวิชาทั่วไป ยังคงต้องมีการบรรยาย อธิบาย เพื่อเป็นการเสนอความรู้ต่าง ๆ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาการทำงานของเด็ก แต่การสอนและการอธิบายเกี่ยวกับศิลปะทั้งหลายจะไม่เป็นการทำลายความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ถ้าเป็นการพูดอธิบายที่เหมาะสมและถูกต้องกับระดับอายุของเด็ก เพราะการพูดจะเป็นการชี้ให้เด็กได้เห็นในสิ่งที่อาจารย์รอดพ้นสายตาของเด็ก เป็นการพัฒนาความระมัดระวัง (มะลิฉัตร เอื้ออนันท์. 2530 : 48; อ้างอิงมาจาก Eisner. 1973 : 1974) แต่การพูดอธิบายเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ ทฤษฎี รายละเอียดและสัดส่วนต่าง ๆ ให้เด็กได้ยินยังไม่สมควร การเปิดโอกาสให้เด็กพบข้อบกพร่อง พบข้อสรุปกฎเกณฑ์ด้วยตนเอง จะเป็นความเข้าใจที่ฝังแน่นที่จะนำไปแก้ไขปัญหาค้างครั้งต่อไปได้ (วีรณ ตั้งเจริญ. 2526 : 101) อย่างไรก็ตาม การชี้แนะแนวทางศิลปะให้แก่เด็กควรเป็นการกระทำโดยอ้อม

มีเข้าช่วยสร้างงานหรือการแก้ไขผลงาน แต่ครูควรชี้แจงกว้าง ๆ ให้เด็กเข้าใจปัญหาด้วยการพูด การถามปัญหา การ อธิบาย ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะเป็นการพัฒนาความสามารถของเด็กในการเข้าใจปัญหา และการแก้ปัญหาด้วยตัวเอง (ประเทิน มหาพันธ์. 2531 : 165)

5. การดูแลเอาใจใส่ ครูผู้สอนจะต้องรับผิดชอบในการพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ช่วยคลี่คลายปัญหาและความคิดของเด็กด้วยวิธีซักถาม หาคุข ครูต้องพยายามให้เด็กได้มีการแสดงความคิดเห็น อภิปรายในปัญหาทั่วไปที่เหมาะสมและเกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติแก่นักเรียนอย่างใกล้ชิด และสม่ำเสมอ แต่พยายามเปิดโอกาสให้ทำงานอย่างอิสระ (นิรมล ตีรภสาร สวัสดิบุตร. 2528 : 64 - 65) เมื่อมีความจำเป็นต้องวิจารณ์ ควรใช้คำวิจารณ์ที่มีเหตุผลในลักษณะการติเพื่อก่อ จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าครูสนใจและให้ความสำคัญต่องานของตน เด็กจะมีความเชื่อถือในครู และมีความภูมิใจในงานของตนเมื่อได้รับความเอาใจใส่จากครู (มะลิฉัตร เอื้ออนันท์. 2530 : 47; อ้างอิงมาจาก Eisner. 1973 - 1974) ข้อปฏิบัติดังกล่าวนี้ตรงกับหลักการจิตวิทยาการสอนที่ว่า การเรียนรู้จะเกิดผลดีในบรรยากาศที่เด็กรู้สึกว่าคุณมีความปลอดภัย ได้รับความรัก ได้รับการยกย่องนับถือเมื่อประสบความสำเร็จ (เกษม สุดหอม และคนอื่น ๆ. 2516 : 157)

6. การสาธิตและการนำเสนอตัวอย่าง การสาธิตหมายถึงการแสดงขั้นตอนการทำงานให้เด็กดู อาจทำหัตถ์ที่ละขั้นแล้วจึงให้เด็กทำตาม หรือทำหัตถ์ตั้งแต่ต้นจนจบจึงให้ทำตามก็ได้ ในบางครั้งครูอาจนำเสนอขั้นตอนการทำงานด้วยรูปภาพหรือภาพยนตร์ วีดิโอเทป ก็ใช้ได้เช่นกัน แต่มีข้อควรคิดสำหรับครูว่า ครูต้องใช้การสาธิตเพื่อเป็นการชี้หลักการในการทำงานศิลปะเท่านั้น ไม่ได้ให้ทำงานอย่างที่ครูทำหัตถ์ (นิรมล ตีรภสาร สวัสดิบุตร. 2525 : 109) และครูไม่จำเป็นต้องแสดงให้เด็กเห็นว่าครูเขียนอย่างไร หรือมีกลวิธีปลุกย่อยอย่างไร เพราะเด็กบางคนอาจยึดติดอยู่กับวิธีการที่ครูสาธิตให้เห็น (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526 : 101) ในกรณีของการนำเสนอตัวอย่างของผลงาน ครูไม่ควรนำมาให้ดูมากเกินไปจนเด็กเกิดความสับสนในจิตใจหรือน้อยเกินไป จะทำให้เด็กยึดติดอยู่กับรูปแบบของตัวอย่าง ทำให้ขาดอิสระในความคิด (ประเทิน มหาพันธ์. 2531 : 124) วิรัตน์ พิทยาบุณย์ (2529 : 2) กล่าวว่า ถ้าเด็กถามว่า จะเขียนภาพได้อย่างไร ครูควรแนะนำให้เด็กดูภาพ กิ่งเกิด พิจารณา รวมทั้งเปรียบเทียบบุคลิกลักษณะของนกกับสัตว์อื่น และถ้าสามารถสัมผัสได้ก็ยิ่งดีแล้วให้เด็กเขียนตามความเข้าใจของเด็ก แต่ครูไม่ควรนำภาพคนที่ผู้อื่นเขียนอย่างซับซ้อน สวยงามมาให้เด็กดู เพราะอาจเพิ่มความสับสนให้แก่เด็กยิ่งขึ้น ถ้าเด็กยังเขียนไม่ได้ก็ให้เด็กทำกิจกรรมอื่นที่ง่ายขึ้น เช่น

พับกระดาษเป็นนก บินดินเป็นนก แล้วจึงเขียนาห์มาจากงานที่เด็กทำ ซึ่งคำกล่าวนี้นตรงกับหลักการจิตวิทยาการสอนที่ว่า การสอนจะได้ผลดีเมื่อผู้เรียนได้มีประสบการณ์ด้วยการใช้ประสาทสัมผัสหลายด้านรวมกัน (เกษม สุตหอม และคนอื่น ๆ. 2516 : 159)

7. การให้ความสนใจต่อกระบวนการการทำงานและผลงานครูผู้สอนควรจัดหาวัสดุหลายอย่างไว้ให้เพียงพอ เพื่อช่วยให้นักได้มีโอกาสทำกิจกรรมหลายชนิด เป็นการช่วยให้นักได้ทำกิจกรรมตามความต้องการได้มากขึ้น (ประเทิน มหาพันธ์. 2531 : 108) เด็กจะได้เรียนรู้ด้วยการค้นคว้า ทดลองและเลือกสรรค์ เลือกกระบวนการทำงานให้เหมาะสมกับความคิดและวัสดุเหล่านั้น และทำงานออกมาเป็นผลสำเร็จได้ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526 : 101) ทั้งกระบวนการทำงาน และผลงานสำเร็จรูปเป็นสิ่งที่ครูจะต้องพิจารณาควบคู่กันไป (มะลิฉัตร เกื้ออาพันธ์. 2530 : 47; อ้างอิงมาจาก Bisner. 1973 - 1984 : 7 - 16) เพราะผลงานจะเป็นตัวบอกถึงกระบวนการทำงานของเด็ก และกระบวนการทำงานจะดีขึ้นถ้าครูสนใจผลงานที่ออกมาเช่นเดียวกัน ผลงานจะดีขึ้นเมื่อครูให้ความสนใจต่อกระบวนการทำงาน ครูไม่ควรทำหน้าที่เพียงการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมเท่านั้น แต่ครูจะต้องมีส่วนช่วยในการชี้แนะแนะ ให้นักมีการพัฒนาความสามารถในการมอง และเห็น อันจะทำให้เด็กได้พัฒนา "การเห็นอย่างมีประสิทธิภาพ" ข้อปฏิบัตินี้ตรงกับหลักการจิตวิทยาการสอนที่ว่า การสอนจะให้ผลดีครูจะต้องช่วยให้นักหาให้พบว่าการใดที่เขาเห็นว่าสำคัญ เมื่อเขาเกิดความต้องการขึ้นแล้ว เขาควรจะทำอะไรบ้างเพื่อให้ได้ดังต้องการ ถ้ากิจกรรมใดทำแล้วไม่ได้ผลตั้งมุ่งหมายก็ให้เขาแก้ไขดัดแปลงกิจกรรมนั้นเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามต้องการ ให้นักตระหนักว่า การกระทำของเขาเองที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมนั้นเป็นการเรียนรู้ (เกษม สุตหอม และคนอื่น ๆ. 2516 : 158)

8. การยอมรับในตัวเด็ก ตามหลักการจิตวิทยา ก็ว่า คนทุกคนมีความแตกต่างกัน ดังนั้นในการสอนศิลปศึกษาของครูจำเป็นต้องยอมรับว่า ผลงานและกระบวนการทำงานของเด็กแต่ละคนย่อมเป็นไปตามความคิดและความสามารถของเด็กเอง ครูควรส่งเสริมและแสดงออกถึงการยอมรับด้วยการไม่แสดงท่าที หรือการชี้คำพูดที่บ่งบอกว่า เด็กทำงานใช้ไม่ได้ ทำงานสู้เพื่อนไม่ได้ เพราะเด็กจะมีความรู้สึกว่าการแสดงออกของผู้ใหญ่ ในกรณีที่เด็กขอร้องให้ช่วยเหลือ ครูไม่ควรเข้าไปแก้ไขดัดแปลงงานของเด็ก แต่ครูอาจจะทำได้ด้วยการยกตัวอย่างกว้าง ๆ หลายแง่มุม เพื่อเป็นแนวทางให้นักได้มอง เห็นหนทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง การเข้าไปแก้ไขผลงานของเด็ก จะทำให้นักหมดความภาคภูมิใจในงานนั้น ๆ และลดความเชื่อมั่นในตนเองลงไป

(วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526 : 101) เพราะครูได้แสดงให้เด็กเห็นว่า งานของเด็กเป็นงานที่ไม่ดี ควรแก้ไขตามที่ครูต้องการ

9. การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ส่วนบุคคล ครูผู้สอนควรดูแลให้เด็กได้สร้าง-
สรรค์ผลงานด้วยความพยายามของตัวเอง กล้าคิด กล้าตัดสินใจ การทำงานศิลปะ เลียนแบบ
เพื่อนหรือใช้สมุดแบบฝึกหัด จะทำให้นักเรียนขาดความคิดที่เป็นของตนเอง เป็นผลให้ขาดความเชื่อมั่น
(วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526 : 101) ครูจึงควรให้ความสำคัญเป็นอิสระงานการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และ
สร้างสรรค์ตามความต้องการของเขา ส่งเสริมลักษณะงานเฉพาะตัวและการนำเอาความรู้เก่า
มาประยุกต์เข้ากับความรู้ใหม่ (ประเทิน มหาจันทร์. 2531 : 121)

10. การสร้างบรรยากาศที่ดี การดำเนินกิจกรรมภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดี ย่อมเป็น
หนทางให้ผลของกิจกรรมนั้นดีไปด้วย ในการเรียนการสอนศิลปะศึกษาก็เช่นกัน ครูควรสร้าง
บรรยากาศที่รื่นรมย์และเป็นกันเอง ปราศจากบรรยากาศของความไม่เป็นพึงการ เพราะสอง
สิ่งนี้จะมีผลกระทบต่อการทำงานศิลปะของเด็ก เมื่อเด็กรู้สึกว่าเขาเองมีอิสระ มีความปลอดภัย
เด็กก็พร้อมที่จะคิด จินตนาการ และแสดงออกอย่างเต็มความสามารถ ครูต้องเปิดโอกาสให้เด็ก
ได้พูด แสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ เพราะจะทำให้ครูเข้าใจงานความรู้สึกนึกคิดของเด็ก
อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเสนอแนะทางแก้ปัญหา และเป็นการฝึกการใช้เหตุผล ฝึกความเชื่อมั่น
ไปพร้อมกัน (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526 : 101) การพูดของเด็กจึงถือว่าเป็นสิ่งที่มีค่า โดยเฉพาะ
ที่ออกมาจากความคิดของเขาเอง จึงควรสนับสนุนในสิ่งที่เด็กต้องการพูด ส่วนการพูด
ของครูจะมีอิทธิพลต่อเด็กทั้งทางตรงและทางอ้อม เพราะจะเป็นการสร้างผลดีต่อการเรียนรู้
ของเด็กได้เช่นกัน การกำหนดกฎระเบียบในห้องเรียนควรมีการปรับตัวซึ่งกันและกันให้ยอมรับ
ได้ทั้งสองฝ่าย แต่ควรสร้างความรู้สึที่ดีต่อกันมากกว่าการสร้างกฎระเบียบ (อำไพ ศิริธสาร,
2530 : 60 - 62) อย่างไรก็ตามครูต้องระวังที่จะไม่ทำให้ห้องเรียนมีบรรยากาศที่หนาว
อีกทีก็เกินไป

11. การจัดนิทรรศการ โดยธรรมชาติของเด็กนั้นนอกจากจะมีความพึงพอใจในผลงาน
ของตนแล้ว ยังมีความต้องการให้บุคคลอื่นยอมรับในผลงานของตนอีกด้วย (ประเทิน มหาจันทร์,
2531 : 170) ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องสนับสนุนกิจกรรมนั้นด้วยการจัดแสดงผลงานศิลปะใน
โรงเรียน หรือการให้เด็กได้อธิบายผลงานของตนให้เพื่อนฟัง เพื่อเป็นการแสดงแนวคิดของตน
แก่ผู้อื่น ฝึกการอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจงานผลงานของตน และฝึกการยอมรับคำวิจารณ์ของคนอื่นด้วย
(จำเริญ รัชไทย. 2526 : 144) แต่สิ่งที่ครูพึงระมัดระวังมิให้การแสดงผลงานกลายเป็น

การแข่งขันกัน เพราะเด็กบางคนที่ไม่สามารถ ทำงานได้ดีเท่าคนอื่น อาจเกิดความท้อแท้และ
เป็นบดบังได้

12. การทำความสะอาด การปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ อาจทำได้ทั้งในห้องเรียน โรง
อาหาร สนามหญ้า ใต้ร่มไม้ ฯลฯ เมื่อทำงานเสร็จแล้วจะต้องให้นักเรียนทำความสะอาดบริเวณ
เก็บเครื่องมือเครื่องใช้ อดยาก็ถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกคน การกระทำดังกล่าวนี้เป็นการฝึกหัด
ความรับผิดชอบและการรักษาความสะอาด (กรมวิชาการ, 2524 : 113)

สรุปแล้วจะเห็นว่าการสอนศิลปะ คือ การพัฒนาศิลปินซึ่งให้กับผู้เรียนศิลปะศึกษา
ช่วยพัฒนาความมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพที่ดี มีจิตใจที่งดงาม มีสุนทรีย์ มีเมตตาไม่แข็ง
กระด้าง ส่งเสริมและยกระดับคุณธรรมของคนให้สูงขึ้น แนวคิดในการจัดการศึกษาปัจจุบันนี้เพื่อ
มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเมื่อมนุษย์มีทุนส่วนหนึ่งแล้วก็จะตอบแทนสังคม วิชาศิลปะ-
ศึกษาจะมีบทบาทเกี่ยวกับการพัฒนาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างชัดเจน ถ้าเราสามารถจัด
การศึกษาได้ตามปรัชญาและจุดหมายของวิชาศิลปะศึกษาที่ได้กำหนดไว้

การผลิตและการใช้สื่อการสอน

สื่อการสอนเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่ง ที่จะช่วยในการเรียนการสอนดำเนินไป
ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะสื่อการสอนมีลักษณะพิเศษ ซึ่งสามารถทำให้เกิดประสบการณ์
ในการเรียนรู้ที่มีความหมาย กล่าวคือ สื่อการสอนจะเป็นจุดรวมความสนใจ เพิ่มความเป็น
รูปธรรมและความเป็นจริงต่อการเรียนรู้ สามารถนำเรื่องราวหรือสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไกลเข้ามา
ในห้องเรียนได้เป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิด มองเห็นความสัมพันธ์ของเรื่องราวหรือ
สิ่งที่จะเรียนรู้ได้ถูกต้อง และสามารถจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้นาน (ชาอุไชย ศรีไสยเพชร,
2527 : 7) ซึ่ง ชอร์ส (Shores, 1960 : 1) ได้ให้คำจำกัดความของสื่อการสอน
ไว้ว่า เป็นเครื่องมือที่จะช่วยสื่อความหมายระหว่างครูและนักเรียน เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้
และการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างก้าวหน้า เครื่องมือทุกชนิดจึงเป็นสื่อการสอนได้ เช่น
หนังสือในห้องสมุด วัสดุทัศนวัสดุต่าง ๆ วิทยุ โทรทัศน์ สไลด์ फिल्मสตริป นอกจากนี้ยังรวมถึง
บุคคลและแหล่งชุมชนต่าง ๆ อีกด้วย

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคนอื่น ๆ (2520 : 95) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอน
ดังนี้ สื่อการสอนหมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือ

ถ่ายทอดข้อสนเทศ หลักการ และความคิด ไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้สื่อการเรียนที่เหมาะสมอาจมีผลเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพ จิตภาพ และเป็นสื่อกลางการเรียนรู้ได้ในขณะเดียวกัน

คุณค่าของสื่อการสอนแต่ละชนิดไม่ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะของตัวสื่อเอง แต่สื่อการสอนจะมีคุณค่าเมื่อถูกนำไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม แบตเชลเดอร์ (Batchelder. 1956 : 176) ได้กล่าวว่า สื่อการสอนไม่ได้มีความสมบูรณ์ในตัวของมันเอง เพราะตัวของสื่อการสอนไม่สามารถทำให้เกิดภาวะทางการศึกษาสำเร็จลุล่วงได้ แต่ถ้าสื่อการสอนเหล่านี้ได้รับการเลือกอย่างฉลาด มีการประเมินค่าอย่างเหมาะสม และใช้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมากมาย ทักษะและความสามารถในการใช้สื่อการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง อาจกล่าวสรุปได้ว่าสื่อการสอนจะมีคุณค่าสูงก็ต่อเมื่อได้รับการเลือกและนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม จนประเด็นเกี่ยวกับคุณค่าของสื่อการสอนนี้ เดลการ์ เดล (Dale. 1969 : 8) ได้กล่าวไว้ว่า

1. สื่อการสอนสามารถส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างนักเรียนกันขึ้นได้ และทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมตามที่ประสงค์
2. สื่อการสอนจะสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่แปลกใหม่หลาย ๆ ด้านแก่ผู้เรียน และทำให้การเรียนรู้มีความหมาย ผู้เรียนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกันมาก ๆ จะเข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียนเช่นเดียวกัน
3. สื่อการสอนทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชาที่เรียนตรงกับความต้องการ เป็นผลให้เพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ยิ่งขึ้น
4. สื่อการสอนทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่สมบูรณ์เกิดความคิดรวบยอด ที่ถูกต้อง และมีความหมาย กระจำแจ้งและเป็นระเบียบ เพิ่มพูนและขยายขอบเขตของประสบการณ์ที่กว้างขวางขึ้น ช่วยจดจำได้เร็ว แม่นยำ โดยไม่ต้องอาศัยคำอธิบาย
5. สื่อการสอนทำให้ผู้เรียนมีปฏิริยาสะท้อนกลับ ช่วยทำให้ทราบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพียงใด

การเรียนการสอนศิลปศึกษานั้นนอกจากจะมีความพร้อมในด้านบุคคลคือ ครูและนักเรียนแล้ว ยังต้องมีความพร้อมในด้านสื่อการสอนอีกด้วย เพราะสื่อการสอนที่ดีจะเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี และยังเป็นตัวกระตุ้นให้การแสดงออกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526 : 109) สื่อการสอนศิลปศึกษาจะ หมายถึง เครื่องมือ อุปกรณ์หรือวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอนศิลปศึกษา เพื่อทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

และสามารถแสดงออกอย่างได้ผลตามที่ครูได้ตั้งจุดประสงค์ไว้ (เลิศ อานันท์นะ, 2526 : 441)

ประเภทของสื่อการสอนศิลปศึกษา วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 125) ได้จัดแบ่งประเภทของสื่อการสอนตามหน้าที่การใช้ของสิ่งนั้น ๆ ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทของสื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้ แล้วช่วยขยายความรู้ ความคิด และความเข้าใจของผู้เรียน ผลจากการรับรู้นั้นจะมีผลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะโดยตรงหรือไม่ก็ได้ สื่อการสอนในลักษณะนี้คือ วัสดุ อุปกรณ์และการสาธิต สื่อเหล่านี้จะช่วยขยายเนื้อหาสาระทางศิลปะ และเมื่อถึงโอกาสที่ผู้เรียนได้กระทำกิจกรรมศิลปะ ความรู้ความคิดและความเข้าใจเหล่านั้นจะมีผลต่องานศิลปะทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบ

2. ประเภทของสื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้ เพื่อเป็นสิ่งตลงใจในการแสดงออก และการสร้างสรรค์งานศิลปะ สื่อการสอนในลักษณะนี้จะทำหน้าที่กระตุ้นการรับรู้ ทั้งด้านเนื้อหา และรูปแบบ การกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ ความคิดและจินตนาการ แสดงออกมาเป็นงานศิลปะ สื่อการสอนชนิดนี้คือ วัตถุต่าง ๆ เช่น คน หุ่นนิ่ง ทิวทัศน์ ฯลฯ

3. ประเภทของสื่อการสอนที่เสนอให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติแล้วเกิดความรู้ ความคิดและความเข้าใจขึ้น ผลจากการปฏิบัติคือ ผลงานศิลปะตามเป้าหมายของการใช้สื่อ นั้น ๆ สื่อชนิดนี้ได้แก่ การทดลองและปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ซึ่งการเสนอสื่อนี้จะมีสภาพเป็นนามธรรม และปฏิบัติงานด้วยสื่อวัสดุที่เป็นรูปธรรม

จากสื่อการสอนทั้งสามประเภทที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ จะจัดแยกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภทคือ ประเภทสื่อการสอนที่เป็นวัตถุ (รูปธรรม) และสื่อการสอนที่เป็นความคิด (นามธรรม) สื่อการสอนประเภทแรกจะเป็นสื่อการสอนที่ครูนำมาช่วยในการกระตุ้นความคิด หรือทำให้ผู้เรียนมองเห็น เพื่อผู้เรียนจะได้เกิดความคิดหรือกระทำตามรูปแบบของสื่อที่มากระตุ้นนั้น เช่น การใช้ภาพตัวอย่าง ผลงานสำเร็จรูป หุ่นจำลอง และของจริงต่าง ๆ ผลจากการใช้สื่อประเภทนี้จะทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะและความแม่นยำในการใช้มือในการทำงาน แต่จะไม่เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และจะปิดกั้นจินตนาการของเด็กวัยประถมศึกษา ซึ่งกำลังอยากรู้อยากเห็นและอยากค้นคว้าทดลอง ส่วนสื่อการสอนประเภทหลังจะเป็นสื่อการสอนด้านนามธรรม ที่เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมประสบการณ์ชีวิตของเด็ก แล้วจัดการแยกแยะ จัดหมวดหมู่ ต่อมาจะกำหนดหัวข้อประสบการณ์ที่ประสบการณ์หนึ่งให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ งานประสบการณ์นั้นเด็กจะมีโอกาสใช้สติปัญญาของตนเองในการสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา แต่

ครูจะต้องมีความเข้าใจว่า เด็กแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความสนใจ และความเข้าใจว่าเด็กแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความสนใจและความก้นัดตามธรรมชาติ การกำหนดหัวข้อจากประสบการณ์จึงต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ด้วย การวิจัยสื่อประเภทนี้จะตรงกับแนวทางการให้การศึกษาทางศิลปศึกษาอย่างแท้จริง (เลิศ อำนันทะ. 2525 : 32 - 44) ซึ่งสอดคล้องกับหนังสือแนวการวิจัยหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการจัดทำขึ้น มีการเสนอแนะสื่อการเรียนการสอนศิลปศึกษาที่ครูควรมี และควรจัดทำขึ้น ได้แก่

1. สื่อการเรียนการสอนที่เป็นเอกสารประกอบการสอน แผนการสอนศิลปศึกษา จัดรวมอยู่ในแผนการสอนของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งระบุความคิดรวบยอด จุดประสงค์ คุณสมบัติที่ต้องการเน้น ตลอดจนเนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียน การสอน วิธีวัดผล ฯให้ผู้สอนได้เลือกสอนตามความเหมาะสม แผนการสอนศิลปศึกษามีชื่อแผนเรียงลำดับหัวข้อในหลักสูตร และแยกเป็นเนื้อหากิจกรรมย่อย ๆ จึงไม่เป็นปัญหาในการแบ่งแยกเนื้อหาการสอนแต่อย่างใด

สื่อการเรียนการสอนที่เป็นวัสดุอุปกรณ์

2.1 ประเภทเครื่องเขียน เช่น ดินสอ ดินสอสี สี พู่กัน ยางลบ ไม้บรรทัด

2.2 ประเภทของวัสดุ เช่น กระดาษ ดินน้ำมัน ดินเหนียว แป้งเปียก ลวด กาว เข็ม ด้าย กรรไกร มีด ขวด

2.3 ประเภทวัสดุต่าง ๆ เช่น เชือก าบไม้ เศษผ้า ฯลฯ

2.4 เครื่องมือเครื่องใช้งานการปั้น

3. อุปกรณ์ที่ควรจัดทำขึ้น ได้แก่ แผ่นป้ายนิเทศ ที่กันเปื้อน กระดาษทราย ตัวอย่างกิจกรรม และภาพสำเร็จรูป (กระทรวงศึกษาธิการ. 2525 : 140)

อนึ่ง สื่อการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ ควรใช้ให้เหมาะสมกับคุณสมบัติ และหน้าที่ในการสอน สื่อบางชนิดอาจไม่จำเป็นจะต้องจัดหาซื้อด้วยราคาแพง ๆ ถ้าครูรู้จักสำรวจทดลองและจัดเตรียมหาสื่อทดแทน โดยเฉพาะการเลือกวัสดุประเภทวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น ซึ่งเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอนศิลปศึกษาได้ (บุษบา กาญจนวาทิตย์. 2530 : 68) การเลือกวัสดุการสอนย่อมขึ้นอยู่กับตัวสื่อเป็นปฐม ซึ่งสื่อการสอนศิลปศึกษาที่ดีควรจะประกอบด้วยปัจจัยต่อไปนี้คือ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526 :

1. เป็นสื่อที่ตรงกับเนื้อหาการสอน
2. เป็นสื่อที่มีรูปแบบและเนื้อหาเร้าความสนใจ
3. เป็นสื่อที่ทำให้ความรู้ ความเข้าใจ ความคิด
4. เป็นสื่อที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพ และการรับรู้
5. เป็นสื่อที่คุ้มค่ากับเวลาและการลงทุน
6. เป็นสื่อที่ประหยัดหรือใช้วัสดุในท้องถิ่น

จากที่ได้อภิปรายข้างต้นจะเห็นได้ว่า การใช้สื่อการสอนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา ครูเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะที่จะต้องทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างได้ผล ครูจึงมีหน้าที่ที่จะต้องทำหรือจัดหาสื่อการสอนศิลปศึกษามาใช้หรือจัดสื่อการเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจกิจกรรมศิลปะ (กรมวิชาการ. 2520 : 7) ได้เสนอแนะแหล่งจัดหาสื่อการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

ครูควรรู้แหล่งจัดหาสื่อการเรียนเพื่อเป็นการประหยัดเงินและเวลา ซึ่งครูอาจจัดหาสื่อการเรียนการสอนได้จาก

1. แหล่งวัสดุที่มีอยู่แล้วในโรงเรียน ตามปกติการดำเนินการสอนในโรงเรียน ผู้สอนจะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่แล้ว ก็อาจจะได้พบแหล่งวัสดุที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี เช่น เศษวัสดุเหลือใช้ต่าง ๆ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

2. แหล่งวัสดุที่ได้จากการจัดระบบงานของโรงเรียนเอง บางโรงเรียนอาจจะมี การผลิตวัสดุสำหรับอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน และเตรียมพร้อมที่จะช่วยเหลือครูในการจัด วัสดุว่าจ้างชั้นเรียนได้เสมอ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี

3. แหล่งวัสดุที่มีอยู่ตามชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ ได้แก่ ก้อนอิฐ ก้อนหิน ฝาไม้ เมล็ดพืช ต่าง ๆ วัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่น เช่น กล้องกระดาดต่าง ๆ ฝาขวด กระเบื้อง ตลอดจนแหล่ง บริการใกล้เคียง

4. แหล่งวัสดุที่จะหาได้จากนอกชุมชนหรือท้องถิ่นอื่น ๆ สื่อการเรียนที่จะหาให้ได้จากภายนอกท้องถิ่นนั้น อาจจะเป็นวัสดุที่ส่วนกลางจัดหามาให้ เช่น แผ่นภาพต่าง ๆ บัตรงาน หนังสือเรียน แบบฝึกหัด หนังสืออ่านเพิ่มเติม เพลง และเกมต่าง ๆ เป็นต้น

สรุปได้ว่าการผลิตและการใช้สื่อการศึกษาขึ้นอยู่กับครูโดยตรง โดยครูจะต้องเป็นผู้พิจารณาคุณสมบัติของสื่อการสอน เจตนารมณ์ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 นั้น

ต้องการให้นักเรียนได้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และแนวทางการสอนศิลปศึกษาก็มิได้เป็นเพียงการสั่งงานปฏิบัติเท่านั้น แต่การสอนจะต้องก่อให้เกิดเนื้อหา อิสระ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่เด็กจนหลาย ๆ ด้าน การนำสื่อการสอนที่ดีมาใช้ในการเรียนการสอน จะทำให้นักเรียนเรียนศิลปศึกษาอย่างเข้าใจ มองเห็นคุณค่าและสนุกเพลิดเพลิน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะตรงกับจุดประสงค์เฉพาะของศิลปศึกษาและเจตนารมณ์ของหลักสูตรประถมศึกษา

การวัดผลและการประเมินผลศิลปศึกษา

ในการพัฒนาการเรียนการสอน ต้องมีการสำรวจ และประเมินสภาพปัจจุบัน ด้วยการวัดและประเมินผลการสอน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยในการวินิจฉัยปัญหา กำหนดทิศทางการสอนให้ดำเนินไปตามความมุ่งหมายของหลักสูตร และครูผู้สอนก็สามารถ พิจารณาถึงการจัดสภาพการเรียนการสอนอย่างไร จึงจะทำให้นักเรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ (กานดา พูลลาภทวี. 2528 : 1)

ผลงานศิลปะเป็นผลจากการที่แต่ละบุคคลดึงเอาการรับรู้ความประทับใจที่ได้จากประสบการณ์ในอดีตถ่ายทอดออกมาเป็นรูป ตามความคิดและความสามารถที่ตนเองมีอยู่ ดังนั้นจึงเป็นไปไม่ได้ที่จะกำหนดผลงานศิลปะนั้น ๆ มีลักษณะที่เหมือนกัน แม้จะได้รับการสอนแบบเดียวกันก็ตาม ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้การวัดและประเมินผลทางศิลปศึกษาเป็นเรื่องยาก แต่ถึงอย่างไรครูผู้สอนก็จำเป็นต้องทำการวัดผลและประเมินผล เพื่อตรวจสอบว่าการเรียนศิลปศึกษาของนักเรียนเป็นไปตามที่ตั้งจุดมุ่งหมายเอาไว้หรือไม่ (นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร. 2525 : 144)

จุดประสงค์เฉพาะของการเรียนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา ไม่ได้เน้นที่ความรู้ ความเข้าใจเหมือนกับวิชาอื่น แต่ได้เน้นให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์แบบในการดำรงชีวิตมากขึ้น นอกจากจะส่งเสริมพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่จะทำให้นักเรียนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์แล้ว ยังช่วยปลูกฝังค่านิยม รสนิยมที่ดี สุนทรียภาพและการนำประโยชน์ของความงามมาช่วยพัฒนาตัวเอง มีความสุขตามอัธยาศัย (สุลักษณ์ ศรีบุรี. 2530 : 58) เนื้อหาวิชาของศิลปศึกษาจึงเป็นการให้ความรู้ในเชิงคุณภาพ มิใช่เป็นความรู้ในเชิงปริมาณ ด้วยเหตุนี้เองการวัดผลในทางศิลปศึกษาจึงควรมีลักษณะยืดหยุ่น ไม่เที่ยงแท้แน่นอนเช่นวิชาอื่น ๆ (อารี สุทธิพันธุ์. 2525 : 92 - 93) ครูผู้สอนจึงควรใช้เทคนิควิธีการวัดผลหลายวิธีประกอบกัน และติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ (เลิศ อานันท์. 2518 : 65)

จากการพิจารณาวิธีการวัดผลของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยจะพบว่าจะมีภาระงานเทคนิคการสังเกต โดยวิธีแบบสำรวจรายการและการจัดอันดับคุณภาพมากที่สุด ส่วนเทคนิคการวิจัยแบบทดสอบมีน้อย ทั้งนี้เพราะกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยมีได้เน้นเพื่อทดสอบความรู้ ความจำ แต่เน้นว่าทำอย่างไรผู้เรียนจึงจะเกิดคุณธรรมขึ้นในจิตใจของเขาได้ ดังนั้นการวัดผลจึงมุ่งเน้นไปงานทางการสังเกตพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกเป็นส่วนใหญ่ (จันทร์หา ตั้งสุวรรณพานิช. 2526 : 73) ศิลปศึกษาซึ่งเป็นวิชาหนึ่งในกลุ่มประสบการณ์นี้ ก็ใช้หลักนี้เช่นกัน คือ มีการวัดผลทางด้านพฤติกรรม และด้านกิจกรรม การวัดผลด้านพฤติกรรมหมายถึงการพิจารณาพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคลว่ามีความพร้อม หรือมีความสนใจในการเรียนมากน้อยเพียงใด ส่วนการวัดผลด้านกิจกรรมจะเป็นการพิจารณาจากผลงานที่ได้กระทำขึ้น ประกอบด้วยการรายงานและการอภิปราย

กล่าวสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการวัดผลทางศิลปศึกษาก็เพื่อวัดความจริงของงานที่เกิดขึ้นจากการเรียนและการทำกิจกรรมศิลปะ ด้วยการสังเกตจากพฤติกรรมและจากผลงานศิลปะนั่นเอง เมื่อผู้สอนมีความจำเป็นต้องแสดงผลของการวัดออกมาเป็นเกรด ก็ต้องอาศัยความจริงของงานของเด็กแต่ละคนมาเป็นพื้นฐานในการให้เกรดนั้น ๆ

จากการศึกษาแผนการสอนและคู่มือครู เกี่ยวกับการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยเฉพาะศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา ได้พบว่าหลักสูตรได้กำหนดเนื้อหาวิชาเทคนิคการวัดผล 2 แบบด้วยกัน คือ การสังเกตพฤติกรรม กับการตรวจผลงานภาคปฏิบัติ (กรมวิชาการ. 2524 : 115) ในระดับประถมศึกษาตอนปลายบางกิจกรรมได้เพิ่มเติมเทคนิคการวัดผลแบบสัมภาษณ์ไว้ด้วย สาเหตุที่มีการกำหนดเทคนิคการวัดผลเพียง 2 แบบ เป็นเพราะจุดประสงค์ของการเรียนการสอนศิลปศึกษามีได้เน้นด้านความรู้และความจำ แต่เน้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมที่ดีงามและพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ โดยอาศัยกิจกรรมศิลปะ กล่าวโดยละเอียดได้ดังนี้

1. การสังเกตพฤติกรรม เป็นการสังเกตนักเรียนว่า ได้มีการแสดงออกถึงพฤติกรรมตรงตามจุดประสงค์หรือคุณสมบัตินี้ที่ต้องการเน้นหรือไม่ ในแต่ละคาบเวลาเรียนและครูจะบันทึกไว้ถ้ามีพฤติกรรมดังกำหนดจริงจะ "ผ่าน" จุดประสงค์นั้น ๆ แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมอาจทำเป็นแบบสำรวจรายการ หรือแบบการจัดอันดับคุณภาพ ตัวอย่างของพฤติกรรมที่จะต้องสังเกตมีดังนี้ (กรมวิชาการ. 2526 : 190)

- 1.1 การเตรียมสื่อการเรียนเพื่อความพร้อมที่จะเรียน
- 1.2 วิธีการแก้ปัญหาในการทำกิจกรรมและอื่น ๆ
- 1.3 การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

1.4 การแสดงความคิดเห็นและการอธิบายเกี่ยวกับผลงาน

1.5 การรู้จักเก็บรักษา ทำความสะอาดอุปกรณ์การเรียน และการรักษา
ความสะอาดของบริเวณที่ทำงาน

1.6 ความสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำกิจกรรม

2. การตรวจผลงานภาคปฏิบัติ เป็นการวัดผลจากผลงานที่ได้ทำได้ทำขึ้น ครูควร
พิจารณาทั่วๆ ไป โดยยึดหลักดูความก้าวหน้าเป็นสำคัญ ในการตรวจผลงานครูจะดูตามลำดับดังนี้
(กรมวิชาการ. 2524 : 163 - 164)

2.1 ความคิดสร้างสรรค์ เช่น ความแปลกใหม่ของรูปแบบ หรือการเลือกใช้
วัสดุได้เหมาะสม

2.2 การสื่อความหมายในผลงานนั้น มีความชัดเจนหรือไม่เพียงใด

2.3 ความสะอาดเรียบร้อย

การประเมินผลศิลปศึกษาจะเป็นการตรวจสอบว่า การแสดงออกทางศิลปะของนักเรียน
ได้พัฒนาการไปในระดับที่น่าพอใจหรือไม่ เพียงใด โดยครูเป็นผู้กำหนดเกณฑ์ และเงื่อนไขที่
สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด (เลิศ อำนันณะ. 2526 : 444) แต่ครูผู้สอนพึงตระหนัก
ว่า การประเมินผลทางศิลปศึกษานั้น จะเป็นเรื่องของการช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการทางศิลปะต่อไป
มากกว่าทำให้เด็กเกิดความท้อแท้ เบื่อหน่าย เป็นการช่วยทำให้เด็กมีชีวิตชีวา และเจริญเติบโต
อย่างมีความสุข มากกว่าการประเมินว่าเด็กเป็นศิลปินหรือเป็นช่างเพียงใด การกำหนดผลงาน
แต่ละชิ้นเป็นเพียงผลของการประเมินเท่านั้นแต่ไม่ใช่เป็นความมุ่งหมายที่สำคัญ เพราะความ
มุ่งหมายที่แท้จริงของการประเมินผลคือ การทำให้กระบวนการของการศึกษามีความสมบูรณ์โดยผ่าน
กิจกรรมศิลปศึกษา (ประเทิน มหาพันธ์. 2531 : 137)

ระเบียบการประเมินผลการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา (กรมวิชาการ. 2525 :
185 - 186) กำหนดให้โรงเรียนประเมินผลการเรียนทุกชั้น เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน
และตัดสินผลการเรียนดังนี้

1. การประเมินผลการเรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

1.1 การตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นของนักเรียนที่สอน คือ การ
ทดสอบความพร้อมก่อนเรียน เพื่อทราบพื้นฐานทางกาย อารมณ์ สังคม ความรู้และความคิดของ
ผู้เรียนแต่ละคน จะได้นำไปใช้เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนที่จะดำเนินต่อไปได้
เหมาะสม

1.2 การประเมินความรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้จนสุดประจำชั้น เป็นการประเมินผลในลักษณะสอบใบสอบใบ เพื่อดูว่านักเรียนมีความรู้ ความสามารถและพฤติกรรม ตามที่กำหนดหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนของนักเรียน และการสอนของครู โดยเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือ วัสดุที่เหมาะสมหลาย ๆ วิธี เช่น สังเกต

1.3 การประเมินผลปลายภาคเรียน เป็นการประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพ การสอนของครูและความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ และ เพื่อ เป็นการสรุปผลการเรียน รายงานให้ผู้ปกครองทราบด้วย

2. การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน

2.1 การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้สอนต้องดำเนินการตรวจสอบจุดประสงค์ ที่กำหนดไว้จนสุดประจำชั้นว่า นักเรียนผ่านจุดประสงค์นั้น ๆ หรือไม่ ให้เสร็จสิ้นก่อนการสอน ครั้งสุดท้าย 3 สัปดาห์ ซึ่งแต่ละกลุ่มประสบการณ์นักเรียนจะต้องผ่านจุดประสงค์ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60

2.2 การประเมินผลปลายปี เป็นการประเมินเพื่อให้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา เลื่อนชั้นในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4, 6

3. การตัดสินผลการเรียน

3.1 เกณฑ์การตัดสิน

3.1.1 ประถมศึกษาปีที่ 1, 3, 5 มีเกณฑ์ตัดสิน 2 เกณฑ์ คือ

- 1) เวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
- 2) ผ่านจุดประสงค์แต่ละกลุ่มประสบการณ์ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

3.1.2 ประถมศึกษาปีที่ 2, 4, 6 มีเกณฑ์ตัดสิน 3 เกณฑ์ คือ

- 1) เวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
- 2) ผ่านจุดประสงค์แต่ละกลุ่มประสบการณ์ร้อยละ 60
- 3) ผ่านการสอบปลายปีได้ระดับผลการเรียนตั้งแต่ 1 ขึ้นไป

3.1.3 เวลาเรียนไม่ครบ จุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ ไม่ได้ตามเกณฑ์ ข้างขึ้น

3.2 ข้อยกเว้น

3.2.1 ประถมศึกษาปีที่ 1, 3, 5

- 1) เวลาเรียนไม่ครบ แต่ผ่านจุดประสงค์ให้เลื่อนชั้นได้

2) เวลาเรียนครบ ผ่านจุดประสงค์ไม่ได้ตามเกณฑ์ ให้เลื่อน
ชั้นได้แต่ต้องสอนซ่อมเสริม

3.2.2 ประถมศึกษาปีที่ 2, 4

1) เวลาเรียนไม่ครบ ผ่านจุดประสงค์ให้เข้าสอบได้ ถ้าสอบ
ได้ระดับ 1 ขึ้นไป ให้เลื่อนชั้น

2) เวลาเรียนครบ ไม่ผ่านจุดประสงค์ ผู้เข้าสอบหลายปีถ้าผล
การสอบไม่ผ่าน ขาดเพียงเล็กน้อย อาจพิจารณาให้เลื่อนชั้น และไปสอนซ่อมเสริมในชั้นต่อไป

3.3 ผู้ตัดสินและผู้อนุมัติ ผู้มีหน้าที่ประเมินผลให้เป็นไปตามต่อไปนี้

3.3.1 การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้เป็นหน้าที่ของ
โรงเรียนทุกชั้น

3.3.2 การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน

1) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 5 ให้เป็นหน้าที่ของโรงเรียน

2) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้เป็นไปตามที่ระบุต่อไปนี้

ส่วนกลาง

โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ให้เป็นหน้าที่ของกรมสามัญ
ศึกษา พิจารณาดำเนินการ

โรงเรียนราษฎร์ ให้เป็นหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาเอกชนพิจารณาดำเนินการ

โรงเรียนสาธิตสังกัดกรมการฝึกหัดครู ให้เป็นหน้าที่ของ
กรมการฝึกหัดครูพิจารณาดำเนินการ

โรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และโรงเรียนสังกัด
กรุงเทพมหานคร ให้เป็นหน้าที่ของกรมวิชาการพิจารณาดำเนินการ

ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น -

ให้อำเภอแต่งตั้งศึกษาธิการอำเภอ เป็นประธานคณะกรรมการ
ดำเนินการสอบ

จากรายละเอียดในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตาม
หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่ชี้แจงไว้หนังสือแนวทางชี้หลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช 2521 พบว่า การวัดผลการเรียนรู้นักเรียนแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การ
วัดผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และการวัดผลเพื่อตัดสินผลการเรียน ซึ่งการวัดผลทั้ง 2

ลักษณะนี้เน้นที่การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้นของแต่ละระดับชั้นเรียน และเมื่อครูวัดผลแล้วพบว่านักเรียนคนใดมีข้อบกพร่องในจุดประสงค์การเรียนรู้ข้อใด ครูผู้สอนจะต้องจัดการสอนซ่อมเสริมในเรื่องนั้น การที่ครูผู้สอนต้องจัดทำเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ในแต่ละข้อนั้นเป็นปัญหาและก่อความยุ่งยากแก่ครูในการสร้างเครื่องมือวัดผลเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะผู้ไม่สันทัดในเรื่องการวัดผล ประเมินผล กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้จัดทำหนังสือคู่มือการวัดผลการเรียนรู้ ตามจุดประสงค์ในสมุดประจำชั้น เพื่อเป็นแนวทางและเป็นตัวอย่างในการสร้างเครื่องมือวัดผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละข้อ ซึ่งครูผู้สอนสามารถดัดแปลงและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนต่อไป (กรมวิชาการ, 2524 : คำนำ) รายละเอียดในหนังสือคู่มือการวัดผลการเรียนรู้แต่ละเล่มประกอบด้วยจุดประสงค์การเรียนรู้ตามแบบ ป.02 ของแต่ละระดับชั้น รายละเอียดจุดประสงค์การเรียนรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้ในสมุดประจำชั้น กับแผนการสอนหรือคู่มือครู ตัวอย่างเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ และตัวอย่างวิธีการสร้างเครื่องมือชนิดต่าง ๆ ของกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 4 (ทักษะสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สร้างเสริมลักษณะนิสัย การงานและพื้นฐานอาชีพ) ในการประเมินผลปลายภาคเรียนสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 3, 5 (เป็นการประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพการเรียนการสอนและรายงานผลให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบ ไม่ได้ใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินผลการเรียน) และปลายปี สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4, 6 (ใช้เป็นเกณฑ์หนึ่งในการตัดสินผลการเรียน) รวมทั้งการประเมินผลจุดประสงค์บางข้อที่ระบุพฤติกรรม ซึ่งต้องการปลูกฝังสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น ด้านจริยศึกษา ลักษณะนิสัยในการทำงาน สุขนิสัย ฯลฯ เป็นพฤติกรรมที่ครูต้องเฝ้าดูและใช้วิธีการหลาย ๆ อย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล (กรมวิชาการ, 2524 : คำชี้แจง) แล้วจึงประเมินผลได้ ดังตัวอย่างในหนังสือคู่มือการวัดผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ในสมุดประจำชั้น (ป.02/4) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยวิชาศิลปะศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย จุดประสงค์ข้อที่ 15 มีความเป็นระเบียบ ประณีต รักสวยรักงาม รักงาน สร้างสรรค์ มีรสนิยมที่ดี ชื่นชมงานผลงานศิลปะ และจัดแสดงผลงานทางศิลปะได้

1. นักเรียนมีความเป็นระเบียบ ประณีต รักสวยรักงาม สร้างสรรค์ มีรสนิยมและชื่นชมงานผลงานศิลปะ
2. นักเรียนสามารถนำผลงานทางศิลปะที่ปฏิบัติจนรอบรู้ มาจัดแสดงให้ผู้อื่นชมได้

ชื่อ	ความเป็นระเบียบ ประณีต	ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	ความเพลิดเพลินในการทำงาน	ความตั้งใจ สม่ำเสมอ	ความรับผิดชอบ	การทำงานเป็นกลุ่ม	การเลือกใช้วัสดุ	การประหยัดในการใช้วัสดุ	ขั้นตอนการทำงาน	การเก็บรักษาทำความสะอาด	เครื่องมือเครื่องใช้ สถานที่	ผลงาน	ผลการประเมิน	หมายเหตุ

ภาพประกอบ 1 แผนภูมิเครื่องมือวัดผลอาจใช้แบบสำรวจรายการ

ข้อเสนอแนะ ควรให้เด็กทำกิจกรรมหลาย ๆ ครั้ง และทุกครั้งที่นักเรียนทำกิจกรรม ครูต้องคอยสังเกตและวัดผลไปด้วย อีกทั้งยังต้องวัดจากการจัดนิทรรศการอย่างน้อย ภาคละ 2 ครั้ง โดยนำผลงานจากที่นักเรียนทำได้ อาจจัดในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนได้ (กรมวิชาการ, 2524 : 193)

นอกจากนี้แล้วครูยังต้องใช้เทคนิควิธีอื่น ๆ ในการวัดผลการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ผลสรุปที่แน่นอน เทคนิควิธีที่ครูควรใช้ได้แก่ การสังเกต สัมภาษณ์ การตรวจผลงาน และการทดสอบ (กรมวิชาการ, 2525 : 186) และจากคำชี้แจงการใช้แผนการสอน ศิลปศึกษาในแผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวถึงวิธีการวัดและประเมินผลวิชาศิลปศึกษาในแต่ละครั้งที่มีการจัดการเรียนการสอนว่า ครูจะต้องแบ่งการวัดผลออกเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่ การวัดพฤติกรรมและการตรวจผลงานนักเรียน การวัดพฤติกรรมสามารถทำได้โดยการสังเกต (กรมวิชาการ, 2524 : 115) ในการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ครูจะต้องสังเกตตั้งแต่เริ่มต้นการเรียนไปจนกระทั่งหมดเวลา พฤติกรรมที่ควรสังเกตได้แก่ ความพร้อมในการจัดเตรียมสื่อการเรียน ความร่วมมือใน

การปฏิบัติงานวิธีแก้ปัญหา การเก็บรักษาทำความสะอาดอุปกรณ์การเรียน การทำความสะอาดบริเวณที่ทำงาน การแสดงความคิดเห็นและอธิบายผลงาน และลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์อื่น ๆ ที่ระบุไว้ในจุดประสงค์ ในการสังเกตพฤติกรรมนี้ครูควรบันทึกไว้ด้วยว่า นักเรียนสนุกสนาน เพลิดเพลินในการทำงานเป็นที่น่าสนใจหรือไม่ หรือควรปรับปรุงให้ดีขึ้น (กรมวิชาการ, 2526 : 190) ในด้านการตรวจผลงานนักเรียน ครูจะต้องพิจารณาเรื่องความคิดสร้างสรรค์ การสื่อความหมาย ความสามารถ และทักษะในการแสดงออกการจัดภาพ การจัดวางรูปแบบ ผลงานที่ประณีต สะอาดเรียบร้อย เป็นต้น และครูไม่ควรนำผลงานของนักเรียนแต่ละคนมาเปรียบเทียบกัน แต่ควรพิจารณาตามขั้นพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งมีสภาพพื้นฐานของสังคมและสิ่งแวดล้อมต่างกัน (กรมวิชาการ, 2524 : 163 - 164)

การรายละเอียดวิธีการวัดผล และประเมินผลวิชาศิลปะศึกษา ที่ชี้แจงไว้ในแผนการสอน ศิลปะศึกษา สามารถสรุปแนวทางของการวัดผลการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาได้ว่าเป็นการวัดผลเพื่อค้นหาจุดเริ่มต้นของนักเรียนว่าอยู่ที่ใด และหลังจากการเรียนแล้ว นักเรียนเกิดการเรียนรู้มากหรือน้อยเพียงใด ครูผู้สอนต้องนำผลที่ได้นี้มาปรับปรุงวิธีสอนให้เหมาะสมและในการวัดผลการเรียนของนักเรียน ครูผู้สอนจะต้องดูพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคนจากผลงานของเขา โดยนำผลงานในแต่ละครั้งมาเปรียบเทียบกัน และการตัดสินงานทางศิลปะ ครูไม่ควรให้คะแนนต่ำจนเกินไป เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดกำลังใจที่จะสร้างงานศิลปะต่อไป

สภาพและปัญหาของครูผู้สอนศิลปะศึกษา

ครูผู้สอนศิลปะศึกษาเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษา ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมศิลปะในระดับพื้นฐานหลายชนิด ครูจึงมีบทบาทสูงสุดในการที่จะทำการเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร จากการขาดแคลนครูผู้สอนศิลปะศึกษาเป็นอันมาก ผู้บริหารโรงเรียนจึงมักแก้ปัญหาด้วยการจัดให้ครูอื่น ๆ ที่พอสอนได้ มาทำการสอนศิลปะศึกษา ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ด้วยเหตุนี้ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นผลทำให้สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนศิลปะศึกษาของนักเรียนตกต่ำ

สภาพและปัญหาด้านการดำเนินการสอน

นิรมล ตีรภัสรา สวัสดิบุตร (2525 : 80 - 84) ได้ทำการสำรวจครูผู้สอนศิลปศึกษา เพื่อหาสภาพที่แท้จริงในโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด รวม 284 โรงเรียน ช่วงปี พ.ศ. 2514-2525 โดยวิธีแบบสอบถามและสังเกตการสอน ได้พบข้อสรุปที่สอดคล้องกับ คำกล่าวของเลิศ อนันทนทะ กล่าวคือครูบางคนสอนศิลปศึกษา เพราะผู้บริหารโรงเรียน กำหนดให้สอนไปตามเอกสารหลักสูตรที่กำหนดให้ ครูที่มีประสบการณ์การสอนมานาน มักไม่มีการวางแผน การสอนระยะยาวและไม่เตรียมการสอนล่วงหน้าอย่างมีระเบียบ ครูแสดงตนเป็นผู้ให้เสรีภาพ ในการทำงานศิลปะแก่นักเรียนด้วยการให้เด็กเรียนวาดอะไรก็ได้ ปั้นอะไรก็ได้ ทำศิลปะอะไรก็ได้ ฯลฯ มากเกินไป จนนักเรียนไม่มีจุดมุ่งหมายในการทำงาน และไม่มีพื้นฐานที่จะช่วยเป็น แรงบันดาลใจในการทำงานศิลปะ และประการสุดท้าย คือ ครูผู้สอนศิลปศึกษาที่เป็นศิลปิน หรือได้รับการฝึกฝนมาทางศิลปะโดยเฉพาะ มักถือว่างานศิลปะของนักเรียนไม่มีความหมาย เพราะ ไม่มีความงามหรือมีคุณค่าเหมือนผลงานของศิลปินที่เป็นผู้ใหญ่ ครูจะให้คะแนนผลงานของนักเรียน โดยไม่บอกเหตุผลและรายละเอียด

ส่วนปัญหาของครูศิลปศึกษา อันสืบเนื่องมาจากผู้บริหารซึ่งถือว่าเป็นปัญหาสำคัญประการ หนึ่ง วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529 : 13) ได้กล่าวว่า การสอนศิลปะในระบบโรงเรียนจะประสบ ความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญอันหนึ่ง คือ การสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร ซึ่งจะ เป็นสื่อที่มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อภาวะหน้าที่งานสอนของครูอย่างมาก ครูใหญ่หรือผู้บริหารการศึกษา บางคนเห็นว่า วิชาศิลปศึกษาไม่มีความจำเป็นต่อชีวิตและสังคมของเด็ก ผู้บริหารการศึกษาที่ขาด ความคิดริเริ่ม และไว้ใจตนมากเกินไปมักจะปล่อยปละละเลยให้บรรจุวิชาศิลปศึกษาลงในการวางแผน ขั้วรวมท้าย ๆ ของวัน ซึ่งนักเรียนต่างเมื่อยล้าเหน็ดเหนื่อยจากวิชาอื่น ๆ มาแล้ว จึงไม่ค่อย สนใจเรียนเท่าที่ควร หรือกรณีที่ขาดครูศิลปะก็อาจถือเป็นข้ออ้างเพื่องดสอนศิลปะ แล้วไปเพิ่ม ขั้วรวมให้แก่วิชาอื่น ๆ (เลิศ อนันทนทะ. 2523 : 9) และมีงานวิจัยหลายชิ้นระบุชี้ว่า สภาพของครูผู้สอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษามีปัญหา อาทิ ครูศิลปศึกษาขาดความรู้ความ เข้าใจงานวิธีการเรียนการสอน และการประเมินผลศิลปศึกษาให้เป็นผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร เนื่องจากครูไม่สามารถสอนได้ทุกหมวดวิชาโดยเฉพาะจึงละเลยการสอน เป็นผล ให้นักเรียนขาดความรู้ทักษะพื้นฐานและความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ (ดวงคำ ธวัชคำ. 2524 : 67 - 68; สันทนา นิพนธ์พิทยา. 2524 : 62; มีนา คงสุริยะนาวิน. 2528 : 88; บุษยา กาญจนวารีทิพย์. 2530 : 94)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้มองภาพรวมของการดำเนินการสอนศิลปศึกษาได้ว่า น่าจะไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร อันเนื่องจากตัวครูเป็นสำคัญ เพราะถ้าครูเป็นคนที่มีคุณภาพก็จะสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ และสามารถคิดวิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน สามารถจัดและดัดแปลงกิจกรรมการเรียนการสอน จัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนได้เหมาะสม ทั้งยังเกิดบรรยากาศการเรียนที่ดี (ขวัญเรือน ราชวิบูลย์บล. 2527 : 74) สรุปได้ว่าคุณสมบัติและสมรรถภาพของครู จะเป็นสิ่งที่กำหนดคุณภาพของการเรียนการสอน ดังกล่าวนี้น่าจะหมายถึงว่า การดำเนินการสอนจะมีประสิทธิภาพสูงหรือต่ำก็ขึ้นอยู่กับครูเป็นสำคัญ ครูจะต้องมีคุณสมบัติในเรื่องความรู้ ความสามารถในการสอน ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ มีเจตคติ มีคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบ ความอดทน และความเสียสละเป็นอย่างดี จึงจะทำให้การดำเนินการสอนศิลปศึกษาประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

ปัญหาด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน

จากการเปลี่ยนแปลงปรัชญาการศึกษาที่มุ่งให้ความรู้แก่ผู้เรียนเป็นหลักมา เป็นการเน้นให้ผู้เรียนได้เป็นผู้ที่คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น สร้างคนให้เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดีต่อการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ด้วยตนเอง การเรียนการสอนตามแนวปรัชญานี้ จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับระบบมากขึ้น มีการวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดความสัมพันธ์กันทั้งครูและนักเรียน หรือนักเรียนต่อนักเรียนด้วยกัน ซึ่งสิ่งที่จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ดังกล่าวได้คือ สื่อการสอน ดังนั้นสื่อการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนการสอนที่เป็นระบบ เช่น การศึกษาในปัจจุบัน แต่ปัญหาเกี่ยวกับสื่อการสอนยังเป็นปัญหาย่อยมากทั้งในด้านการผลิตและการใช้ เทียมเมฆ เอื้ออังกูร (วิบูล จันทรไย้ม. 2531 : 22; อ้างอิงมาจาก เทียมเมฆ เอื้ออังกูร. 2528 : 19 - 26) ได้รวบรวมปัญหาดังกล่าวนี้ออกสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ด้านการผลิต ครูบางคนมีภาระงานการสอนและงานด้านอื่นมาก จึงทำให้อาจไม่มีเวลาผลิตสื่อการสอน ครูบางส่วนไม่มีความสามารถในการผลิต บางคนมีความสามารถเอาใจใส่ทำสื่อการสอนแต่มีปัญหาเรื่องงบประมาณ จนบางกรณีครูไม่สร้างสื่อการสอนเพราะมีเรื่องทำงั้นหมดกำลังใจ ผู้ที่จะแก้ปัญหานี้ได้ดีที่สุด ผู้บริหาร ซึ่งควรจะหาวิธีการแก้ปัญหา อาจจะทำโดยการจัดให้มีการประชุมสัมมนา จัดให้มีการอบรมฝึกหัดเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะแก่ครู มีการเชิญ

วิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญมาแนะนำ สาธิต เกี่ยวกับการผลิตการใช้ การดูแลรักษาสื่อการสอนให้ มีประสิทธิภาพ จัดหาอุปกรณ์และ เครื่องมืออำนวยความสะดวกในการทำงาน เป็นต้น

2. ด้านการใช้ โรงเรียนบางแห่งสถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้สื่อการสอน ครู ไม่มีความรู้ในการนำสื่อการสอนมาใช้ ครูไม่ทราบแหล่งวิทยากรที่จะนำมาประกอบการเรียน การสอน ครูบางคนเห็นว่าการใช้สื่อการสอนเป็นเรื่องยุ่งยาก เสียเวลาและสิ้นเปลือง ครูส่วน ใหญ่ใช้สื่อการสอนเฉพาะบางชั่วโมง เพราะเห็นว่าไม่มีความจำเป็นและไม่มีความคุ้มค่าเพียงพอสําหรับ เตรียมอุปกรณ์ อุปกรณ์บางโรงเรียนก็มีน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการ

3. ด้านการบริหาร ทางโรงเรียนขาดงบประมาณที่จะจัดซื้อวัสดุที่จะนำมาผลิตเป็น สื่อการสอน ขาดงบประมาณที่จะจัดซื้อ ผู้บริหารมองไม่เห็นความสำคัญของสื่อการสอนที่มีต่อการ เรียนการสอน เครื่องมือบางอย่างทางโรงเรียนมีให้บริการ แต่ไม่ประชาสัมพันธ์ให้ครูทราบ และบางอย่างก็ไม่ให้ใช้ เพราะเกรงจะชำรุดเสียหาย

นอกจากคำกล่าวของวิบูล จันทรไธย์ นี้แล้ว มีงานวิจัยหลายชิ้นระบุชี้เกี่ยวกับสภาพ และปัญหาเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนในระดับประถมศึกษามีความคล้ายคลึงกันสรุป ได้ว่า ครูส่วนมากจะมีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณในการจัดซื้อ และขาดความรู้ความเข้าใจใน การผลิตสื่อการสอน มีชั่วโมงทำการสอนมากเกินไปจนไม่มีเวลาในการผลิตสื่อการสอน ในด้าน ความต้องการของครูนั้นพบว่า ครูต้องการความรู้ และขั้นตอนในการผลิตสื่อการสอนจากวัสดุราคา ถูก วัสดุเหลือใช้และวัสดุที่มีอันท้องถิ่น มีความประสงค์ต้องการอบรมเชิงปฏิบัติการ และต้องการ ได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนให้มากกว่าที่เป็นอยู่ (กัญญา เตชานุรักษ์กุล, 2526 : บทคัดย่อ; พนม อินากุล, 2527 : บทคัดย่อ; เจริญพร สพอทัย, 2528 : บทคัดย่อ)

สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนศิลปศึกษา ที่กล่าวมาข้างต้น แนวทางของการแก้ปัญหานั้น เลิศ อานันตะ (2525 : 51 - 56 และ 2526 : 443) ได้เสนอแนะให้ครูผู้สอนได้สำรวจวัสดุที่มีอยู่กันท้องถิ่น เพื่อนำมาผลิตสื่อการสอนให้มากที่สุด ซึ่ง วัสดุอันท้องถิ่นจะมีทั้งวัสดุที่เกิดตามธรรมชาติ วัสดุเหลือทิ้งและวัสดุที่ผลิตขึ้นใหม่ นอกจากนี้จะ นำมาผลิตสื่อการสอนของครูแล้วยังนำไปใช้เป็นสื่อการเรียนของนักเรียนได้ด้วย โดยอาจจะ ใช้เป็นส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของชิ้นงาน ใช้เป็นแนวคิดในการออกแบบ ใช้เป็นวัสดุในการ ฝึกหัด และใช้เป็นสื่อในการสร้างสรรค์ใหม่ ๆ จึงนับว่าวัสดุอันท้องถิ่นมีคุณค่าสูงต่อการ เรียนการสอนศิลปศึกษา เพราะจะทำให้เด็กอันท้องถิ่นไม่ขาดแคลนสื่อการเรียน สร้างสรรค์

ศิลปะให้มีรูปแบบเฉพาะท้องถิ่นได้ ประหยัด และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องว่า ผลงานศิลปะ ไม่จำเป็นต้องทำด้วยสิ่งที่มีราคาแพงเสมอไป

สภาพและปัญหาด้านการวัดผลและการประเมินผล

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการวัดผลและการประเมินผล ที่แตกต่างไปจากเดิมมากคือ มุ่งการวัดเด็กทุก ๆ ด้านมากกว่าด้านความรู้เพียงอย่างเดียว จึงทำให้โรงเรียนและผู้ประเมิน มีปัญหาต่าง ๆ ดังนี้ (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2526 : 64 - 66)

1. ขาดเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ต่าง ๆ จนแผนการสอนทุกแผน (ส่วนการวัดตามจุดประสงค์ในสมุดประจำชั้น กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการได้พิมพ์แจกทุกโรงเรียน)
2. ครูยังไม่เข้าใจการวัดผลและประเมินผล ตามพฤติกรรมการมี^๓เหตุผล ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย และยังไม่สามารถจะทำได้ จึงทำให้การประเมินผลปัจจุบันยังมุ่งไปที่ด้าน พฤติพิสัยเป็นส่วนมาก
3. การประเมินผลยังไม่สม่ำเสมอ และขบวนการประเมินผลมักจะมุ่งทำเมื่อสิ้นภาคเรียนหนึ่ง ๆ เป็นสำคัญ จึงทำให้ขาดการสอนซ่อมเสริมระหว่างเรียนไป
4. การสอนยังนิยมใช้ข้อสอบรวมของกลุ่มหรือของอำเภอหรือจังหวัด เพื่อกำหนดสอบพร้อม ๆ กัน เป็นการเร่งให้ครูสอนเพื่อสอบ
5. การนำผลจากการประเมินผลการเรียนมาใช้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนยังมีน้อย
6. ผู้บริหารโรงเรียนและผู้รับผิดชอบชั้นสูง มักไม่สนใจการประเมินผลระหว่างเรียน
7. การรายงานผลการเรียนให้ผู้ปกครองทราบ จนโรงเรียนตามชนบท ยังไม่สามารถทำได้อย่างสม่ำเสมอ เพราะครูเห็นว่าผู้ปกครองไม่ค่อยสนใจหรืออ่านหนังสือไม่ออก
8. แบบฟอร์มการประเมินผล ทำความยุ่งยากแก่ครูผู้สอนในการเก็บข้อมูล และตรวจสอบการผ่านจุดประสงค์ (จุดประสงค์ใน บ.02 มักไม่เรียงกันตามแผนการสอน)
9. การแปลงคะแนนผลการสอบเป็นร้อยละ แล้วนำมาแปลงเป็นระดับการเรียน 0-4 เป็นการสร้างปัญหาให้แก่ผู้สร้างเครื่องมือการสอบมาก เพราะเครื่องมือการสอบมีทั้งข้อสอบง่าย และข้อสอบยากแต่คะแนนที่ได้จากการสอบถูกกำหนดให้ใช้เกณฑ์เดียวกัน

โดยสรุปแล้ว การวัดผลและการประเมินผลตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้ช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลงการวัดผลด้านอื่น ๆ มากขึ้น โดยไม่มุ่งแต่ด้านพุทธิพิสัยเพียงอย่างเดียว และเป็นการวัดตามจุดประสงค์ที่หลักสูตรกำหนดไว้มากขึ้น แต่ก็มีปัญหาที่สำคัญก็คือ ครูบางส่วน ไม่ได้ยึดถือการวัดผลเป็นระยะเพื่อพัฒนาการ มักวัดผลด้านทฤษฎี หรือยึดผลงานมากกว่ากระบวนการทำงาน บางครั้งครูประเมินผลโดยไม่ต้องสอน (เนียนา คุณานุรักษ์. 2530 : 3)

การวัดและประเมินผลเฉพาะการเรียนรู้การสอนศิลปศึกษานั้น ไม่มีผลงานวิจัยที่ทำการศึกษาดูเฉพาะ แต่เลิศ อำนันทนะ (2526 : 445) ได้กล่าวสรุปเกี่ยวกับปัญหาการประเมินผลศิลปศึกษาไว้ 5 ประเด็น ดังนี้

1. ครูตั้งจุดประสงค์ไว้อย่างหนึ่งแต่ประเมินผลอีกอย่างหนึ่งหรือสอนไปก่อนโดยไม่กำหนดจุดประสงค์ เสร็จแล้วจึงมาประเมินผลทีหลัง ทำให้กระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผลไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

2. ครูประเมินผลการเรียนศิลปศึกษาไม่ครอบคลุมตามจุดประสงค์ เช่น พังเสียงเฉพาะผลงานที่มีคุณภาพ แต่ละเลยงานการเอาใจใส่ทางด้านการเสริมสร้างลักษณะนิสัย เช่น ความรับผิดชอบ ความสำนึกในคุณค่าทางศิลปะ และพื้นฐานทางด้านรสนิยมที่ดี เป็นต้น

3. การเสริมสร้างลักษณะนิสัยให้แก่เด็กนั้น จะต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นประจำสม่ำเสมอจึงจะได้ผล ประกอบกับการสร้างนิสัยที่ดีนั้นมีลักษณะเป็นนามธรรม ยากที่จะมองเห็นเด่นชัดหรือจับต้องได้ แต่เมื่อครูกำหนดสอบเป็นครั้งคราว การประเมินผลจึงมักคลาดเคลื่อน เพราะไม่สามารถติดตามผลพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้ครบถ้วนถูกต้อง

4. ครูบางคนขาดความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการทางศิลปะของเด็กวัยต่าง ๆ ทำให้การประเมินผลศิลปศึกษาผิดพลาด เช่น การนำผลงานศิลปะของเด็กที่มีพื้นฐานแตกต่างกันมาพิจารณาเปรียบเทียบกัน ทำให้เด็กที่มีระดับพื้นฐานด้อยกว่าต้องเสียประโยชน์ และไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร

5. การประเมินผลงานศิลปะของครูบางคน พังเสียงเฉพาะคุณค่าทางศิลปะเท่านั้น เช่น องค์ประกอบศิลป์ การจัดภาพ การลำดับค่าของสี ฯลฯ ทำให้แนวทางการประเมินผลห่างไกลจากจุดประสงค์ในการสร้างศิลปนิสัย และเปิดโอกาสให้ครูเข้ามาตราฐานทางศิลปะของตนตัดสินใจตามใจชอบ

นอกจากการกล่าวถึงปัญหาแล้ว เลิศ อำนันทนะ (2526 : 446) ยังได้เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการประเมินผลศิลปศึกษาที่ถูกต้อง พอสรุปได้ดังนี้ การมีการจัด

อบรมสัมมนาครูสอนศิลปศึกษา ให้เข้างานปฐกฐาการเรียนการสอนศิลปศึกษา จิตวิทยาการศึกษา เกี่ยวกับเด็กพัฒนาการทางศิลปะของเด็กวัยประถมศึกษา และเทคนิคการประเมินผล การจัดพิมพ์บทความเอกสารเกี่ยวกับหลักการวัดและประเมินผลศิลปศึกษาที่ถูกต้อง เผยแพร่ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสภาพและปัญหาการเรียนการสอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งมีผู้ทำไว้พอประมวลได้ดังนี้

วิเชียร เทียมเมือง (2519 : 142 - 143) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาและความคิดเห็นของครูในการใช้หลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในการทดลองใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ฉบับร่างครั้งที่ 1 พุทธศักราช 2518" ปรากฏผลวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และความถนัดในการสอนบางเนื้อหา โดยเฉพาะหมวดวิชา ศิลปะ ดนตรี-นาฏศิลป์ ครูยังไม่เข้าใจหลักสูตรดีพอ

วิไล ภูมิเสวีวงศ์ (2522 : 104 - 106) ได้วิจัยเรื่อง "ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในเขตการศึกษา 6" พบว่าครูส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจหลักสูตรดีพอ ไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอนเนื่องจากขาดความมั่นใจในการสอน ขาดความรู้ความเข้าใจขั้นตอนของวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่เอื้อต่อหลักสูตรใหม่

มินา คงสุริยะนาวัน (2528 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนประถมศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการจัดการ และการใช้หลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ในประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 พบปัญหาสรุปได้ดังนี้ ด้านการจัดเนื้อหาของศิลปศึกษาหน่วยงานสานและงานกักทอ การให้เนื้อหาและเวลาเรียนคงเดิม แต่เพิ่มเติมเนื้อหาและเวลาเรียนในหน่วยงานปั้น การแกะสลักและหน่วยงาน ออกแบบสร้างสรรค์จากวัสดุต่าง ๆ ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนมีปานกลาง ครูไม่สามารถสอนได้ทุกหมวดวิชา และครูไม่มีความรู้เฉพาะในเนื้อหาบางหมวดวิชา ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในการสอน การวัดผลและการประเมินผล

ไพโรจน์ รุจิระวิจักษ์ (2529 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาความรู้และเจตคติต่อศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา" ผลการวิจัยพบว่า ครูสอน

ศิลปศึกษามีความรู้เกี่ยวกับศิลปศึกษาอยู่ในเกณฑ์พอใช้ในเรื่องต่อไปนี้ การวาดภาพระบายสี การพิมพ์ภาพ การปั้นและแกะสลัก การจัดออกแบบและสร้างสรรค์จากวัสดุต่าง ๆ งานสานกั๊กทอ และการรู้คุณค่าของศิลปะ การเปรียบเทียบเจตคติต่อศิลปศึกษาระหว่างครูพิเศษและครูประจำชั้น พบว่า ครูพิเศษมีความรู้เกี่ยวกับศิลปศึกษาดีกว่าครูประจำชั้น แต่มีเจตคติต่อศิลปศึกษาไม่แตกต่างจากครูประจำชั้น ส่วนบุคลากรทางการศึกษาเห็นว่า ครูสอนศิลปศึกษามีความรู้ เทคนิคการสอน การใช้สื่อการสอน และความเข้าใจในการประเมินผลอยู่ในระดับมาก แต่มีการสนับสนุนกิจกรรมพิเศษทางศิลปศึกษาอยู่ในระดับน้อย

ดวงคำ ฐานะคำ (2524 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสอดคล้องระหว่างสมรรถภาพครูจรรยาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดเชียงราย กับสมรรถภาพที่คาดหวังตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521" ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความรู้และทักษะไม่เพียงพอทางศิลปศึกษาในเรื่องงานสานกั๊กทอ การจัดออกแบบ และสร้างสรรค์จากวัสดุต่าง ๆ และความรู้ในการประเมินผลงานทางด้านศิลปะภาพพิมพ์ การปั้น ระบายสี

วิภาติ ขงเจริญ (2524 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนราษฎร์ ในเขตการศึกษา 1" ผลการวิจัยพบว่า การสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยของโรงเรียนราษฎร์ในเขตการศึกษา 1 มีปัญหามากอยู่ 2 ประการ คือ วิธีการสร้างเครื่องมือสำหรับการวัดผล และการเชิญวิทยากรมาชุมชน และจากที่อื่น ๆ มาสอนนักเรียน มีปัญหาในระดับปานกลางได้แก่ การหางบประมาณค่าใช้จ่ายในการสร้างสื่อการเรียนการสอน ครูขาดความรู้และความเข้าใจในการสร้างสื่อ และปัญหาสุดท้ายคือ การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างนิสัยรักสวรั้งาม รักการค้นคว้าทดลอง การเห็นคุณค่าและประโยชน์ของศิลปะ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กัญญา เตชานุวัฒน์สกุล (2526 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนของครูประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร เขตปทุมวัน ตามความคิดเห็นของตนเอง" ผลการวิจัยพบว่า ครูมีปัญหาการสอนในระดับปานกลาง ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์การสอน ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอนในเรื่องการผลิต และการใช้สื่อการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ครูที่มีวุฒิต่างกัน มีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพการสอนไม่แตกต่างกัน ทั้งในด้านการเลือกวิธีการและเทคนิคการสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน การวัดผลและการประเมินผลการสอน

ปราณี อิ่มอารมย์ (2525 : บทความย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสอดคล้องของงบประมาณจัดซื้อสื่อการสอน กับความต้องการของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานด้านสื่อการเรียนการสอนในโรงเรียนมีปัญหาคือ งบประมาณที่จำกัด ทำให้ไม่เพียงพอที่จะจัดซื้อสื่อการสอนให้ตรงกับความต้องการของครู และครูต้องการให้มีการจัดอบรมปฏิบัติการเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอน

วิภา มิ่งขวัญ (2530 : 64 - 70) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการเรียนของนักศึกษาวิชาเอกศิลปศึกษาในโครงการจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการ สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์" ผลการวิจัยพบปัญหาสรุปได้ดังนี้

1. หลักสูตรศิลปศึกษา ควรมีการแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันให้มากยิ่งขึ้น
2. หลักสูตรควรระบุรายละเอียดของเนื้อหาวิชาให้ชัดเจน เพื่อลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา และช่วยให้ผู้สอนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่ตรงกัน
3. สิ่งที่เป็นปัญหาในการเรียนศิลปศึกษา คือ ราคาวัสดุอุปกรณ์มีราคาค่อนข้างสูง ทำให้ผู้เรียนต้องเสียค่าใช้จ่ายมากจนเกิดความเดือดร้อน

กนกรัตน์ ขาขาว้าง (2524 : 137 - 138) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารครูและบุคลากรทางการศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9" ผลการวิจัยพบปัญหาการใช้หลักสูตรดังนี้

1. สภาพการใช้หลักสูตรมีปัญหา คือ ครูไม่เข้าใจหลักสูตร หลักสูตรไม่เหมาะสมกับโรงเรียนบางท้องถิ่น และการใช้หลักสูตรไม่ตรงเป้าหมายที่วางไว้
2. ด้านหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรมีปัญหา คือ เอกสารหลักสูตรไม่เพียงพอ เนื้อหาหลักสูตรมีมากเกินไปไม่เหมาะกับเวลาเรียน เนื้อหาหลักสูตรยากและสลับซับซ้อนไม่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของนักเรียน
3. ด้านบุคลากรมีปัญหา คือ บุคลากรไม่เพียงพอ การใช้บุคลากรไม่ตรงกับความถนัดและความสามารถ ขาดครูที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน
4. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนมีปัญหา คือ ขาดอุปกรณ์ที่ช่วยเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เวลาเรียนจำกัด อันเป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้

ตรงตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และครูยังใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบเดิมโดยไม่สนใจกิจกรรมใหม่ ๆ

๕ 5. ด้านสื่อการเรียนปัญหา คือ สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ และขาดงบประมาณจัดซื้อ

๖ 6. ด้านการประเมินผลมีปัญหาคือ ครูไม่เข้าใจวิธีการประเมินผล และนักเรียนไม่สนใจสอบแก้ตัว

๗ วิบูล จันทรัมย์ (2531 : 70 - 75) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลของการวิจัยพบปัญหาสรุปได้ ดังนี้

๑ 1. เนื้อหาหลักสูตรไม่ชัดเจน เป็นเนื้อหากว้าง ๆ ทำให้นักเรียนเข้าใจยาก
๒ 2. คำอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติต่าง ๆ ในแบบเรียนของกรมวิชาการไม่ละเอียด นักเรียนนำไปปฏิบัติได้ยาก และเวลาเรียน 1 คาบต่อสัปดาห์น้อยเกินไป การปฏิบัติงานของนักเรียนใช้เวลาเรียนมีน้อย

๓ 3. นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ชอบนำอุปกรณ์มาปฏิบัติงานห้องเรียน เพราะเวลาเรียนปฏิบัติมีน้อย

๔ 4. นักเรียนส่วนใหญ่ยากจนขาดแคลนอุปกรณ์การเรียน และโรงเรียนขาดงบประมาณสนับสนุนด้านศิลปะ

๕ 5. ครูต้องทำการสอนหลายวิชา ทำให้การเตรียมการสอนและการเตรียมจัดกิจกรรมทางศิลปะลดน้อยลง

๖ 6. ผู้บริหารไม่สนับสนุนการจัดหาสื่อการเรียนการสอนครูต้องจัดซื้อหาเองโดยทุนส่วนตัว

๗ 7. โรงเรียนขาดห้องปฏิบัติงานศิลปะ

๘ 8. การประเมินผลไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน มักเป็นไปตามอารมณ์ และความพอใจของครู

๙ 9. ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญและขาดการสนับสนุนศิลปศึกษา

๑๐ 10. ครูที่ไม่มีวุฒิทางศิลปศึกษามักมีปัญหาทางการสอน เป็นผลทำให้นักเรียนขาดความสนใจศิลปศึกษา

พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง (Vongsingthong, 1985 : 2734-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ประสิทธิผลของสื่อการสอนในห้องปฏิบัติงานศิลปะ" ตัวอย่างประชากร คือ ครูสอนใน

ห้องศิลปะในโรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย ในรัฐโอกลาโฮมา สหรัฐอเมริกา มีผลการวิจัย ดังนี้

1. การใช้สื่อการสอนมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนศิลปะในห้องปฏิบัติการศิลปะอย่างมาก
2. ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมาก ใช้สื่อการสอนในห้องปฏิบัติการทางศิลปะมากที่สุด
3. ในห้องเรียนที่มีนักเรียนมากกว่าสิบคนขึ้นไป สื่อการสอนถูกใช้มากที่สุดในห้องปฏิบัติการทางศิลปะ
4. ครูจะใช้สื่อการสอนที่แตกต่างกันในจุดประสงค์ของการสอนที่แตกต่างกัน
5. การใช้สื่อการสอนและผลสัมฤทธิ์ของการใช้สื่อการสอน ในห้องปฏิบัติการทางศิลปะ มีความสัมพันธ์กันอย่างมากมีนัยสำคัญ

ฮอปสัน (Hopson, 1985) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Descriptive Study of the Problems and Concerns of Beginning Art Teachers" มีวัตถุประสงค์เพื่อจำแนกและอธิบายปัญหาของครูศิลปศึกษา ในรัฐเนบรัสกาและรัฐจอร์เจีย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นครูสอนศิลปะในรัฐเนบรัสกา โอริโอวา มิสซูรี แคนซัส โคโลราโด วาโยมิง และเซาธ์ดาโกต้า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในการสอนศิลปศึกษาจำนวน 537 อย่าง ได้มีการระบุปัญหาออก 57 ปัญหา แต่ปัญหาหลักมี 8 ประการ คือ การควบคุมทัศนคติต่อโปรแกรมทางศิลปะ การสอน สิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์และวัสดุ การจัดการในห้องเรียน การวางแผนและการพัฒนาหลักสูตรคุณลักษณะของอาชีพ และประการสุดท้ายได้แก่การประเมินผล ครูที่มีอายุ 40-49 ปี จำนวนร้อยละ 20.8 มีปัญหาเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์และวัสดุและปัญหาเดียวกันนี้จะเป็นปัญหาของครูหญิง ร้อยละ 13.8 จำนวนครูร้อยละ 21.9 จะมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการในห้องเรียน

จากเอกสารและผลงานวิจัยที่กล่าวมาเป็นเครื่องชี้ให้เห็นได้ว่ามีปัญหาหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพของการประถมศึกษา โดยเฉพาะศิลปศึกษาครูต้องมีความเข้าใจจุดมุ่งหมายเฉพาะ เข้าใจจุดประสงค์การเรียนรู้ การเตรียมการสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน การดำเนินการสอน ตลอดจนการวัดผลและประเมินผลที่ถูกต้อง จึงจะทำให้การเรียนการสอนศิลปศึกษาประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตรงตามเป้าหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

วิธีดำเนินการศึกษา แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ เป็นครูที่กำลังปฏิบัติงานสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ รวมทั้งการสอนในหมวดศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมือง นครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2534 จำนวน 108 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากจำนวน ครูของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้กลุ่มตัวอย่าง ครูประถมศึกษาจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 75 จากประชากรครูประถมศึกษาทั้งหมด 108 คน ดังแสดงรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 กลุ่มตัวอย่างของครูประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 81 คน

ลำดับที่	ชื่อโรงเรียน	จำนวนครูประถมศึกษา/คน
1	โรงเรียนเทศบาลวัดเขียน	14
2	โรงเรียนชุมชนบ่อเมฆ	15
3	โรงเรียนเทศบาลวัดทองบุปผารามคณิศร	6
4	โรงเรียนเทศบาลสรรพสามิตบำรุง	11
5	โรงเรียนเทศบาลวัดศาลาปูน	7
6	โรงเรียนเทศบาลวัดรัตนไชย	9
7	โรงเรียนเทศบาลวัดแม่น้ำงลิ้ม	12
8	โรงเรียนเทศบาลวัดป่าโค	7
รวม		81

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่สร้างใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิดและปลายเปิด การสร้างเครื่องมือมีวิธีดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ศึกษากลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย หนังสือแบบเรียน แผนการสอน เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำการสัมภาษณ์และสอบถามครู เพื่อสำรวจสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการสอนศิลปะศึกษา และนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. นำผลจากการค้นคว้ามาสร้างแบบสอบถาม ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการสอนศิลปะศึกษาในด้านต่าง ๆ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิด

มาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ คือ ระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์มาก ระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์น้อย และระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุด โดยให้ครอบคลุมสภาพการสอนศิลปศึกษา ทั้ง 4 ด้านคือ

2.1 ด้านการเตรียมการสอน

2.2 ด้านการดำเนินการสอน

2.3 ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน

2.4 ด้านการวัดผลและการประเมินผล

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาปรับปรุงเพื่อหาคุณภาพ ดังนี้

3.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้สอดคล้องผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบใน
ด้านความเที่ยงตรง ความชัดเจนของภาษา และความครอบคลุมของเนื้อหา

3.2 นำแบบสอบถามไปดำเนินการแก้ไขปรับปรุงใหม่ ภายใต้อำนาจแนะนำของ
อาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเชิงประจักษ์ ตลอดจนสำนวน
ภาษาอีกครั้ง

3.3 หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไป
ทดลองใช้กับครูประถมศึกษาที่มีในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับคืน
ไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบแอลฟา (α - coefficient)
ของครอนบัค (Cronbach) ซึ่งปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 0.93

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ในครั้งนี้ จัดกระทำระหว่างเดือนกรกฎาคม
พ.ศ.2534 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ.2534 ผู้วิจัยได้ติดต่อกับบุคคลหลายฝ่ายเพื่อขอความร่วมมือ
ช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ คือ

1. ผู้วิจัยได้ติดต่อกับหัวหน้าหน่วยงานที่กลุ่มประชากรสังกัดอยู่ เพื่อขออนุญาตทำการศึกษาค้นคว้า โดยขอหนังสือแนะนำตัวนี้ติดจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2. นำแบบสอบถามซึ่งหาคุณภาพเรียบร้อยแล้วไปให้ครูประถมศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มประชากร
ที่ศึกษาตอบ โดยขอความร่วมมือจากนายกเทศมนตรี ผู้อำนวยการกองการศึกษา เทศบาลเมือง

นครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์อาจารย์ใหญ่ านแต่ละ
โรงเรียน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเอง โดยการอธิบายให้กลุ่มประชากรที่ศึกษาเข้าใจถึงวัตถุประสงค์
ของการวิจัยและผลประโยชน์ที่ได้รับ ตลอดจนขั้นตอนในการตอบแบบสอบถาม

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งสิ้นจำนวน 81 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ตรวจสอบ
ความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. นำแบบสอบถามตอนที่ 1 มาแจกแจงความถี่ของคำตอบ คิดเป็นร้อยละของจำนวน
ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด แล้วนำเสนอในรูปตารางและความเรียง
2. นำแบบสอบถามตอนที่ 2 มาแจกแจงความถี่และค่าร้อยละกันระดับของความคิดเห็น
ระดับของความคิดเห็นได้กำหนดคะแนนแต่ละอันดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท์

ระดับความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 5

ระดับความคิดเห็น มาก มีค่าเท่ากับ 4

ระดับความคิดเห็น ปานกลาง มีค่าเท่ากับ 3

ระดับความคิดเห็น น้อย มีค่าเท่ากับ 2

ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด มีค่าเท่ากับ 1

นำมาหาค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เมื่อได้ค่าเฉลี่ยแล้ว นำมา
เทียบอันดับโดยถือเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50-5.00 หมายความว่า ความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ
อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50-4.49 หมายความว่า ความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ
อยู่ในเกณฑ์มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50-3.49 หมายความว่า ความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ
อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50-2.49 หมายความว่า ความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ
อยู่ในเกณฑ์น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.49 หมายความว่า ความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. แบบสอบถามปลายเปิด ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการเตรียมการสอน ด้านการดำเนินการสอน ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดผลและการประเมินผล โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย

4. นำพหุที่ได้จากข้อ 4.1, 4.2 และ 4.3 มาเสนอในรูปตารางและความเรียง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้วิธีการทางสถิติดังนี้

1. การหาค่าร้อยละ คำนวณจากสูตร

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนคำตอบ} \times 100}{\text{จำนวนประชากร}}$$

2. การหาค่าเฉลี่ย (mean) คำนวณจากสูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum fx}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย

$\sum fx$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้ง N จำนวน

N แทน จำนวนประชากร

(ประกอบ การทศ. 2528 : 66)

3. การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) จากสูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum fx^2 - (\sum fx)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

Σfx แทน ผลรวมของคะแนนทั้ง N จำนวน

Σfx^2 แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสองทั้ง N จำนวน

N = จำนวนประชากร

(ประคอง กรรณสูตร. 2528 : 67)

4. วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบแอลฟา (α - coefficient) ดังนี้

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s^2} \right)$$

เมื่อ α แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

K แทน จำนวนข้อของแบบสอบถามทั้งฉบับ

$\sum s_i^2$ แทน ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

s^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนแบบสอบถามทั้งฉบับ

(บุญเชิด วิทยานันตพงษ์. 2521 : 299)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษา
เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
จากการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพการสอน
ศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยแยกวิเคราะห์ออกเป็น 4 ด้านคือ ด้านการเตรียม
การสอน ด้านการดำเนินการสอน ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน และ ด้านการวัดผล
และการประเมินผล

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นเพิ่มเติมของ
ผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา
นอกเหนือจากที่กำหนดไว้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียด
ดังปรากฏในตาราง 2, 3, 4 และ 5 ตามลำดับดังนี้

ตาราง 2 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	20	24.69
หญิง	61	75.31
รวม	81	100.00

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่าจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นหญิงมากกว่าชาย โดยเป็นหญิงร้อยละ 75.31 และเป็นชายร้อยละ 24.69 หญิงมากกว่าชายร้อยละ 50.62

ตาราง 3 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
0 - 35 ปี	29	35.80
มากกว่า 35 - 60 ปี	62	64.20
รวม	81	100.00

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่าจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุมากกว่า 35-60 ปี มีมากกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุระหว่าง 0-35 ปี โดยผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุมากกว่า 35-60 ปี มีร้อยละ 64.20 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุระหว่าง 0-35 ปี มีร้อยละ 35.80

ตาราง 4 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	15	18.52
ปริญญาตรี	66	61.48
รวม	81	100.00

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่าจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี มากกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี โดยผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี มีร้อยละ 61.48 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีร้อยละ 18.52

ตาราง 5 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์การสอนระดับประถมศึกษา

ประสบการณ์การสอน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1-10 ปี	16	19.75
11-20 ปี	50	61.75
21-30 ปี	15	18.52
รวม	81	100.00

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นว่าจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การสอนระดับประถมศึกษา ระหว่าง 11-20 ปี มีประสบการณ์การสอนระดับประถมศึกษา มากกว่าจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การสอนระดับประถมศึกษา ระหว่าง 1-10 ปี กับ

21-30 ปี และจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การสอนระดับประถมศึกษา ระหว่าง 1-10 ปี มีประสบการณ์การสอนระดับประถมศึกษา มากกว่าจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การสอนระดับประถมศึกษา ระหว่าง 21-30 ปี โดยผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การสอนระดับประถมศึกษา ระหว่าง 11-20 ปี มีร้อยละ 61.73 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การสอนระดับประถมศึกษา ระหว่าง 1-10 ปี มีร้อยละ 19.75 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การสอนระดับประถมศึกษา ระหว่าง 21-30 ปี มีเพียงร้อยละ 18.52

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษา เทศบาลนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน และการวัดผลและการประเมินผล มีรายละเอียดดังปรากฏในตาราง 6, 7, 8 และ 9 ตามลำดับดังนี้

ตาราง 6 สภาพการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการเตรียมการสอน

ข้อ	สภาพการสอนศิลปศึกษา	$\bar{X}$	S.D.
1.	ท่านเข้าใจจุดประสงค์การเรียนรู้เนื้อหาศิลปศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 มากน้อยเพียงใด	2.86	0.703
2.	ท่านเข้าใจจุดประสงค์การเรียนรู้เนื้อหาศิลปศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 มากน้อยเพียงใด	2.89	0.775
3.	ท่านเข้าใจจุดประสงค์การเรียนรู้เนื้อหาศิลปศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 มากน้อยเพียงใด	2.67	0.822
4.	ท่านสามารถเตรียมการสอนเนื้อหาศิลปศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ให้สอดคล้องกับความคิดรวบยอดในหลักสูตร มากน้อยเพียงใด	2.85	0.654
5.	ท่านสามารถเตรียมการสอนเนื้อหาศิลปศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 ให้สอดคล้องกับความคิดรวบยอดในหลักสูตร มากน้อยเพียงใด	2.83	0.703

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อ	สภาพการสอนศิลปศึกษา	$\bar{X}$	S.D.
6.	ท่านสามารถเตรียมการสอนเนื้อหาศิลปศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 ให้สอดคล้องกับความคิดรวบยอดในหลักสูตร มากนักน้อยเพียงใด	2.68	0.755
7.	ท่านมีความเข้าใจการชี้แผนการสอนมากนักน้อยเพียงใด	3.19	0.792
8.	ท่านสามารถสร้างแผนการสอนเองให้เหมาะกับสภาพของ นักเรียนและท้องถิ่นมากนักน้อยเพียงใด	2.99	0.757
9.	ท่านสามารถชี้แจงการสอนเป็นตัวกำกับการสอนในแต่ละคาบ มากนักน้อยเพียงใด	3.04	0.740
10.	ท่านบันทึกการสอนในแต่ละกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอเพียงใด	3.39	0.890
11.	ท่านเตรียมสื่อการสอนในแต่ละกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอเพียงใด	3.21	0.770
12.	ท่านฝึกทักษะของท่านเองในแต่ละกิจกรรมเพื่อพร้อมสำหรับ สาธิตการสอนมากนักน้อยเพียงใด	3.06	0.764
13.	ท่านศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในเนื้อหาและกิจกรรมที่จะสอน มากนักน้อยเพียงใด	3.07	0.818
14.	ท่านจัดห้องเรียนให้เหมาะกับกิจกรรมที่จะสอนแต่ละคาบ มากนักน้อยเพียงใด	2.93	0.731
รวม		2.98	0.762

จากตาราง 6 แสดงสภาพการสอนศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการเตรียมการสอน จำนวน 14 ข้อ ปรากฏว่า

ข้อ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเข้าใจจุดประสงค์การเรียนรู้เนื้อหาศิลปศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.86$, S.D. = 0.703)

ข้อ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเข้าใจจุดประสงค์การเรียนรู้
เนื้อหาศิลปศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.89$, S.D.=
0.775)

ข้อ 3 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเข้าใจจุดประสงค์การเรียนรู้
เนื้อหาศิลปศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.67$, S.D.=
0.822)

ข้อ 4 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการเตรียมการสอน
เนื้อหาศิลปศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ให้สอดคล้องกับความคิดรวบยอดในหลักสูตร อยู่
ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.85$, S.D.= 0.654)

ข้อ 5 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการเตรียมการสอน
เนื้อหาศิลปศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ให้สอดคล้องกับความคิดรวบยอดในหลักสูตร อยู่
ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.83$, S.D.= 0.703)

ข้อ 6 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการเตรียมการ
สอนเนื้อหาศิลปศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ให้สอดคล้องกับความคิดรวบยอดในหลักสูตร
อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.68$, S.D.= 0.755)

ข้อ 7 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเข้าใจในการวางแผนการสอน
ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.19$, S.D.= 0.792)

ข้อ 8 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าสามารถสร้างแผนการสอนเองให้เหมาะกับ
สภาพของนักเรียนและท้องถิ่นในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.97$, S.D.= 0.757)

ข้อ 9 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าสามารถใช้ตรงการสอนเป็นตัวกำกับการ
สอนในแต่ละคาบในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.04$, S.D.= 0.740)

ข้อ 10 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำบันทึกการสอนในแต่ละกิจกรรม
อย่างสม่ำเสมอในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$, S.D.= 0.890)

ข้อ 11 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเตรียมสื่อการสอนในแต่ละกิจกรรม
อย่างสม่ำเสมอในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$, S.D.= 0.770)

ข้อ 12 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกทักษะในแต่ละกิจกรรม เพื่อ
พร้อมสำหรับสาธิตการสอนในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$, S.D.= 0.764)

ข้อ 13 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจนเนื้อหาและกิจกรรมที่จะสอนในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$, S.D. = 0.818)

ข้อ 14 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดห้องเรียนที่เหมาะสมกับกิจกรรมที่จะสอนแต่ละคาบในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.731)

ตาราง 7 สภาพการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการดำเนินการสอน

ข้อ	สภาพการสอนศิลปศึกษา	$\bar{X}$	S.D.
1.	ท่านสามารถนำวิธีการทางจิตวิทยามาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนศิลปศึกษามากน้อยเพียงใด	2.97	0.806
2.	ท่านสามารถสร้างความมั่นใจให้นักเรียนแสดงออกทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อย่างอิสระในงานศิลปะของตนเองมากน้อยเพียงใด	3.11	0.832
3.	ท่านสามารถดัดแปลงกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะตัวของนักเรียนมากน้อยเพียงใด	2.94	0.639
4.	ท่านสามารถสอนนักเรียนให้รู้คุณค่าศิลปะมากน้อยเพียงใด	3.06	0.786
5.	ท่านสามารถสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนศิลปศึกษาให้มีความสนุกสนานเพลิดเพลินและเป็นกันเองมากน้อยเพียงใด	3.32	0.788
6.	ท่านสามารถสอนนักเรียนให้นำความรู้ไปดัดแปลงในชีวิตจริงมากน้อยเพียงใด	3.04	0.830
7.	ท่านสอนโดยให้ความสำคัญต่อกระบวนการทำงานของนักเรียนมากน้อยเพียงใด	3.11	0.806
8.	ท่านสามารถสอนนักเรียนให้เรียนรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหากระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะมากน้อยเพียงใด	2.86	0.802
9.	ท่านเสริมกำลังใจให้นักเรียนให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนโดยการยกย่องชมเชยมากน้อยเพียงใด	3.40	0.866

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อ	สภาพการสอนศิลปะศึกษา	$\bar{X}$	S.D.
10.	ท่านเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและอภิปรายเกี่ยวกับผลงานของนักเรียนมากนักน้อยเพียงใด	3.29	0.872
11.	ท่านช่วยให้นักเรียนแก้ปัญหาได้สำเร็จโดยการแนะแนวมากนักน้อยเพียงใด	3.12	0.827
12.	ท่านปลูกฝังให้นักเรียนให้รักษาความสะอาดขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะมากนักน้อยเพียงใด	3.55	0.926
13.	ท่านมีความสามารถนำนักเรียนไปสู่แหล่งประสบการณ์อื่น ๆ นอกห้องเรียนได้มากนักน้อยเพียงใด	2.93	0.911
14.	ท่านสอนโดยกำหนดให้นักเรียนทำตามแบบอย่างจากครูมากนักน้อยเพียงใด	2.85	0.807
15.	ท่านสอนโดยเน้นผลงานสำเร็จรูปของนักเรียนมากนักน้อยเพียงใด	3.12	0.781
รวม		3.11	0.819

จากตาราง 7 แสดงเกี่ยวกับสภาพการสอนศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการดำเนินการสอน จำนวน 15 ข้อ ปรากฏว่า

ข้อ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นที่สามารถนำวิถีทางจิตวิทยามาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนศิลปะศึกษานระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.97$, S.D.= 0.806)

ข้อ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นที่สามารถสร้างความมั่นใจให้นักเรียนสามารถแสดงออกทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อย่างอิสระในงานศิลปะของตนเองในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$, S.D.= 0.832)

ข้อ 3 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นที่สามารถดัดแปลงกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะตัวของนักเรียนในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.94$, S.D.= 0.639)

ข้อ 4 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่า สามารถสอนนักเรียนให้รู้จักค่าศิลปะในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$, S.D. = 0.786)

ข้อ 5 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าสามารถสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนศิลปะศึกษาให้มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเป็นกันเองในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.788)

ข้อ 6 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าสามารถสอนนักเรียนให้รู้ความรู้อย่างถูกต้องจริงในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 0.830)

ข้อ 7 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสนใจต่อกระบวนการทำงานของนักเรียนในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$, S.D. = 0.806)

ข้อ 8 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าสามารถสอนนักเรียนให้เรียนรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหาในกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.86$, S.D. = 0.802)

ข้อ 9 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าการเสริมกำลังใจนักเรียนให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนโดยการยกย่องชมเชยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.866)

ข้อ 10 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและอภิปรายเกี่ยวกับผลงานของนักเรียนในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.872)

ข้อ 11 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการช่วยให้นักเรียนแก้ปัญหาได้สำเร็จโดยการแนะแนว ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$, S.D. = 0.827)

ข้อ 12 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าสามารถปลูกฝังนักเรียนให้รักษาความสะอาดขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.926)

ข้อ 13 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าสามารถนำนักเรียนไปสู่แหล่งประสบการณ์อื่น ๆ นอกห้องเรียนในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.911)

ข้อ 14 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนโดยกำหนดให้นักเรียนทำตามแบบอย่างจากครูในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.85$, S.D. = 0.807)

ข้อ 15 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนโดยเน้นผลงานสำเร็จรูปของนักเรียนในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$, S.D. = 0.781)

ตาราง 8 สภาพการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน

ข้อ	สภาพการสอนศิลปศึกษา	$\bar{X}$	S.D.
1.	ท่านสามารถใช้สื่อการสอนเป็นเครื่องกระตุ้นนักเรียนให้เกิดความคิดและมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียนรู้มากนักน้อยเพียงใด	3.12	0.967
2.	ท่านใช้สื่อการสอนเป็นเครื่องมือช่วยสื่อความหมายระหว่างครูกับนักเรียนมากนักน้อยเพียงใด	3.20	1.066
3.	ท่านมีความรู้ในการผลิตสื่อการสอนศิลปศึกษามากน้อยเพียงใด	2.70	0.800
4.	ปริมาณสื่อการสอนศิลปศึกษามีจำนวนเพียงพอมากนักน้อยเพียงใด	2.41	0.803
5.	ท่านผลิตสื่อการสอนศิลปศึกษาโดยใช้แหล่งวัสดุที่มีอยู่กันท้องถิ่นมากนักน้อยเพียงใด	2.72	0.746
6.	การใช้สื่อการสอนศิลปศึกษาเป็นเรื่องยุ่งยากสำหรับท่านมากนักน้อยเพียงใด	2.75	0.902
7.	ท่านสามารถใช้สื่อการสอนศิลปศึกษาให้สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมมากนักน้อยเพียงใด	3.10	0.735
8.	วัสดุอุปกรณ์ศิลปศึกษาอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้มากนักน้อยเพียงใด	2.61	0.750
9.	เครื่องสัตตอุปกรณ์และสื่อการสอนศิลปศึกษาอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้มากนักน้อยเพียงใด	2.35	0.899
รวม		2.77	0.852

จากตาราง 8 แสดงเกี่ยวกับสภาพการสอนศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน จำนวน 9 ข้อ ปรากฏว่า

ข้อ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าสามารถใช้สื่อการสอนเป็นเครื่องกระตุ้นนักเรียนให้เกิดความคิด และมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียนรู้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$, S.D. = 0.967)

ข้อ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าจะสามารถใช้สื่อการสอนเป็นเครื่องมือระหว่างครูกับนักเรียนในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 1.066)

ข้อ 3 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าจะสามารถผลิตสื่อการสอนศิลปะศึกษาที่มีอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.70$, S.D. = 0.800)

ข้อ 4 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าจะสามารถผลิตสื่อการสอนศิลปะศึกษามีจำนวนในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.41$, S.D. = 0.803)

ข้อ 5 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าจะสามารถผลิตสื่อการสอนศิลปะศึกษาโดยมีแหล่งวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.72$, S.D. = 0.746)

ข้อ 6 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าการใช้สื่อการสอนศิลปะศึกษาเป็นเรื่องยุ่งยากในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.75$, S.D. = 0.902)

ข้อ 7 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าจะสามารถใช้สื่อการสอนศิลปะศึกษาให้สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$, S.D. = 0.735)

ข้อ 8 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าจะสามารถผลิตสื่อการสอนศิลปะศึกษาอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.61$, S.D. = 0.750)

ข้อ 9 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าจะสามารถผลิตสื่อการสอนศิลปะศึกษาอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.35$, S.D. = 0.899)

ตาราง 9 สภาพการสอนศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการวัดผลและการประเมินผล

ข้อ	สภาพการสอนศิลปะศึกษา	$\bar{X}$	S.D.
1.	ท่านมีความรู้ความเข้าใจวิธีการวัดผลและประเมินผลศิลปะศึกษามากน้อยเพียงใด	2.72	0.836
2.	ท่านมีความสามารถในการสร้างเครื่องมือวัดผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้มากน้อยเพียงใด	2.59	0.833
3.	ท่านนำผลจากการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนมาปรับปรุงการเรียนการสอนมากน้อยเพียงใด	2.95	0.768

ตาราง 9 (ต่อ)

ข้อ	สภาพการสอนศิลปะศึกษา	$\bar{X}$	S.D.
4.	การประเมินผลของท่านมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางศิลปะของนักเรียนวัยต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด	2.94	0.764
5.	ท่านใช้ผลงานสำเร็จรูปในการประเมินผลมากน้อยเพียงใด	2.89	0.754
6.	การประเมินผลงานศิลปะของนักเรียน ท่านพึงเล็งประสบการณ์ที่นักเรียนได้จากการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะมากน้อยเพียงใด	2.69	0.808
7.	ท่านติดตามสังเกตพัฒนาการทางศิลปะของนักเรียนมากน้อยเพียงใด	2.96	0.858
8.	ท่านทำบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกทางศิลปะของนักเรียนเพื่อการประเมินผลมากน้อยเพียงใด	2.48	0.808
9.	ท่านประเมินผลงานชั่วโมงสอนมากน้อยเพียงใด	2.99	0.793
10.	ท่านใช้ความรู้สึกทางศิลปะของท่านเป็นเกณฑ์ในการประเมินผลงานศิลปะของนักเรียนมากน้อยเพียงใด	2.85	0.848
รวม		2.81	0.807

จากตาราง 9 แสดงเกี่ยวกับสภาพการสอนศิลปะศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการวัดผลและการประเมินผล จำนวน 10 ข้อ ปรากฏว่า

ข้อ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่ามีความรู้ความเข้าใจวิธีการวัดผลและการประเมินผลศิลปะศึกษาระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.72$, S.D. = 0.836)

ข้อ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าจะสามารถสร้างเครื่องมือวัดผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = 0.833)

ข้อ 3 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าผลจากการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$, S.D. = 0.768)

ข้อ 4 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าการประเมินผลมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางศิลปะของนักเรียนวัยต่าง ๆ ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.95$, S.D.=0.764)

ข้อ 5 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ผลงานสำเร็จรูปในการประเมินผลในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.754)

ข้อ 6 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินผลงานศิลปะของนักเรียนโดยฟังเสียงประสบการณ์ที่นักเรียนได้จากการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.69$, S.D. = 0.808)

ข้อ 7 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าได้ติดตามสังเกตพัฒนาการทางศิลปะของนักเรียนในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 0.858)

ข้อ 8 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกทางศิลปะของนักเรียนในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.808)

ข้อ 9 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่ามีผลการประเมินผลในช่วงสองปีในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.99$, S.D. = 0.793)

ข้อ 10 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าได้ใช้ความรู้สึกทางศิลปะของตนเองเป็นเกณฑ์ในการประเมินผลงานศิลปะของนักเรียนในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.85$, S.D. = 0.848)

สภาพการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาโดยจำแนกเป็นด้านการเตรียมการสอน ด้านการดำเนินการสอน ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน และการวัดผลและการประเมินผล ดังตาราง 10

ตาราง 10 สภาพการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาด้านการเตรียมการสอน ด้านการดำเนินการสอน ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดผล และการประเมินผล

ข้อ	สภาพการสอนศิลปศึกษา	$\bar{X}$	S.D.
1	ด้านการเตรียมการสอน	2.98	0.762
2	ด้านการดำเนินการสอน	3.11	0.819
3	ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน	2.77	0.852
4	ด้านการวัดผลและการประเมินผล	2.81	0.807
รวม		2.92	0.810

จากตาราง 10 แสดงให้เห็นสภาพการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.92$, S.D. = 0.810)

ตอนที่ 3 งานการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาการสอนศิลปศึกษา

ในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการเรียนการสอน การดำเนินการสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน และการวัดผลและการประเมินผล โดยมีปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมมีรายละเอียดดังปรากฏในตาราง 11, 12, 13 และ 14 ตามลำดับดังนี้

ตาราง 11 แสดงเกี่ยวกับปัญหาการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการเตรียมการสอน

ข้อ	ปัญหาและข้อเสนอแนะ	ความถี่ (f)
1.	ผู้สอนไม่มีการเตรียมการสอนเนื่องจากต้องสอนนักเรียนทุกกลุ่มวิชา	15
2.	ต้องขี้นทุนทรัพย์ส่วนตัวในการเตรียมสื่อการสอน	14
3.	นักเรียนไม่สามารถเตรียมวัสดุ-อุปกรณ์ศิลปศึกษาได้ครบทุกคน เนื่องจากผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือ	12
4.	ผู้สอนไม่เข้าใจเนื้อหาศิลปศึกษาในคู่มือครูและแผนการสอน	10
5.	ศึกษานิเทศก์ไม่สามารถให้คำแนะนำการเตรียมการสอนศิลปศึกษา ได้มากเท่าที่ควร	9
6.	ไม่มีเวลาฝึกทักษะของแต่ละกิจกรรมก่อนการสอน	8
	- ดำเนินการและคู่มือครูทางศิลปศึกษามีไม่เพียงพอ	8
7.	ต้องทำหน้าที่ครูประจำชั้นและหน้าที่อื่น ๆ นอกเหนือจากการสอน ทำให้อาจไม่สามารถเตรียมการสอนได้ดี	7
	- ผู้สอนไม่สามารถเตรียมการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	7

จากตาราง 11 ปัญหาเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการเตรียมการสอนพบว่า มีปัญหานี้ 7 รายการ และไม่มีข้อเสนอแนะ ครอบคลุมแต่ปัญหาที่มีความถี่มากที่สุด คือ

1. ครูไม่มีเวลาในการเตรียมการสอนให้เต็มที่ควร
2. ครูต้องใช้เวลาทรัพยากรส่วนตัวในการเตรียมการสอน
3. นักเรียนไม่สามารถเตรียมวัสดุอุปกรณ์ศิลปะศึกษาได้ครบทุกคน เนื่องจากผู้ปกครอง

ไม่ให้ความร่วมมือ

4. ครูไม่เข้าใจเนื้อหาศิลปะศึกษาในคู่มือครูและแผนการสอน
5. ศึกษานิเทศก์ไม่สามารถให้คำแนะนำการเตรียมการสอนศิลปะศึกษาได้มากเท่าที่ควร
6. ครูไม่มีเวลาฝึกทักษะของแต่ละกิจกรรมก่อนการสอน และดำราค้นคว้า คู่มือครูทาง

ศิลปะศึกษามีไม่เพียงพอ

7. ครูต้องทำหน้าที่ครูประจำชั้นและหน้าที่อื่น ๆ นอกเหนือจากการสอน ทำให้นักเรียนสามารถเตรียมการสอนได้ดี และครูไม่สามารถเตรียมการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

ตาราง 12 แสดงเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะการสอนศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
ด้านการดำเนินการสอน

ข้อ	ปัญหาและข้อเสนอแนะ	ความถี่ (f)
1.	ไม่มีพื้นฐาน ขาดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการสอนศิลปะศึกษา	40
2.	นักเรียนขาดแคลนวัสดุการเรียนเพราะยากจน	22
3.	ไม่สามารถสอนศิลปะศึกษาให้นักเรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ดีได้	17
4.	นักเรียนขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และทักษะ	14
5.	ต้องการเข้ารับการอบรมการสอนศิลปะศึกษา	12
6.	ไม่สามารถสอนศิลปะศึกษาให้สัมพันธ์กับกลุ่มวิชาอื่นได้	11
7.	ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของศิลปะศึกษา บางครั้งให้ครูสอนกลุ่มวิชาทักษะแทน	7
8.	นักเรียนขาดเรียนบ่อยเนื่องจากยากจน	6
9.	นักเรียนชอบเลียนแบบจากครู	4

จากตาราง 12 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการดำเนินการสอนพบว่ามีปัญหาดังกล่าวนี้ 8 รายการและข้อเสนอแนะเพียง 1 รายการ ปัญหาที่มีความถี่สูงสุดคือ

1. ครูไม่มีพื้นฐาน ขาดความรู้ความเข้าใจขั้นต้นการสอนศิลปศึกษา
2. นักเรียนขาดแคลนวัสดุการเรียนเพราะยากจน
3. ครูไม่สามารถสอนศิลปศึกษาให้นักเรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ดีได้
4. นักเรียนขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และทักษะ
6. ครูไม่สามารถสอนศิลปศึกษาให้สัมพันธ์กับกลุ่มวิชาอื่นได้
7. ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของศิลปศึกษา บางครั้งให้ครูสอนกลุ่มวิชาทักษะแทน
8. นักเรียนขาดเรียนบ่อยเนื่องจากยากจน
9. นักเรียนชอบเลียนแบบจากครู

ข้อเสนอแนะ 1 รายการ คือ ข้อ 5. ครูต้องการเข้ารับการอบรมการสอนศิลปศึกษา

ตาราง 13 แสดงเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน

ข้อ	ปัญหาและข้อเสนอแนะ	ความถี่ (f)
1.	โรงเรียนขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ศิลปศึกษาและเครื่องโสตทัศนูปกรณ์	27
2.	ขาดความรู้ความเข้าใจขั้นต้นการผลิตสื่อการสอนศิลปศึกษา	21
3.	โรงเรียนมีงบประมาณสำหรับให้ครูผลิตสื่อการสอนน้อยมาก	19
4.	ขาดทักษะในการผลิตและการใช้สื่อการสอนศิลปศึกษา	18
5.	ต้องการวิทยากรแนะนำด้านการผลิตสื่อการสอนศิลปศึกษา	13
6.	ผู้สอนไม่มีเวลาผลิตสื่อการสอนศิลปศึกษา เพราะต้องสอนในทุกละดับชั้น	10
7.	ขาดแหล่งวิชาการที่ให้ยืมสื่อการสอน	8

จากตาราง 13 ปัญหาและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอนพบว่า มีปัญหาดังตารางนี้ 6 รายการ และเสนอแนะเพียง 1 รายการ ปัญหาที่มีความถี่สูงสุดคือ

1. โรงเรียนขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ศิลปศึกษาและ เครื่องใช้สนับสนุนการ
2. ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อการสอนศิลปศึกษา
3. โรงเรียนมีงบประมาณสำหรับให้ครูผลิตสื่อการสอนน้อยมาก
4. ครูขาดทักษะในการผลิตและการใช้สื่อการสอนศิลปศึกษา
6. ครูไม่มีเวลาผลิตสื่อการสอนศิลปศึกษา เพราะต้องสอนในทุกกลุ่มวิชา
7. ขาดแคลนแหล่งวิชาการที่ให้มีสื่อการสอน

ข้อเสนอแนะ 1 รายการ คือ ข้อ 5. ครูต้องการวิทยากรแนะนำด้านการผลิตสื่อการสอนศิลปศึกษา

ตาราง 14 แสดงเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการวัดผลและการประเมินผลเพิ่มเติม

ข้อ	ปัญหาและข้อเสนอแนะ	ความถี่ (f)
1.	ขาดความรู้ความเข้าใจวิธีการวัดผลและการประเมินผลศิลปศึกษา	21
2.	ผลงานของนักเรียนต่างกันมากเกินไป เพราะนักเรียนบางคนขาดอุปกรณ์การเรียน เป็นอุปสรรคต่อการวัดผลและการประเมินผล	14
3.	ขาดประสบการณ์และ ไม่มีความรู้ในการสร้างเครื่องมือวัดผลทางศิลปศึกษา	13
4.	ประเมินผลเฉพาะผลงานที่เสร็จแล้ว ไม่มีเวลาสังเกตและบันทึกพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติงาน เนื่องจากต้องตรวจงานของกลุ่มวิชาอื่น ๆ ที่สอนไปแล้ว	11
5.	ต้องการให้มีการอบรมการวัดผลและประเมินผลศิลปศึกษา	10
6.	ต้องสอนทุกกลุ่มวิชาทำให้อายุวัดผลและประเมินผลล่าช้าไม่ทันตามกำหนด	7
	-การวัดผลนักเรียนส่วนใหญ่จะอาศัยความรู้สึกของครูเป็นเกณฑ์	7

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อ	ปัญหาและข้อเสนอแนะ	ความถี่ (f)
7.	นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมไม่เสร็จตามกำหนดเวลา ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการประเมินผล	3

จากตาราง 14 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการวัดผลและการประเมินผล พบว่า มีปัญหาดังตารางนี้ 6 รายการและข้อเสนอแนะ

1 รายการ ปัญหาที่มีความถี่สูงสุดคือ

1. ครูขาดความรู้ความเข้าใจวิธีการวัดผลและการประเมินผลศิลปศึกษา
 2. ผลงานต่างกันมากเกินไปเพราะนักเรียนบางคนขาดอุปกรณ์การเรียน เป็นอุปสรรคต่อการวัดผลและการประเมินผล
 3. ครูขาดประสบการณ์ และไม่มีความรู้ในการสร้างเครื่องมือวัดผลทางศิลปศึกษา
 4. ครูจะประเมินผลเฉพาะผลงานที่เสร็จแล้วไม่มีเวลาสังเกตและบันทึกพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติงาน เนื่องจากต้องตรวจงานของกลุ่มวิชาอื่น ๆ ที่สอนไปแล้ว
 6. ครูต้องสอนทุกกลุ่มวิชาทำให้วัดผลและประเมินผลล่าช้าไม่ทันตามกำหนด ส่วนใหญ่ครูจะใช้ความรู้สึกของครูเป็นเกณฑ์ในการวัดผล
 7. นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมไม่เสร็จตามกำหนดเวลาทำให้เป็นอุปสรรคต่อการประเมินผล
- ข้อเสนอแนะ 1 รายการ คือ ข้อ 5. ครูต้องการให้มีการอบรมการวัดผลและการประเมินผลศิลปศึกษา

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน การวัดผลและการประเมินผล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นครูผู้กำลังปฏิบัติการสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ รวมทั้งสอนศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2534 จำนวน 108 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ใช้การสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง 81 คน คิดเป็นร้อยละ 75 จากประชากรทั้งหมด 108 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา โดยแยกรายละเอียดออกเป็น 4 ด้านคือ ด้านการเตรียมการสอน ด้านการดำเนินการสอน ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน ด้านการวัดผลและการประเมินผล ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า ให้คะแนน 5 ระดับ มีทั้งหมด 48 ข้อ ซึ่งมีความเชื่อมั่น 0.93 ในตอนท้ายของแบบสอบถามแต่ละตอนจะมีคำถามปลายเปิด เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าความถี่
2. หาค่าร้อยละ
3. หาค่าเฉลี่ย
4. หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าเฉลี่ย

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า 15 มกราคม 51 ปี ๑๓๗๕ ๕๐/๖๐
๖๖๖๖๖๖ หรือ ๖๖๖/๖๖
๖๖ : ๖๖

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลได้ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า/ครูประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็นหญิงมากกว่าชาย ร้อยละ 50.62 คือ เป็นหญิงร้อยละ 75.31 และเป็นชายร้อยละ 24.69 ส่วนใหญ่จะมีอายุมากกว่า 35-60 ปี มีร้อยละ 64.20 อายุ 35 ปีลงมา มีร้อยละ 35.80 ครูประถมศึกษาเกือบทั้งหมดมีการศึกษาระดับปริญญาตรี ถึงร้อยละ 81.48 มีเพียงร้อยละ 18.52 เท่านั้นที่มีการศึกษาดำกว่าปริญญาตรี และจำแนกประสบการณ์การสอนระดับประถมศึกษา ระหว่าง 11-20 ปี มีถึงร้อยละ 61.75 ส่วนครูประถมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนระหว่าง 1-10 ปี และระหว่าง 21-30 ปี มีเพียงร้อยละ 19.75 และ 18.52 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษา
ในโรงเรียนประถมศึกษาในด้านต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

ด้านการเตรียมการสอน

ผลการวิเคราะห์สภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการเตรียมการสอน สรุปได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในระดับปานกลางในทุกเรื่อง ทั้งในด้านความเข้าใจจุดประสงค์การเรียนรู้เนื้อหาศิลปศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีความสามารถในการเตรียมการสอนเนื้อหาศิลปศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 ให้สอดคล้องกับความคิดรวบยอดในหลักสูตรประถมศึกษา ในระดับปานกลาง มีความเข้าใจงานการจัด การสร้างแผนการสอน ให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียนและท้องถิ่น ความสามารถในการจัดโครงการสอนเป็นตัวกำกับการสอนในแต่ละคาบ ทำบันทึกการสอน เตรียมสื่อการสอน ฝึกทักษะในแต่ละกิจกรรม

อย่างสม่ำเสมอ เพื่อพร้อมสำหรับสัทธิหรือศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในเนื้อหาและกิจกรรมที่จะสอน
ตลอดจนสามารถจัดห้องเรียนให้เหมาะกับกิจกรรมที่สอนแต่ละคาบ

ด้านการดำเนินการสอน

ผลการวิเคราะห์สภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา ด้าน
การดำเนินการสอน สรุปได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในระดับปานกลางในเรื่อง
ทั้งในด้านความสามารถในการนำวิธีทางจิตวิทยามาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนศิลปศึกษา
สามารถสร้างความมั่นใจให้นักเรียนได้แสดงออกทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อย่างอิสระในงาน
ศิลปะของตนเอง ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถ ดัดแปลงกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสามารถ
เฉพาะตัวของนักเรียน สอนนักเรียนให้รู้จักคุณค่าศิลปะ สามารถสร้างบรรยากาศในการเรียนการ
สอนศิลปศึกษาให้สนุกสนาน เพลิดเพลิน เป็นกันเอง และให้นักเรียนเรียนรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา
ในกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ นำความรู้ไปดัดแปลงใช้ในชีวิตจริง เสริมกำลังใจให้นักเรียนให้
เกิดความกระตือรือร้นในการเรียน โดยยกย่องชมเชยและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความ
คิดเห็น อภิปรายเกี่ยวกับผลงานของนักเรียน อีกทั้งช่วยให้นักเรียนแก้ปัญหาได้สำเร็จด้วยการ
แนะแนว และสอนโดยให้ความสำคัญต่อกระบวนการทำงานของนักเรียน โดยปลูกฝังให้นักเรียนให้
รักษาความสะอาดขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ สามารถนำนักเรียนไปสู่แหล่งประสบการณ์อื่น ๆ นอก
ห้องเรียนได้ แต่ผู้ตอบแบบสอบถามใช้วิธีสอนในลักษณะให้นักเรียนทำตามแบบอย่างจากครู และ
สอนโดยเน้นผลงานสำเร็จรูปของนักเรียน

ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน

ผลการวิเคราะห์สภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการ
ผลิตและการใช้สื่อการสอน สรุปได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในระดับปานกลางในเรื่อง
เกี่ยวกับ ความสามารถในการใช้สื่อการสอนเป็นเครื่องกระตุ้นนักเรียนให้เกิดความคิด มองเห็น
ความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียนรู้ และสามารถใช้เป็นเครื่องมือช่วยสื่อความหมายระหว่างครูกับนักเรียน
ตลอดจนความรู้ความสามารถในการผลิตสื่อการสอนศิลปศึกษา โดยชี้แหล่งวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น
สำหรับการใช้สื่อการสอนศิลปศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก เช่นเดียวกับความ
สามารถในการใช้สื่อการสอนศิลปศึกษาให้สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ศิลป-
ศึกษาอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้ในระดับปานกลาง ส่วนปริมาณและสภาพของสื่อการสอนศิลปศึกษา
กับเครื่องวัสดุทัศนูปกรณ์มีจำนวนและสภาพพร้อมที่จะใช้อยู่ในระดับน้อย

ด้านการวัดผลและการประเมินผล

ผลการวิเคราะห์สภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการวัดผลและการประเมินผล สรุปได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในระดับปานกลางเกี่ยวกับ ความรู้ความเข้าใจวิธีการวัดผลและการประเมินผล ความสามารถในการสร้างเครื่องมือวัดผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ นำผลจากการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนมาปรับปรุงการเรียนการสอน โดยให้การประเมินผลมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางศิลปะของนักเรียนวัยต่าง ๆ แต่ยังมี การนำผลงานสำเร็จรูปเป็นเกณฑ์ในการประเมินผลงานศิลปะ ของนักเรียน ผู้สอนจะพึงเล็งประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ และติดตามสังเกต พฤติกรรมการแสดงออกทางศิลปะของนักเรียนเพื่อการประเมินผล โดยมีการประเมินผลงานช่วงที่สอน มีการใช้ความรู้สึกของผู้สอนเป็นเกณฑ์ในการประเมินผลงานศิลปะของนักเรียน ส่วนการ ทำบันทึกสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกทางศิลปะ ของนักเรียนเพื่อการประเมินผล ยังอยู่ในระดับน้อย

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สรุปได้ดังนี้

ด้านการเตรียมการสอน

ผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีเวลาเตรียมการสอน เนื่องจากต้องสอนนักเรียนทุกกลุ่มวิชา ทั้งยังทำหน้าที่ครูประจำชั้นและหน้าที่อื่น ๆ นอกเหนือจากการสอน ความไม่เข้าใจในเนื้อหา ศิลปศึกษาจากคู่มือครูและแผนการสอน ทำให้ไม่สามารถเตรียมการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ไม่มีเวลาฝึกทักษะของแต่ละกิจกรรมก่อนการสอน นอกจากนั้นตำราต้นคว้าและคู่มือครูทางศิลปศึกษามีไม่เพียงพอ ครุยังต้องใช้ทุนทรัพย์ส่วนตัวในการเตรียมสื่อการสอน และนักเรียนไม่สามารถเตรียมอุปกรณ์ศิลปศึกษาได้ครบ เนื่องจากขาดความร่วมมือจากผู้ปกครอง ศึกษานิเทศก์ไม่สามารถให้คำแนะนำการเตรียมการสอนศิลปศึกษาได้มากเท่าที่ควร

ด้านการดำเนินการสอน

ผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีพื้นฐาน และขาดความรู้ความเข้าใจขั้นตอนการสอนศิลปศึกษา ไม่สามารถสอนศิลปศึกษาให้สัมพันธ์กับกลุ่มวิชาอื่น ๆ และไม่สามารถสอนให้นักเรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ดีได้ ส่วนนักเรียนจะขาดเรียนบ่อยและขาดแคลนวัสดุการเรียนเนื่องจากยากจน อีกทั้งยังขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และทักษะ ตลอดจนชอบเลียนแบบจากครู ส่วนผู้บริหาร

ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน

ด้านการวัดผลและการประเมินผล

อภิปรัชญาผล,

2. 4. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

ตอนที่ 1 ลักษณะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่า ครูประถมศึกษาเป็นหญิงมากกว่าชาย ร้อยละ 50.62 คือ เป็นหญิง ร้อยละ 75.31 เป็นชายร้อยละ 24.69 ส่วนใหญ่นี้อายุมากกว่า 35-60 ปี มีร้อยละ 64.20 และอายุน้อยกว่า 35 ปี มีเพียงร้อยละ 35.80 ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีมีถึงร้อยละ 81.45

และระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมีเพียงร้อยละ 18.52 ประสิทธิภาพการสอนระดับ
ประถมศึกษา 11-20 ปี มีถึงร้อยละ 61.75 ส่วนผู้สอนที่มีประสิทธิภาพ 1-10 ปี และ 21-30 ปี
มีเพียงร้อยละ 19.75 และร้อยละ 18.52 ตามลำดับ สรุปได้ว่า สถานภาพของผู้ตอบแบบ
สอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุตั้งแต่ 35 ปีขึ้นไป มีการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่
และมีประสิทธิภาพการสอนระดับประถมศึกษาตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
ศึกษา ด้านต่าง ๆ

ด้านการเตรียมการสอน

ผลการศึกษาพบว่า ครูประถมศึกษามีความคิดเห็นในด้านความเข้าใจจุดประสงค์การ
เรียนรู้เนื้อหาศิลปศึกษาในทุกระดับชั้น สามารถเตรียมการสอนเนื้อหาศิลปศึกษาให้สอดคล้องกับ
ความคิดรวบยอดหลักสูตร ในระดับปานกลาง ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าครูประถมศึกษาควร
ปรับปรุงในส่วนนี้ เนื่องจากไม่สอดคล้องกับ ขวาลิต ดาบนแก้ว และสุภาวดี เหมทานนท์ (2525 :
42 - 43) มีความเชื่อว่า ครูประถมศึกษาควรศึกษาหลักสูตรศิลปศึกษาให้เข้าใจอย่างละเอียด
และชัดเจน โดยเฉพาะหลักการ จุดประสงค์การเรียนรู้ โครงสร้าง เนื้อหาสาระ ความคิด
รวบยอด และศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตร อาทิ แผนการสอน คู่มือครูโดยละเอียด เช่น
เดียวกับ วิรุณ ตั้งเจริญ กล่าวว่าการเตรียมการสอน ครูต้องมีความเข้าใจในลักษณะ
เนื้อหาของศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา โดยศึกษาแนวทางและจุดประสงค์การเรียนรู้ศิลปศึกษา
ให้ถ่องแท้ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526 : 101)

ครูประถมศึกษามีความเข้าใจในระดับปานกลาง ในเรื่องความสามารถ และการใช้
แผนการสอนให้เหมาะกับสภาพของนักเรียนและท้องถิ่น ซึ่งไม่สอดคล้องกับความคิดเห็นของ วิชัย
วงศ์ใหญ่ (2528 : 10) ที่ว่าครูควรเป็นผู้เข้าใจความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาและ
บทบาทของศิลปศึกษาเป็นอย่างดี และสามารถช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการตามจุดประสงค์การ
เรียนรู้ที่ตั้งไว้ การหาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องแผนการสอนศิลปศึกษา และเนื้อหาความรู้ทาง
ศิลปศึกษา การรู้จักวางแผนการสอน ปรับปรุงแผนการสอนให้เข้ากับสภาพท้องถิ่น หรือเหตุการณ์
ปัจจุบัน เช่นเดียวกับ นิรมล ศิริณสาร สวัสดิบุตร (2525 : 103 - 104) กล่าวว่า ครู
ควรใช้โครงการสอนเป็นเครื่องช่วยให้เกิดความคิด หรือเป็นแนวทางในการพิจารณาสิ่งที่ครู
ต้องการให้นักเรียนได้อะไรจากการเรียน แล้วจึงสร้างแผนการสอนให้เหมาะกับสภาพของ
นักเรียนและท้องถิ่น

ครูประถมศึกษาใช้โครงการสอนเป็นตัวกำกับการสอน มีการบันทึกการสอน เตรียมสื่อการสอน ผูกทักษะของกิจกรรมที่จะสอนอย่างสม่ำเสมอ และหาความรู้เพิ่มเติม ตลอดจนมีการจัดห้องเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่สอนในแต่ละคาบ จนระดับปานกลาง เรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ครูประถมศึกษาต้องแก้ไขปรับปรุง เนื่องจากเป็นสิ่งสำคัญของการเตรียมการสอน เพราะมีผลเกี่ยวโยงไปถึงประสิทธิภาพของการดำเนินการสอน ดังนั้นโครงการสอนซึ่งประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย วิธีดำเนินการสอน วิธีประเมินผล และลำดับของบทเรียน เมื่อถึงเวลาสอนจริงครูสามารถนำโครงการสอนเป็นตัวกำกับการสอนในแต่ละคาบ แต่ละช่วงให้การสอนดำเนินการไปบนทิศทางเดียวกัน (นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร, 2525 : 91 - 92) และควรทำบันทึกการสอนในแต่ละกิจกรรม โดยอาศัยโครงการสอนและแผนการสอนเป็นแนวทาง มีการเตรียมสื่อการสอนเฉพาะกิจกรรม หาความรู้เพิ่มเติมในเนื้อหา กิจกรรมที่จะสอน ผูกทักษะให้พร้อมเพื่อการสาธิต และจัดสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน ตกแต่งห้องเรียนให้น่าสนใจ ดึงดูดใจให้นักเรียนอยากเรียนยิ่งขึ้น ตลอดจนมีสิ่งกระตุ้นสนับสนุนความคิดและการแสดงออกของนักเรียน (นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร, 2525 : 64 - 65) เช่นเดียวกับ บรรลือ พกพะวัน (2519 : 78 - 80) ที่ว่าครูประถมศึกษาควรรู้จักสร้างบรรยากาศในห้องเรียน โดยการจัดห้องเรียน และวัสดุอุปกรณ์ให้เป็นที่น่าสนใจ ทำความพยายามเรียกร้องเห็นของนักเรียน

จากผลการศึกษาพบว่า สภาพการเตรียมการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า การเตรียมการสอนยังมีสภาพที่ไม่ดีพอ

ด้านการดำเนินการสอน

ผลการศึกษาพบว่า ครูประถมศึกษาสามารถนำความรู้ทางจิตวิทยามาใช้ในการเรียนการสอน มีการสร้างความมั่นใจให้นักเรียนสามารถแสดงออกถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และรู้คุณค่าศิลปะ มีการดัดแปลงกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะตัวของนักเรียนในระดับปานกลาง ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ครูประถมศึกษาควรปรับปรุงในส่วนนี้ เนื่องจากไม่สอดคล้องกับความคิดเห็นของ วิรุฬห์ ตั้งเจริญ (2526 : 101) ที่ว่าการสอนศิลปศึกษาของครูจำเป็นต้องยอมรับว่า ผลงานและกระบวนการทำงานของเด็กแต่ละคนย่อมเป็นไปตามความคิดและความสามารถของเด็กเอง โดยที่เด็กทุกคนย่อมมีความแตกต่างกันตามธรรมชาติ เช่นเดียวกับ ประเทิน มหาชนธ์ (2531 : 121) กล่าวว่าครูควรให้ความสนใจการเรียนรู้อย่างต่าง ๆ และสร้างสรรค์ตามความต้องการของนักเรียน ส่งเสริมลักษณะงานเฉพาะตัวของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์เฉพาะศิลปศึกษา ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

งานข้อ 2 และ ข้อ 3 คือ ให้สนใจและแสดงออกตามความถนัดและความสามารถของตนให้มี
จิตสำนึกงานคุณค่า และประโยชน์ของศิลปะธรรมชาติสิ่งแวดล้อม (กระทรวงศึกษาธิการ,
2521 : 245)

ครูประถมศึกษา มีการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าเรียนยิ่งขึ้น และสามารถให้นักเรียนแก้ปัญหาในกระบวนการสร้างสรรค์ นำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ ทั้งยังให้กำลังใจนักเรียน
โดยการยกย่องชมเชย เปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปรายเกี่ยวกับผลงานของตนเองในระดับปานกลาง
ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ครูประถมศึกษาควรปรับปรุงในส่วนนี้ให้สอดคล้องกับ เลิศ อานันท์นะ
(2525 : 329) ที่เสนอว่าวิธีสอนศิลปะศึกษาควรคำนึงถึงการสร้างบรรยากาศ และจัดกิจกรรมทาง
ศิลปะที่มีลักษณะช่วยๆ และท้าทายให้มีการแสดงออกอย่างอิสระ วิธีสอนที่ดีส่วนใหญ่อยู่ที่สัมพันธ์ภาพ
และท่าทีของครูที่ปฏิบัติต่อนักเรียนด้วยความรักและความเข้าใจ โดยจัดสภาพแวดล้อม ประสบ-
การณ์ต่าง ๆ ให้นักเรียนเลือกแสดงออกตามความสนใจในบรรยากาศที่มีเสรีภาพ สนุกสนาน
เรียบง่าย เป็นกันเอง เช่นเดียวกับ วิรุณ ตั้งเจริญ ที่ว่าครูควรสร้างบรรยากาศที่รื่นรมย์
และเป็นกันเอง ปราศจากบรรยากาศเผด็จการ เมื่อเด็กรู้สึกว่าเขาเองมีอิสระ มีความ
ปลอดภัย เด็กก็พร้อมที่จะคิดจินตนาการ และแสดงออกอย่างเต็มความสามารถ (วิรุณ
ตั้งเจริญ, 2526 : 101) นอกจากนี้การสอนจำเป็นต้องเน้นให้นักเรียนรู้จักวิธีการแก้ปัญหา
และสามารถนำความรู้ไปดัดแปลงใช้ได้กับชีวิตจริง (เลิศ อานันท์นะ, 2528 : 62)
และการชื่นชมผลงานของนักเรียน การกล่าวคำชมเมื่อนักเรียนอวดผลงาน เป็นสิ่งที่ครูพึงกระทำ
การให้นักเรียนทำงานในสิ่งที่สามารถทำได้ จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในงาน
การได้รับผลสำเร็จในการทำงาน จะเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะเสริมกำลังใจให้นักเรียนมีความกระหาย
ที่จะได้รับความสำเร็จในครั้งต่อไป นักเรียนจะเห็นคุณค่าและเกิดความซาบซึ้งในงานศิลปะ
(ประเทิน มหาพันธ์, 2531 : 111) และให้นักเรียนอภิปรายผลงานของตนเอง เปรียบเทียบ
ความก้าวหน้าในการทำงานทุกครั้ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525 : 137) เช่นเดียวกับ
นิรมล ตรึงสาร สวัสดิบุตร (2528 : 64 - 65) ที่ว่าครูต้องพยายามให้เด็กได้มีการแสดง
ความคิดเห็น อภิปรายปัญหาทั่วไปที่เหมาะสม เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติแก่นักเรียนอย่างใกล้ชิด
และสม่ำเสมอ โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำงานอย่างอิสระ ครูประถมศึกษาช่วยแก้ปัญหา
การปฏิบัติงานให้กับนักเรียน โดยการแนะแนวและให้ความสนใจต่อกระบวนการทำงานของ
นักเรียน มีการปลูกฝังให้นักเรียนรักษาความสะอาดในการปฏิบัติกิจกรรม นอกจากนั้น ยังนำ
นักเรียนออกไปหาประสบการณ์อื่น ๆ นอกห้องเรียนตามระดับปานกลาง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า

ครูประถมศึกษาควรแก้ไขปรับปรุงในส่วนนี้ เนื่องจากไม่สอดคล้องกับ วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 101 - 102) ให้ความเห็นว่าเด็กบางคนมีปัญหา ไม่สามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จลงไปได้ ครูต้องไม่ทอดทิ้งปัญหา เพราะปัญหาเหล่านี้เด็กต้องการให้ครูช่วยเหลือคลาย และแนะแนวทางแก้ปัญหากับตน ครูควรสนใจเป็นพิเศษเพื่อช่วยสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก การปฏิบัติกิจกรรมศิลปะสามารถทำได้ทั้งนอกห้องเรียนและในห้องเรียน แต่เมื่อทำงานเสร็จแล้ว ครูจะต้องให้นักเรียนทำความสะอาดบริเวณที่ปฏิบัติกิจกรรม เก็บเครื่องมือเครื่องใช้รูดยาก็ถือว่าเป็นหน้าที่ของทุก ๆ คน การกระทำดังกล่าวนี้จะเป็นการฝึกหัดความรับผิดชอบในการรักษาความสะอาด (กรมวิชาการ, 2524 : 113) เช่นเดียวกับข้อเสนอแนะวิธีดำเนินการสอน ศิลปะศึกษาในแนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของกระทรวงศึกษาธิการ (2525 : 137) ที่ว่าให้เก็บ ทำความสะอาดเครื่องมือ เครื่องใช้ และสถานที่ทุกครั้ง หลังจากทำงานเสร็จแล้ว เพื่อฝึกให้นักเรียนมีนิสัยรักความสะอาดและความเป็นระเบียบ ในการสอน รูดยการนำนักเรียนออกไปหาประสบการณ์นอกห้องเรียน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นมาก ในการสอนศิลปะ เพราะจะทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง และมีทัศนคติที่ดีต่อศิลปะ ครูต้องชักจูงให้เด็กสนใจที่จะค้นพบสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง และส่งเสริมให้เสาะหาแหล่งวิชาและประสบการณ์ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์สถานแสดงภาพ โบราณสถาน โดยการนำเด็กไปสู่ประสบการณ์เหล่านี้ และพยายามพูดคุย สร้างทัศนคติที่ดีด้วยวิธีค่อยเป็นค่อยไป (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526 : 101 - 102)

แต่ครูยังมีการสอนรูดยให้นักเรียนทำตามรูปแบบอย่างจากครู ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการดำเนินการสอนศิลปะศึกษายังอยู่ในสภาพไม่ดีพอ เพราะจะทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และไม่ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในตัวนักเรียน ซึ่งไม่สอดคล้องกับ วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 101 - 102) ที่ว่าอย่าส่งเสริมให้เด็กเอาแบบอย่างเพราะอาจติดนิสัย กลายเป็นผู้ขาดความคิดริเริ่ม และเป็นผู้ที่ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง และครูยังมีการสอนโดยเน้นความสำคัญของผลงานสำเร็จรูปของนักเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเห็นของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2521 : ไม่มีเลขหน้า) ที่ว่าในการสอนศิลปะจะต้องไม่คำนึงถึงผลสำเร็จของงานมากกว่ากระบวนการทำงาน เพราะกระบวนการทำงานจะนำไปสู่พัฒนาการทางด้านทัศนคติ อันได้แก่ ความรู้สึก อารมณ์ ความสนใจ ค่านิยม รสนิยมที่ดี อันเป็นเป้าหมายหลักของศิลปะศึกษา ทั้งกระบวนการทำงานและผลงานสำเร็จรูป เป็นสิ่งที่ครูจะต้องพิจารณาควบคู่กันไป (มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2530 : 47; อ้างอิงมาจาก Eisner, 1973 - 1974 : 7 - 16)

ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน

ครูประถมศึกษาสามารถใช้สื่อการสอน เป็นเครื่องมือช่วยในการเตรียมการสอน โดยให้สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรม ครูมีความรู้ในการผลิตสื่อการสอน สามารถนำวัสดุในท้องถิ่นมาดัดแปลงเพื่อผลิตสื่อการสอน ครูประถมศึกษายังมีความเห็นว่า การใช้สื่อการสอนศิลปศึกษายังเป็นเรื่องยุ่งยากในระดับปานกลาง ส่วนปริมาณและสภาพของสื่อการสอนศิลปศึกษาและเครื่องวัสดุอุปกรณ์มีจำนวนและสภาพพร้อมที่เข้าในการเรียนการสอนอยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับความคิดเห็นของ เทียมเมฆ เอื้ออังกูร (วิบูล จันทรไธม์, 2531 : 22; อ้างอิงมาจาก เทียมเมฆ เอื้ออังกูร, 2528 : 19 - 26) ที่ว่าครูบางคนเห็นว่าการใช้สื่อการสอนเฉพาะบางชั่วโมง อุปกรณ์บางโรงเรียนมีน้อย ไม่เพียงพอกับความต้องการ และเครื่องมือบางอย่างตามโรงเรียนมีสำหรับบริการ แต่ไม่ประชาสัมพันธ์ให้ครูทราบ บางอย่างก็ไม่นำมาใช้เพราะเกรงจะชำรุดเสียหาย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กนกรัตน์ ชาญกว้าง (2524 : 138) ที่ว่าสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ทำให้ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยเสริมการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรม เนื่องจากโรงเรียนขาดงบประมาณจัดซื้อ เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของ ปราณี อัมมารมย์ (2525 : บทคัดย่อ) ที่ว่าโรงเรียนประถมศึกษามีงบประมาณที่จำกัด ทำให้ไม่เพียงพอที่จัดซื้อสื่อการสอนให้ตรงกับความต้องการของครู ผู้วิจัยมีความเห็นว่าจากการที่สื่อการสอนมีน้อย ไม่สอดคล้องกับความต้องการของครู และไม่อยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ครูประถมศึกษาเห็นเป็นเรื่องยุ่งยากในการใช้สื่อการสอน

ครูประถมศึกษาสามารถใช้สื่อการสอน เป็นเครื่องมือช่วยในการเตรียมการสอน โดยให้สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรม ทั้งครูยังมีความรู้ในการผลิตสื่อการสอน สามารถนำวัสดุในท้องถิ่นมาดัดแปลงเพื่อผลิตสื่อการสอนได้ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กัญญา เดชาภิวัฒน์สกุล (2526 : บทคัดย่อ) ที่ว่าครูประถมศึกษามีเทคนิคการสอน การผลิต และ การใช้สื่อการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ครูประถมศึกษามีความสามารถด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอนอยู่ในสภาพไม่ดีพอ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิภาวดี ยงเจริญ (2524 : บทคัดย่อ) ที่ว่าครูขาดความรู้และความเข้าใจในการสร้างสื่อการสอน และ เช่นเดียวกับผลงานวิจัยหลาย ๆ ชิ้น ระบุชี้ให้เห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนในระดับประถมศึกษาที่มีความคล้ายคลึงกัน สรุปได้ว่าครูส่วนมากขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อการสอน และมีชั่วโมงสอนมากเกินไปจนไม่มีเวลาผลิตสื่อ

การสอนจากวัสดุราคาถูก วัสดุเหลือใช้ และวัสดุท้องถิ่น (กัญญา เตชานุวัฒน์สกุล. 2526 : บทคัดย่อ; พนม อินากุล. 2527 : บทคัดย่อ; เฉฉิมพร ลพุทธิชัย. 2528 : บทคัดย่อ)

ด้านการวัดผลและการประเมินผล

ครูประถมศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจงานวิธีวัดผลและการประเมินผล กับสามารถนำ การสร้างเครื่องมือวัดผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และนำผลจากการประเมินผล มาปรับปรุงการเรียนการสอนได้ในระดับปานกลาง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ครูประถมศึกษาสามารถด้านการวัดผลและการประเมินผลอยู่ในสภาพไม่ดีพอ เนื่องจากไม่สอดคล้องกับระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (กรมวิชาการ. 2524 : คำนำ) ที่ว่าครูต้องทำความเข้าใจงานวัดผลและการ ประเมินผล และต้องจัดทำเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ งานแต่ละข้อ สามารถนำผลจากการประเมินตามจุดประสงค์การเรียนรู้ มาใช้ประโยชน์ในการ ปรับปรุงการเรียนของนักเรียนและการสอนของครู (กรมวิชาการ. 2525 : 185 - 186) สอดคล้องกับความคิดเห็นของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526 : 64 - 65) ที่ว่า ครูยังไม่เข้าใจงานการวัดผลและการประเมินผลตามพหุติกรรมด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้าน ทักษะพิสัยอย่างเพียงพอ จึงทำให้การประเมินผลปัจจุบันยังมุ่งไปที่ด้านพุทธิพิสัยเป็นส่วนมาก และ ครูนำผลจากการประเมินผลการเรียนการสอนมาใช้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนยังมีอยู่น้อย เช่นเดียวกับความคิดเห็นของ เลิศ อานันท์นะ (2526 : 445) ที่กล่าวว่าครูตั้งจุดประสงค์ ไว้อย่างหนึ่ง แต่ประเมินผลไปอีกอย่างหนึ่ง หรือสอนไปก่อนโดยไม่กำหนดจุดประสงค์ การ ประเมินผลของครูจะสัมพันธ์กับพัฒนาการทางศิลปะของนักเรียนวัยต่าง ๆ

ครูพึงเล็งประสพการณ์ที่นักเรียนได้รับการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ติดตามสังเกต พฤติกรรมการแสดงออกทางศิลปะเพื่อการประเมินผล มีการประเมินผลในช่วงการสอน โดย การสอนไปสอบไปในระดับปานกลาง ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าครูประถมศึกษาควรปรับปรุงในส่วนนี้ เนื่องจากไม่สอดคล้องกับความคิดเห็นของ ประเทิน มหาพันธ์ (2531 : 137) - ที่ว่าการ ประเมินผลทางศิลปะศึกษาต้องสัมพันธ์กับพัฒนาการทางศิลปะ และช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการทางศิลปะ ต่อไปมากกว่าทำให้เด็กเกิดความท้อแท้ ทั้งยังเป็นการช่วยทำให้เด็กมีชีวิตชีวา และเจริญเติบโต อย่างมีความสุข ดังนั้นการวัดผลจึงมุ่งเน้นไปบนทางการสังเกตพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออก ขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ (จันทนา ตั้งสุวรรณหาดี. 2526 : 73) และการประเมินผล ในช่วงที่สอนในลักษณะสอนไปสอบไปอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้ครูทราบว่า นักเรียนมีความรู้

ความสามารถ มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์
การปรับปรุงการเรียนการสอนของครู (กรมวิชาการ. 2525 : 185 - 186) เช่นเดียวกับ
ความคิดเห็นของ เลิศ อานันตะ (2526 : 445) ซึ่งสรุปเกี่ยวกับปัญหาการประเมินผล
ศิลปศึกษาในประเด็นที่ 4 ดังนี้ ครูบางคนขาดความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก
วัยต่าง ๆ ทำให้การประเมินผลศิลปศึกษา ผิดพลาด ครูผู้สอนยังมีการใช้ผลงานสำเร็จรูป และ
ความรู้สึกของครูเป็นเกณฑ์ในการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ
วิบูล จันทรแย้ม (2531 : 70 - 75) ที่ว่าการประเมินผลศิลปศึกษาไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน
มักเป็นไปตามอารมณ์และความพอใจของครู เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของ ดวงคำ ธวัชคำ
(2524 : บทคัดย่อ) ที่ว่าครูมีความรู้และทักษะไม่เพียงพอในการประเมินผลงานด้านศิลปศึกษา
ภาพพิมพ์ การปั้น และเขียนภาพระบายสี และการประเมินผลงานศิลปะของครูบางคน เพิ่งเล็ง
เห็นคุณค่าของผลงานศิลปะของนักเรียนที่เสร็จแล้ว ทำให้แนวทางการประเมินผลห่างไกลจาก
จุดประสงค์การเรียนรู้ในการสร้างศิลปะนิสัย และทำให้ครูใช้มาตรฐานทางศิลปะของครูตัดสิน
ตามใจชอบ (เลิศ อานันตะ. 2526 : 445) ส่วนการทำบันทึกการสังเกตพฤติกรรม
การแสดงออกทางศิลปะของนักเรียนเพื่อการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย ผู้วิจัยมีความเห็นว่าครู
ประถมศึกษาควรปรับปรุงแก้ไข เนื่องจากไม่สอดคล้องกับความคิดเห็นของ จันทนา ตั้งสุวรรณภักษ์
(2526 : 73) ที่ว่าการวัดผลของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย มุ่งเน้นไปในทางสังเกตพฤติกรรม
ที่ผู้เรียนแสดงออกเป็นส่วนมาก การสังเกตพฤติกรรม เป็นการสังเกตนักเรียนถึงพฤติกรรมที่
แสดงออกตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมอาจทำเป็นแบบ
สำรวจรายการหรือแบบการจัดอันดับคุณภาพซึ่งครูต้องบันทึกไว้ เพราะจุดประสงค์การเรียนการ
สอนศิลปศึกษา มิได้เน้นด้านความรู้ความจำ แต่เน้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมที่ดีงาม และพัฒนา
ตนเองในด้านต่าง ๆ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษา
ในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการเตรียมการสอน ด้านการดำเนินการสอน ด้านการผลิตและ
การใช้สื่อการสอน และด้านการวัดผลและการประเมินผล

ด้านการเตรียมการสอน

ครูประถมศึกษาต้องทำหน้าที่ครูประจำชั้น สอนทุกกลุ่มวิชา และทำหน้าที่อื่น ๆ นอกเหนือ
จากการสอน ทำให้ไม่สามารถเตรียมการสอนได้ดี และไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
เนื่องจากไม่เข้าใจเนื้อหาศิลปศึกษานักมือครูและแผนการสอน ซึ่งตำราต้นคว้าและคู่มือครูมี

ไม่เพียงพอ ตลอดจนไม่มีเวลาฝึกทักษะก่อนการสอน ทั้งนักเรียนไม่สามารถเตรียมวัสดุ-อุปกรณ์
ได้ครบทุกคน เพราะผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือ เมื่อครูมีปัญหา ศึกษานิเทศก์ก็ไม่สามารถให้
คำแนะนำการเตรียมการสอนศิลปะศึกษาได้มากเท่าที่ควรไม่สอดคล้องกับความคิดเห็นของ เลิศ
อานันทะ (2523 : 101 - 102) ที่ว่าครูประถมศึกษาทั่วไปสามารถสอนศิลปะศึกษาได้ดี ถ้า
หากจัดเตรียมการสอนล่วงหน้า ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศิลปะศึกษาเพิ่มเติม ปรับปรุงตนเองให้มี
ความรู้ความเข้าใจจนจิตวิทยาการศึกษา เช่นเดียวกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523 : 10)
ได้ให้ทัศนะว่า ครูควรเป็นผู้ที่เข้าใจจุดมุ่งหมายของการศึกษาและบทบาทของศิลปะศึกษา ที่จะ
ช่วยให้นักเรียนพัฒนาการตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ควรชวนหาความรู้เพิ่มเติมในเรื่อง แนว
การสอนศิลปะศึกษาและความรู้ทางศิลปะศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องการวางโครงการสอน ปรับปรุง
แผนการสอนให้เข้ากับสภาพท้องถิ่นหรือเหตุการณ์ปัจจุบัน และจับใจความเคลื่อนไหวทางวิชาการ
หาโอกาสปรึกษาข้อปัญหาเกี่ยวกับศึกษานิเทศก์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ และ นิรมล ศิริผลสาร สวัสดิบุตร
(2528 : 64 - 65) ได้กล่าวถึงข้อปฏิบัติในการเตรียมการสอน โดยครูนัดหมายกับนักเรียน
ให้สะสมเศษวัสดุ และนำวัสดุอุปกรณ์มาจากบ้าน และครูควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องหา
กิจกรรมที่จะสอน พร้อมทั้งฝึกทักษะให้พร้อมเพื่อการสาธิต

ด้านการดำเนินการสอน

ครูประถมศึกษาไม่มีพื้นฐานและขาดความรู้ความเข้าใจขั้นตอนการสอนศิลปะศึกษา
ไม่สามารถสอนให้นักเรียนเกิดความคิดริเริ่มที่ดี และสอนไม่สัมพันธ์กับกลุ่มวิชา อื่น ๆ สอดคล้อง
กับผลงานวิจัยของ วิไล ภิรมย์สวัสดิ์ (2522 : 104 - 106) ที่ว่าครูส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ
หลักสูตร ขาดความมั่นใจในการสอน และขาดความรู้ความเข้าใจขั้นตอนของวิธีสอน เช่นเดียวกับ
ผลงานวิจัยของ มีนา คงสุริยะนาวัน (2528 : บทคัดย่อ) ที่ว่าครูไม่สามารถสอนได้ทุก
หมวดวิชา ไม่มีความรู้เฉพาะในเรื่องบางหมวดวิชา ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในการสอน และมี
ผลงานวิจัยหลายชิ้นระบุว่า สภาพของครูผู้สอนศิลปะศึกษาระดับประถมศึกษามีปัญหาคือ ครู
ขาดความรู้ความเข้าใจวิธีการเรียนการสอนศิลปะศึกษาให้เป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้
เนื่องจากครูไม่สามารถสอนได้ทุกหมวดวิชา จึงละเลยการสอน เป็นผลให้นักเรียนขาดความรู้
ทักษะพื้นฐานและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (กัญญา เดชาวัฒน์สกุล, 2526 : บทคัดย่อ;
พนม อินากุล, 2527 : บทคัดย่อ) ในส่วนของนักเรียนจะขาดเรียนบ่อย ทั้งขาดแคลนวัสดุ-
อุปกรณ์การเรียน เนื่องจากยากจน ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ขอบเขตแบบตัวอย่างจากครู
ส่วนผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของศิลปะศึกษา มักให้ครูสอนกลุ่มวิชาทักษะแทน และครูผู้สอน

ต้องการเข้ารับการอบรมการสอนศิลปศึกษา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิบูล จันทรย์ยม (2531 : 70 - 75) ซึ่งพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ขาดแคลนวัสดุ-อุปกรณ์การเรียนเนื่องจาก ยากจน และการขาดความรู้วิธีเริ่มสร้างสรรค์ ชอบเลียนแบบตัวอย่างจากครู ผู้วิจัยมีความเห็นว่าอาจมาจากสาเหตุที่ครูไม่เข้าใจขั้นตอนการสอนศิลปศึกษา ครูควรมุ่งส่งเสริมสร้างคุณค่าทาง เอกลักษณ์ สร้างลักษณะเฉพาะตัว สร้างความมั่นใจให้กับเด็กทุกคน ไม่ควรส่งเสริมให้ใช้สมุด ฝึกหัดวาดภาพระบายสีที่มีลวดลายเป็นตัวอย่าง เพราะแบบฝึกหัดเหล่านี้มุ่งผลทักษะการลอกแบบ ถ้าจะใช้ควรเป็นครั้งคราว (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526 : 101 - 102) การสอนศิลปศึกษา จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ อันหนึ่งคือ การได้รับการสนับสนุนจาก ฝ่ายบริหาร ผู้บริหารบางคนเห็นว่า วิชาศิลปศึกษาไม่มีความจำเป็น ต่อชีวิตและสังคมของเด็ก จึงบรรจุวิชาศิลปศึกษาลงในตารางสอนชั่วโมงท้าย ๆ ของวัน ทำให้เด็กไม่สนใจเรียนเท่าที่ควร เนื่องจากเมื่อยล้าเหน็ดเหนื่อยจากวิชาอื่น ๆ (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2529 : 13) หรือบางกรณี อาจงดการสอนศิลปศึกษา แล้วไปเพิ่มชั่วโมงให้กับวิชาอื่น ๆ (เลิศ อำนันทะ. 2523 : 9) นอกจากนี้ครูผู้สอนต้องการความช่วยเหลือในการให้การอบรมปฏิบัติการเสริมทักษะด้านการสอน การวาดภาพ ระบายสี การปั้น การออกแบบสร้างสรรค์ด้วยวัสดุต่าง ๆ (กัญญา เดชาภิวัฒน์สกุล. 2526 : 48 - 49)

ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน

ครูประถมศึกษาที่มีปัญหาโรงเรียนขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ศิลปศึกษา เครื่องวัสดุต้นอุปกรณ์ และงบประมาณในการผลิตสื่อการสอนมีน้อยมาก ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรจัดให้มีศูนย์สื่อการสอน เพื่อให้บริการในการผลิต และการนำไปใช้ร่วมกัน โรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 8 โรงเรียน เพราะ จะทำให้ประหยัดงบประมาณ สามารถให้บริการยืมสื่อการสอนหมุนเวียนไปตามโรงเรียนต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง และให้ครูผู้สอนสำรวจวัสดุที่มีอยู่ใน ห้องเก็บ อาทิ วัสดุที่เกิดจากธรรมชาติ วัสดุเหลือทิ้ง และวัสดุที่ผลิตขึ้นใหม่ นำมาดัดแปลงผลิตสื่อการสอนให้มากที่สุด (เลิศ อำนันทะ. 2525 : 51 - 56) ครูผู้สอนต้องสอนทุกกลุ่มวิชา ไม่มีเวลาผลิตสื่อการสอนศิลปศึกษา อีกทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการผลิตสื่อการสอนศิลปศึกษา ขาดแหล่งที่หาซื้อสื่อการสอน และต้องการเข้ารับการอบรมด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน ซึ่งมีงานวิจัยหลายชิ้นระบุชี้ให้เห็นเกี่ยวกับปัญหาการผลิต และการใช้สื่อการสอนในระดับประถมศึกษาที่มีความคล้ายคลึงกัน สรุปได้ว่า ครูประถมศึกษาส่วนมากมีปัญหาด้านงบประมาณการจัดซื้อ และขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อการสอน มีชั่วโมงทำการสอนมากเกินไปจนไม่มีเวลาในการผลิตสื่อการสอน ครูผู้สอน

ต้องการความรู้และขั้นตอนในการผลิตสื่อการสอนจากวัสดุราคาถูก วัสดุเหลือใช้ และวัสดุท้องถิ่น มีความประสงค์ต้องการอบรมเชิงปฏิบัติการ และต้องการได้รับการบริการเกี่ยวกับการซื้อสื่อการสอนให้มากกว่าที่เป็นอยู่ (กัญญา เดชาภิวัฒน์สกุล. 2526 : บทคัดย่อ; พนม อินากุล. 2527 : บทคัดย่อ; เฉลิมพร ลพอทัย. 2528 : บทคัดย่อ)

ด้านการวัดผลและการประเมินผล

ครูประถมศึกษาไม่มีความรู้ในการสร้างเครื่องมือวัดผลทางศิลปศึกษา เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในวิธีการวัดผลและการประเมินผลศิลปศึกษา สอดคล้องกับข้อมูลของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526 : 64 - 66) ที่ว่าครูยังไม่เข้าใจการวัดผลและการประเมินผลตามพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย จึงทำให้การประเมินผลบกพร่อง เพราะมุ่งไปที่ด้านพุทธิพิสัยเป็นส่วนมาก เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของ ดวงคำ ธวัะคำ (2524 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าครูมีความรู้และทักษะในการวัดผลและการประเมินผลไม่เพียงพอ และผลงานวิจัยของ มีนา คงสุริยะนาวัน (2528 : บทคัดย่อ) พบว่าครูไม่มีความรู้ในทุกหมวดวิชา ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในการสอน การวัดผล และการประเมินผล การประเมินผลของครูยังไม่สม่ำเสมอ และชบวนการประเมินผลมักจะมุ่งทำเมื่อสิ้นภาคเรียนหนึ่ง ๆ เป็นสำคัญ (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2526 : 64 - 66) จึงทำให้การวัดผลและการประเมินผลของครูล่าช้า ไม่ทันตามกำหนด การวัดผลศิลปศึกษาครูผู้สอนจะใช้ความรู้สึกของตนเองเป็นเกณฑ์ และประเมินผลเฉพาะผลงานที่เสร็จแล้ว ไม่มีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างปฏิบัติงาน มาร่วมประเมินผลกับผลงานสำเร็จรูป เนื่องจาก ต้องใช้เวลาในการตรวจงานของกลุ่มวิชาอื่น ๆ ที่สอนไปแล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ครูผู้สอนยังมีข้อบกพร่องมากในการวัดผลและการประเมินผล เพราะการวัดผลทางศิลปะจะต้องมีการปฏิบัติต่อเนื่องเป็นประจำสม่ำเสมอจึงจะได้ผล จึงจะสามารถติดตามผลพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้ครบถ้วน (เลิศ อานันตะ. 2526 : 445) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูไม่เข้าใจแนวทางและวิธีวัดผล ครูบางส่วนไม่ได้ยึดถือการวัดผลเป็นระยะ เพื่อดูพัฒนาการ มักวัดผลด้านทฤษฎีหรือยึดผลงานมากกว่ากระบวนการทำงาน บางครั้งครูประเมินผลโดยไม่ต้องสอน (นัยนา คุณานุรักษ์. 2530 : 3) ดังนั้นการประเมินผลทางศิลปศึกษาต้องสัมพันธ์กับพัฒนาการทางศิลปะ จึงต้องมีการวัดผลโดยการสังเกตพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ (จันทนา ตั้งสุวรรณหาพิช. 2526 : 73) และครูยังใช้ความรู้สึกของครูเป็นเกณฑ์ในการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิบูล จันทรย์แย้ม (2531 : 70 - 75) ที่พบว่าการประเมินผล

ศิลปศึกษาไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน มักเป็นไปตามอารมณ์และความพอใจของครู ผู้วิจัยมีความเห็นว่าครูประถมศึกษามีการการสอนทุกกลุ่มวิชา และงานเสริมการสอนด้านอื่น ๆ มาก จึงไม่สามารถติดตามวัดผลด้วยการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะได้ และครูผู้สอนต้องการให้มีการอบรมสัมมนาการวัดผลและการประเมินผลศิลปศึกษา ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยว่าควรให้มีการอบรมสัมมนาครูผู้สอนศิลปศึกษา เพื่อให้เข้าใจงานเทคนิคการวัดผลและการประเมินผลศิลปศึกษาอย่างถูกต้อง

11/1/66

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการเตรียมการสอน ด้านการดำเนินการสอน ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดผลและการประเมินผล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ด้านการเตรียมการสอน

จากสรุปผลการวิจัย พบว่าครูประถมศึกษามีความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับความสามารถเข้าใจจุดประสงค์การเรียนรู้ในระดับชั้น ความสามารถในการเตรียมการสอนให้สอดคล้องกับความคิดรวบยอด สามารถสร้างแผนการสอนที่เหมาะสมกับสภาพของนักเรียนและท้องถิ่น มีการใช้โครงการสอนเป็นตัวกำกับการสอน มีการทำบันทึกการสอน เตรียมสื่อการสอน พักทักษะของกิจกรรมก่อนการสอน จัดทำห้องเรียนที่เหมาะสมกับกิจกรรม และหาความรู้ศิลปศึกษาเพิ่มเติมได้จากระดับปานกลาง

จากข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นเพิ่มเติม ด้านการเตรียมการสอนของครูประถมศึกษา พบว่า

1. ครูไม่สามารถเตรียมการสอนได้ดี เนื่องจากครูต้องทำหน้าที่สอนทุกกลุ่มวิชา และต้องทำหน้าที่เสริมการสอนอื่น ๆ ในโรงเรียนอีก
2. ครูไม่เข้าใจเนื้อหาศิลปศึกษาในชั้นมือครู และแผนการสอนดีพอ จึงทำให้ครูไม่สามารถเตรียมการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
3. ศึกษานิเทศก์ไม่สามารถให้คำแนะนำการเตรียมการสอนได้มากเท่าที่ควร

4. ผู้ปกครองให้ความร่วมมือได้ไม่มากเท่าที่ควร ทำให้นักเรียนไม่สามารถเตรียมวัสดุอุปกรณ์การเรียนได้ครบทุกคน

ดังนั้น จึงขอเสนอแนะดังนี้

1. ครูควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้าง และเนื้อหาศิลปะศึกษาจากหลักสูตร โดยเฉพาะรายละเอียดของแผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน แบบฝึกหัด กิจกรรมการเรียน สื่อการเรียน การวัดผลและการประเมินผล ให้นำเข้าใจอย่างถ่องแท้ มีการปรับให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียน โรงเรียน และท้องถิ่น

2. ศึกษานิเทศก์ควรมีบทบาทให้คำแนะนำ และหาหนทางแก้ไขในส่วนที่ครูประสบปัญหา

3. ผู้บริหารไม่ควรมอบงานอื่น ๆ นอกเหนือจากการสอนมากเกินไป

4. ผู้บริหารควรจัดให้มีการประชุมผู้ปกครองนักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อให้ผู้ปกครองเข้าใจถึงความสำคัญของการศึกษาระดับประถมศึกษา และให้ความร่วมมือกับครูผู้สอน เมื่อครูสั่งให้นักเรียนเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ

5. ครูควรศึกษาแผนการสอนล่วงหน้าทุก ๆ แผน ตั้งแต่ต้นปีการศึกษา เพื่อจะเตรียมการสอนได้ทัน และสามารถวางโครงการจัดลำดับแผนการสอนตามความเหมาะสมได้

ด้านการดำเนินการสอน พ.พ.๑

จากสรุปผลการวิจัย พบว่าครูประถมศึกษา มีความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับความสามารถในการนำจิตวิทยา มาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนศิลปะศึกษา มีการสร้างความมั่นใจให้นักเรียนสามารถแสดงออกทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีการดัดแปลงกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสามารถของนักเรียน ทำให้นักเรียนสนุกสนานเพลิดเพลินในการปฏิบัติกิจกรรม สามารถเรียนรู้ถึงวิธีแก้ปัญหาโดยมีครูเป็นผู้แนะแนวทาง สามารถนำความรู้ไปดัดแปลงใช้ในชีวิตจริงได้ ครูมีการยกย่องชมเชยเป็นการเสริมกำลังใจให้นักเรียน เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียน โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น อภิปรายเกี่ยวกับผลงานของตนเอง ซึ่งครูจะให้ความสนใจต่อกระบวนการทำงานของนักเรียน มีการเน้นให้นักเรียนรักษาความสะอาดขณะปฏิบัติกิจกรรม มีการพานักเรียนไปสู่แหล่งประสบการณ์อื่น ๆ นอกห้องเรียน แต่ครูประถมศึกษา ยังมีการสอนโดยกำหนดให้นักเรียนทำตามแบบอย่างจากครู และสอนโดยเน้นผลงานสำเร็จรูปของนักเรียนในระดับปานกลาง

จากข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นเพิ่มเติม ด้านการดำเนินการสอนของครูประถมศึกษา พบว่า

1. ครูไม่มีพื้นฐาน และขาดความรู้ความเข้าใจในการสอนศิลปะศึกษา
2. ครูไม่สามารถสอนศิลปะศึกษาให้สัมพันธ์กับกลุ่มวิชาอื่น ๆ ได้
3. ครูไม่สามารถสอนนักเรียนให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ดีได้และนักเรียนชอบ

เลียนแบบอย่างจากครู

4. ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของศิลปะศึกษา บางครั้งให้ครูสอนกลุ่มวิชาทักษะแทน
5. ครูต้องการเข้ารับการอบรมการสอนศิลปะศึกษา

ดังนั้น จึงขอเสนอแนะดังนี้

1. ครูควรทำความเข้าใจจุดประสงค์ของการสอนศิลปะศึกษา ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้
2. ครูควรทำความเข้าใจพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้

สามารถนำไปใช้ในการสอนและการจัดกิจกรรมให้กับนักเรียน

3. ครูผู้สอนศิลปะศึกษาไม่จำเป็นต้องใช้ครูเฉพาะสาขาศิลปะ ควรเป็นครูประจำชั้น

เพราะการสอนในระดับประถมศึกษาเป็นการสอนแบบบูรณาการ เพราะถ้าสอนแยกเป็นวิชาจะทำให้ทำให้นักเรียนไม่เกิดความตระหนัก

4. ครูไม่ควรส่งเสริมให้นักเรียนลอกแบบ เช่น การเขียนภาพตัวอย่างให้ดูบนกระดานดำ หรือลอกภาพจากหนังสือ เพราะจะทำให้เด็กมีนิสัยลอกเลียนแบบ และขาดความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติกิจกรรม

5. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ เห็นคุณค่าของวิชาศิลปะศึกษา และให้การสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะศึกษาให้มากขึ้น

6. การสอนของครู ไม่ควรเน้นผลงานสำเร็จรูปของนักเรียนที่เสร็จแล้วเป็นสำคัญ ควรคำนึงถึงกระบวนการทำงานของนักเรียนที่มีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งครูจะต้องพิจารณาควบคู่กันไปพร้อมกัน

7. ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมสัมมนาการสอนศิลปะศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ หรือจัดให้มีการอบรมสัมมนาการสอนศิลปะศึกษาโดยมีการเชิญวิทยากรจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ อาทิ วิทยาลัยครู หรือ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ

8. ศึกษานิเทศก์ควรมีบทบาทให้คำแนะนำครูผู้สอน ในเรื่องของการเรียนการสอนศิลปะศึกษา และช่วยเหลือแก้ไขปัญหในส่วนที่ครูประสบปัญหา

ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน

จากสรุปผลการวิจัย พบว่าครูประถมศึกษา มีความคิดว่า สามารถใช้สื่อการสอนเป็นเครื่องมือช่วยในการเรียนการสอน โดยให้สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรม ครูมีความรู้ในการ

ผลิตสื่อการสอน สามารถนำวัสดุอันท้องถิ่นมาดัดแปลงเพื่อผลิตสื่อการสอนได้ในระดับปานกลาง แต่ครุยังมีความเห็นว่า การนำสื่อการสอนเป็นเรื่องยุ่งยากเพราะปริมาณของสื่อการสอน เครื่องวัสดุต้นอุปกรณ์ มีจำนวนและสภาพพร้อมที่จะใช้ในการเรียนการสอนอยู่ในระดับน้อย

จากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นเพิ่มเติม ด้านการผลิตและการนำสื่อการสอนของครูประถมศึกษา พบว่า

1. โรงเรียนขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ศิลปะศึกษา และเครื่องวัสดุต้นอุปกรณ์
2. งบประมาณเพื่อให้ครูผลิตสื่อการสอนมีน้อยมาก
3. ครูไม่มีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการผลิตและการนำสื่อการสอน
4. ครูไม่มีเวลาผลิตสื่อการสอน เพราะครูต้องสอนทุกกลุ่มวิชา
5. ครูต้องการเข้ารับการอบรม หรือให้วิทยากรมาชี้คำแนะนำการผลิต และการนำ

สื่อการสอน

ดังนั้น จึงขอเสนอแนะดังนี้

1. สื่อการสอนเป็นสิ่งจำเป็น ที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนอย่างมาก เพราะสื่อการสอนที่ดีจะเป็นสิ่งที่จะช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี และยังเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนแสดงออกทางความคิดริเริ่มอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นครูจึงควรนำสื่อการสอนอยู่เสมอจนกระทั่งขาดแคลนสื่อการสอน ครูอาจแก้ปัญหาด้วยการดัดแปลงวัสดุอันท้องถิ่นที่หาง่ายและราคาไม่แพง ผลิตเป็นสื่อการสอน

2. เครื่องวัสดุต้นอุปกรณ์ มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนศิลปะศึกษาเป็นอย่างมาก แต่โรงเรียนต่าง ๆ มักขาดแคลน ดังนั้นครูควรเลือกนำสื่ออย่างอื่นที่มีความสะดวกและมีประโยชน์คล้ายคลึงกัน อาทิ ของจริง หุ่นจำลอง เป็นต้น

3. ผู้บริหารระดับสูงควรจัดดำเนินการตั้งเป็นศูนย์สื่อการสอน เพื่อรวบรวมสื่อการสอนทุกประเภท และเครื่องวัสดุต้นอุปกรณ์ทุกชนิดไว้บริการให้กับโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ประหยัดงบประมาณ ไม่ต้องกระจายงบประมาณไปทุกโรงเรียน และครูสามารถใช้เวลาในการสอนทุกกลุ่มวิชาได้อย่างเต็มที่

ด้านการวัดผลและการประเมินผล ๗๖๑

จากสรุปผลการวิจัย พบว่าครูประถมศึกษามีความคิดเห็นว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถงานการสร้างเครื่องมือวัดผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ การประเมินผลของครูจะสัมพันธ์กับพัฒนาการศิลปะของนักเรียน โดยครูจะพึงสังเกตการณ์ที่นักเรียนได้รับ

จากการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ มีการติดตามสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกทางศิลปะของนักเรียน และนำผลของการประเมินผลมาปรับปรุงการเรียนการสอนของครูในระดับปานกลาง แต่ครูยังมีการใช้ผลงานสำเร็จรูปเป็นเกณฑ์ในการประเมินผลในระดับปานกลาง ส่วนการทำบันทึกสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกทางศิลปะของนักเรียนอยู่ในระดับน้อย

จากข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นเพิ่มเติม ด้านการวัดผลและการประเมินผลของครูประถมศึกษา พบว่า

1. ครูขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ ในการสร้างเครื่องมือวัดผลทางศิลปะศึกษา
2. การวัดผลและการประเมินผลศิลปะศึกษาของครูล่าช้าไม่ทันตามกำหนด เนื่องจากครูต้องสอนทุกกลุ่มวิชา
3. นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมไม่เสร็จตามกำหนดเวลาในแต่ละคาบ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการประเมินผล
4. ครูยังมีการใช้ความรู้สึกของตนเองเป็นเกณฑ์ในการวัดผล
5. ครูจะประเมินผลเฉพาะผลงานที่เสร็จแล้วเท่านั้น ไม่มีเวลาสังเกต และบันทึกพฤติกรรมนักเรียนระหว่างปฏิบัติกิจกรรม เพราะครูต้องใช้เวลาในการตรวจผลงานของกลุ่มวิชาอื่น ๆ ที่สอนไปแล้ว

6. ครูต้องการให้มีการอบรมการวัดผลและการประเมินผลศิลปะศึกษา
ดังนั้น จึงขอเสนอแนะดังนี้

1. ครูควรศึกษาระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 และ พ.ศ. 2524 ซึ่งกำหนดให้มีการประเมินผล 4 ขั้นตอนคือ การประเมินผลก่อนการเรียน การประเมินผลระหว่างเรียน การประเมินผลปลายภาคเรียน และการประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน

2. ครูไม่ควรใช้ผลงานสำเร็จรูป และความรู้สึกของครูเป็นเกณฑ์ในการประเมินผล
ควรคำนึงถึงพฤติกรรมของนักเรียนที่เกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติกิจกรรม ฉะนั้นครูจึงต้องมีบันทึกสังเกตพฤติกรรมตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือคุณสมบัติที่ต้องการ เน้นหรือไม่ในแต่ละคาบเรียน

3. ครูควรศึกษากิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร ให้เข้าใจรายละเอียด ซึ่งเวลาเรียนกำหนดไว้คาบละ 20 นาที แต่เนื่องจากนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมไม่เสร็จ เป็นอุปสรรค

ต่อการประเมินผล ดังนั้นครูสามารถกำหนดช่วงตารางเวลาเรียนเอง เป็นช่วงสั้นหรือยาวได้
ตามความเหมาะสมกับ วัยของนักเรียน ลักษณะ เนื้อหา และกิจกรรม

$$\text{จุดตัดใหม่} = \frac{1}{\text{ค่าส่วนต่างใหม่}} \times 0.1 \text{ หรือ } 0.2$$

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. การทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
ในสังกัดหน่วยงานการศึกษาอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบกับการวิจัยในครั้งนี้
2. การทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับ
สภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
3. เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษา ควรได้ทำการศึกษาสภาพและปัญหา
การสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาอีกครั้ง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกรัตน์ ชาญท้วม. ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตร มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตการศึกษา 9. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524. อัดสำเนา.
- กมล สุตะประเสริฐ และคนอื่น ๆ. การศึกษาสมรรถวิสัยของครูประถมศึกษาที่ต้องการ. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2523.
- กัญญา เดชาภิวัฒน์สกุล. ปัญหาความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนของครูประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตปทุมวัน ตามความคิดเห็นของตน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526. อัดสำเนา.
- กานดา พูลลาภทวี. การประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2528.
- ก่อ สวัสดิพานิชย์. "ครูกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา," ป.ศ.ร.2519. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตการพิมพ์, 2519.
- _____. "คำบรรยายของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการในการประชุมครูใหญ่อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง," วิทยาสาร. 25 : 25-28; สิงหาคม 2517.
- เกรียง เอี่ยมสกุล. "คำขวัญ," วิทยาสาร. 14 : 8-9; ตุลาคม 2505.
- เกษม สุดหอม และคนอื่น ๆ. ระเบียบวิธีสอนทั่วไป. พิษณุโลก : โรงพิมพ์ตระกูลไทย, 2516.
- ขวัญใจ คงทรัพย์. สื่อการสอนชั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524. อัดสำเนา.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา พ.ศ.2525-2534. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2526.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ.2530-2534. กรุงเทพฯ : เรืองแสงการพิมพ์, 2530.
- คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา. การปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2518.

- จันทนา ตั้งสุวรรณพานิช. "การสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย," เอกสารการสอนชุดวิชา การสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2526.
- จำเริญ รั้งไทย. "แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย," เอกสารประกอบการสอนชุด วิชาการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2526.
- จินตนา มาพวง. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษา สาขาสังคมศาสตร์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520. อัดสำเนา.
- เฉลิมพร ลพทัญ. ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับ ปัญหาการจัดการและการใช้หลักสูตรประถมศึกษากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528. อัดสำเนา.
- ชลอ พงษ์สามารถ. ศิลป์สำหรับครูมัธยม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2526.
- ชาลิต ดาบแก้ว และสุดาวดี เหมทานนท์. วิธีสอนศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : รุ่งเดียนส์เวิร์, 2525.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. "แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบแผนการสอนสำหรับหลักสูตรประถมศึกษา," ประชาศึกษา. 2; กันยายน 2520.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคนอื่น ๆ. ระบบสื่อการสอน. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- ชาอุชัย ศรีไสยเพชร. ทักษะและเทคนิคการสอน พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ หิรัญอักษร, 2527.
- ชูจิตต์ วัฒนามรณย์. คุณค่าของกิจกรรมศิลปศึกษาค้นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตามการรับรู้ ของครูศิลปศึกษา และผู้เชี่ยวชาญศิลปศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. อัดสำเนา.
- ณรงค์ บุญมี. "การประเมินผลปฏิบัติงานในโรงเรียน," นักบริหารการศึกษา. 1 : 3-18; กุมภาพันธ์ 2521.

- ดวงคำ อูระคำ. ความสอดคล้องระหว่างสมรรถภาพครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงราย กับสมรรถภาพที่คาดหวัง ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524. อัดสำเนา.
- ดำรง วงศ์อุปราช. "ศิลปะเด็ก : การสร้างสรรค์," ศิลปะเด็กความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2529.
- เดชา นุชดอนไฟ. "ครูศิลป์ร่วมสมัย," โลกศิลป์. 41-43; มกราคม-เมษายน 2527.
- ทีศนา แชนมณี. "ข้อคิดบางประการเกี่ยวกับพฤติกรรมของครูกับการสอนจริยศึกษา ตามหลักสูตรใหม่," ครูศาสตร์. 8 : 73-77; พฤศจิกายน-ธันวาคม 2521.
- _____. "การสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย," หลักและแนวปฏิบัติงานโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2527.
- _____. เอกสารการสอนชุดวิชาการศึกษากับชีวิตและชุมชน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2527.
- เทียมเมฆ เอื้ออังกูร. "ปัญหาครูไม่เข้าใจข้อปฏิบัติการสอน," ปัญหาในระดับมัธยมศึกษา. มหาสารคาม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2528.
- ธีระ รุญเจริญ. การเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2528.
- นัยนา คณารักษ์. การศึกษาการแสดงออกทางศิลปะ โดยการศึกษาภาพระบายสี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย เขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.
- นิรมล ตีรภัสสร สวัสดิบุตร. ศิลปะศึกษากับครูประถม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตีรภัสสร, 2525.
- _____. เอกสารคำสอนวิชาการปรับปรุงการสอนศิลปะศึกษาระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2528.
- หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมการฝึกหัดครู. "การสอนศิลปะศึกษา," การสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เล่ม 2 ศิลปะศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2529.
- บันลือ พุกกะวัน. การประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2519.
- บุญเชิด วิทยุณนันทพงษ์. การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา : ทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521. อัดสำเนา.

บุญถิ่น อัตถากร. "แนวนโยบายการผลิตครูในอนาคต," เอกสารชุดเผยแพร่การศึกษา.

10 : 1-18, ตุลาคม 2515.

บุษบา กาจนาวาโรทัย. วิวัฒนาการของหลักสูตร และการสอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษาในประเทศไทย พุทธศักราช 2435 ถึง 2526. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530. จัดสำเนา.

ประคอง กรรณสูต. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือ ดร.สง่า, 2528.

ประสงค์ พวงดอกไม้. มาตรฐานวิชาศิลปศึกษา และดนตรีระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : หน่วยงานนิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, ม.ป.ป. จัดสำเนา.

ประเทิน มหาจันทร์. ศิลปนักเรียนเรียนประถม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2531.

ปราณี อัมมารมย์. ความสอดคล้องของงบประมาณจัดซื้อสื่อการสอนกับความต้องการของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. จัดสำเนา.

พนม อินากุล. สภาพและความต้องการในการจัดซื้อสื่อการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. จัดสำเนา.

พนัส หันนาคินทร์. การบริหารบุคคลในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เกษตร, 2526.

ปฏิภาณ สาธิต. "ทิศทางการศึกษาไทยในอนาคต," นิตยสารการศึกษา. 2 : 1-6; กรกฎาคม 2522.

_____. หลักการการศึกษา. กรุงเทพฯ : สุภาการพิมพ์, 2521.

ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. "พระบรมราชโองการ พระราชทานแก่ครูใหญ่ และนักเรียน ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน," วารสารมิตรครู. 3 : 19 สิงหาคม 2520.

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. เอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีความรู้และศิลปศึกษา. ม.ป.ท., 2529. จัดสำเนา.

_____. "อิทธิพลของระบบการเรียนการสอนสองระบบที่มีต่อศิลปศึกษา," ทัศนศิลป์เชิงปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2530.

มีนา คงสุริยะนาวัน. ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนประถมศึกษา
เกี่ยวกับปัญหาการจัดการและการใช้หลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2528. อัดสำเนา.

ยุพา ประถมกัญ และคนอื่น ๆ. "สภาพการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของ
ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดราชบุรี," ผลงานวิจัยทางการศึกษา เล่ม 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล,
2526.

ละเมียด ลิมอักษร. หลักการสอนงานชั้นประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภา, 2517.

ลัดดาวัลย์ ชมมณฑก. ตัวแปรที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษาสาขามนุษยศาสตร์.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520. อัดสำเนา.

รายงานการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของเทศบาล เขตการศึกษา 6. ม.ป.ท. : คณะ
ศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 6, 2530. อัดสำเนา.

เลิศ อวนันทะ. ศิลปะในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กราฟฟิคอาร์ต, 2523.

_____. "หลักการสอนและการจัดกิจกรรมการสอนศิลปศึกษา," เอกสารการสอนชุดวิชา
การสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพฯ : มหา-วิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525.

_____. "หน่วยที่ 8 สื่อการสอนกลุ่มสร้างลักษณะนิสัย 1," เอกสารประกอบการสอนชุด
วิชาสื่อการสอนระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,
2525.

_____. "หลักการสอนศิลปศึกษา," เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการสอนกลุ่มสร้าง-
เสริมลักษณะนิสัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526.

_____. ศิลปะเด็ก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กราฟฟิคอาร์ต, 2528.

_____. "สภาพปัญหาการเรียนการสอนศิลปะในโรงเรียน," ศิลปะเด็ก : สภาพปัจจุบัน
และอนาคต. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2529.

วิจิตร ศรีสะอ้าน. "ปรัชญาการศึกษา," เอกสารการสอนชุดวิชาพื้นฐานการศึกษา หน่วยที่ 6.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2523.

- วิชัย วงษ์ใหญ่. "ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของการสอนศิลปะในระดับมัธยมศึกษา," ศิลปวัฒนธรรม.
 พิษณุโลก : ภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2528.
- _____. ศิลปะเด็ก : ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์,
 2529.
- _____. "การเสนอแนวคิด เพื่อการสัมมนา," ศิลปะเด็กสภาพปัจจุบันและอนาคต.
 กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2529.
- _____. "การสอนศิลปะให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่," นิตรสารภาพเขียนเด็กไทยทั่ว
 ประเทศ. กรุงเทพฯ : สถาบันวัฒนธรรมเยอรมัน, 2521.
- _____. "ศิลปะเด็ก : ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ," วิทยจารย์. 84(4) :
 8-14; เมษายน 2529.
- วิชาการ, กรม. คู่มือการชี้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. กรุงเทพฯ : กรม
 วิชาการ, 2520.
- _____. คู่มือการอบรมครู เรื่องการชี้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. กรุงเทพฯ :
 กรมวิชาการ, 2521.
- _____. แนวการชี้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ, 2522.
- _____. เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ในสมุดประจำชั้น (ป.02/4) ชั้นประถม
 ศึกษาปีที่ 4. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ, 2524.
- _____. แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. กรุงเทพฯ :
 กรมวิชาการ, 2526.
- _____. ศิลปะศึกษา. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ, 2527.
- วิเชียร เทียมเมือง. ปัญหาและความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในการทดลองชี้หลักสูตร
 ประถมศึกษา 2521 (ฉบับร่างครั้งที่ 1 พุทธศักราช 2518). ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.
 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519. อัดสำเนา.
- วินัย ใสมณี. คุณสมบัติที่พึงประสงค์ของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะศึกษา : กรณีศึกษาอาจารย์
 ณมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- _____. "ศิลปะศึกษา," สารานุกรมศึกษาศาสตร์. หน้า 112-114. กรุงเทพฯ :
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2528.
- _____. ศิลปะ. เอกสารประกอบคำสอน. ม.ป.ท., 2519.

วิบูล จันทรแย้ม. สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.

วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531.
 อัดสำเนา.

วิรัตน์ พิชญ์บุญย์. "ศิลปศึกษา," หลักสูตรประถมศึกษา 2521 : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ.

กรุงเทพฯ : สารมวลชนการพิมพ์, 2520.

_____. ศิลปนักเรียนประถม. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2529.

วิรุณ ตั้งเจริญ. ศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : วัฒนาอาร์ต, 2526.

_____. "นิสิตนักศึกษาศิลปศึกษาจะไปทางไหน," การแสดงศิลปกรรมเยาวชนแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 1 พ.ศ.2527. กรุงเทพฯ : การพิมพ์, 2527.

วิไล บัวเสวีวงศ์. ปัญหาการขึ้นหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในเขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.
 อัดสำเนา.

วิภาวดี ยงเจริญ. ปัญหาการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนราษฎร์ ในเขตการศึกษา 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522. อัดสำเนา.

วิภา มิ่งขวัญ. ปัญหาการเรียนของนักเรียนวิชาเอกศิลปศึกษาในโครงการจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530. อัดสำเนา.

ศรีนครินทรวิโรฒ, มหาวิทยาลัย. รายงานสรุปผลโครงการพัฒนาเครื่องมือ และวิธีการประเมินผล และปรับปรุงการฝึกสอนระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ม.ป.ป.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2525.

_____. แนวการขึ้นหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2525.

สันทนา นิพนธ์วิทยา. ความคิดเห็นของครูที่มีต่อปัญหาทางการเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครปฐม.
 วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524. อัดสำเนา.

- สาริธ บัวศรี. มาตรการพื้นฐานบางประการสำหรับการสร้างครูที่ดี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภา, 2515.
- สิบบนน์ เกตุทัต. "คำกล่าวเปิดการสัมมนาและการบรรยายนำ สังคมศาสตร์ที่เกี่ยวกับการ
ศึกษา," สังคมศาสตร์กับการศึกษา. ม.ป.ท., 2522.
- สุจริต เพียรชอบ. "บทบาทของครูในการพัฒนาประเทศ," ครูศาสตร์. 1 : 50-57;
มกราคม-กุมภาพันธ์ 2522.
- สุชีลา ดันประภัทร์. ความคิดเห็นที่มีต่อพฤติกรรมการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น
และแก้ปัญหาเป็น ของครูและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี.
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. บางแสน : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2527.
อัสสำเนา.
- สุภาวงศ์ แสงวนิช. "บุคลิกภาพ," ศูนย์ศึกษา. 4 : 41-42; เมษายน 2506.
- สุลักษณ์ ศิวรักษ์. "ความเป็นครู," วิทยาสาร. 25: 7-8; กรกฎาคม 2513.
- สุเทพ อ่อนโสภา. ประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติ. หนองบัว : ศูนย์การพิมพ์วิทยาลัยครูเทพสตรี,
2525. อัสสำเนา.
- สุธน พรเสริมลักษณ์. การวิเคราะห์สื่อการสอนระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526. อัสสำเนา.
- สุนันท์ ศลภิสุม. การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525.
- สุวัฒน์ มุทธเมธา. การเรียนการสอนปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2523.
- สุริยทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนชุดวิชาวรรณกรรมประถมศึกษาหน่วยที่ 1-7.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุริยทัยธรรมาธิราช, 2525.
- _____. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมการสอนประถมศึกษา หน่วยที่ 8. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยสุริยทัยธรรมาธิราช, 2524.
- _____. "การวิจัยเพื่อการเรียนการสอน," พฤติกรรมการสอนประถมศึกษา เล่ม 1 หน่วยที่
1-5. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุริยทัยธรรมาธิราช, 2524.
- อนันต์ ศรีวิสา. การวัดผลการศึกษา: พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.
- อารี สุทธิพันธุ์. "ศิลปะและศิลปศึกษา," ทัศนศิลป์ไทย-จีน. ม.ป.ท. : ม.ป.ป.
- อารี สุทธิพันธุ์ และวิรุณ ตั้งเจริญ. กิจกรรมสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : มิติ, 2518.

อัสชา แสงอัสนัย. การศึกษาระดับพัฒนาการทางศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้นที่ได้รับการสอนศิลปะตามแนวทางเก่า และแนวทางใหม่. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515.

Chapman, Laura H. Approach to Art in Education. Harcourt Brace Jovanovich, Inc., 1978.

Clark, Gilbert and Enid Zimmerman. "Toward a Discipline of Art Education," Phi Delta Kappan. 63 : 53-55, 1981.

Dale, Edgar. Audio-Visual Method in Teaching. 3rd. Ed. The Dryden Press Holt, Rinehart and Winston, 1969.

Eisner, Elliot. "Examining Some Myths in Art Education," Studies in Art Education. 15 : 7-16, 1973-1974.

Lowenfeld, Viktor. Creative and Mental Growth. 3rd. Ed. New York : The Macmillan Company, 1957.

Shores, Louis. Instructional Materials : An Introduction for Teachers. New York : The Ronald Press, 1960.

Vongsingthong, Pornsanong Buabusya. "Faculty Perceptions of the Use and Effectiveness of Instructional Media in Teaching Studio-Art Course," Dissertation Abstract International. 45 : 2734-A; March, 1985.

ที่ อย.5206/1642

เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000

15 กรกฎาคม 2534

เรื่อง ขอดำเนินการขอความเห็นชอบแบบสอบถาม

เรียน อาจารย์ผู้สอนทุกท่าน

ด้วย นายพีระศักดิ์ เทพไธรัตน์ อาจารย์ภาควิชาศิลปะ คณะวิชามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา กำลังทำวิจัยเรื่อง "สภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา" มีความประสงค์จะขอความร่วมมือจากอาจารย์ทุกท่านในการตอบแบบสอบถาม เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการทำวิจัยดังกล่าว

เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา พิจารณาแล้วเห็นว่า การทำวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนศิลปศึกษา ระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

นายสละ การประเสริฐ

(นายสละ การประเสริฐ)

นายกเทศมนตรี เมืองนครศรีอยุธยา

วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา

สหวิทยาลัยศรีอยุธยา ถนนโรจนะ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000

15 กรกฎาคม 2534

เรื่อง ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

เรียน อาจารย์ผู้สอนระดับประถมศึกษา

เนื่องจากข้าพเจ้ากำลังทำวิจัยเรื่อง "สภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา" งาน
การนี้จำเป็นต้องขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของท่านทุกข้อ จะ
เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
ร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายพีระศักดิ์ เทพไตรรัตน์)

ภาควิชาศิลปะ คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 2

สภาพและปัญหาการจัดการสอนศิลปศึกษา

คำชี้แจง ในการสอนศิลปศึกษา ท่านประสบเรื่องต่อไปนี้มากน้อยอยู่ในระดับใดตามความคิดเห็นที่เป็นจริง และโปรดใช้เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่

- 1 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อข้อความนั้นในระดับน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อข้อความนั้นในระดับน้อย
- 3 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อข้อความนั้นในระดับปานกลาง
- 4 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อข้อความนั้นในระดับมาก
- 5 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อข้อความนั้นในระดับมากที่สุด

ตัวอย่าง

รายการ	ความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
0) ท่านมั่นใจในความรู้ความสามารถของท่านในการสอนศิลปศึกษามากน้อยเพียงใด					
00) ท่านปลูกฝังความมีวินัยของนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะมากน้อยเพียงใด					

คำอธิบาย จากตัวอย่างแสดงว่า

- ในข้อ 0) ท่านมีความคิดเห็นว่าท่าน (ในฐานะครูประถมศึกษา) มีความมั่นใจในความรู้ความสามารถของท่านในการสอนศิลปศึกษา ในระดับปานกลาง
- ในข้อ 00) ท่านมีความคิดเห็นว่าท่าน (ในฐานะครูประถมศึกษา) ได้ปลูกฝังความมีวินัยให้แก่ นักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ในระดับมากที่สุด

รายการ	ความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
การเตรียมการสอน					
1. ท่านเข้าใจจุดประสงค์การเรียนรู้เนื้อหาศิลปะศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 มากน้อยเพียงใด.....					
2. ท่านเข้าใจจุดประสงค์การเรียนรู้เนื้อหาศิลปะศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 มากน้อยเพียงใด.....					
3. ท่านเข้าใจจุดประสงค์การเรียนรู้เนื้อหาศิลปะศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 มากน้อยเพียงใด.....					
4. ท่านสามารถเตรียมการสอนเนื้อหาศิลปะศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ให้สอดคล้องกับความคิดรวบยอดในหลักสูตรมากน้อยเพียงใด.....					
5. ท่านสามารถเตรียมการสอนเนื้อหาศิลปะศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ให้สอดคล้องกับความคิดรวบยอดในหลักสูตรมากน้อยเพียงใด.....					
6. ท่านสามารถเตรียมการสอนเนื้อหาศิลปะศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ให้สอดคล้องกับความคิดรวบยอดในหลักสูตรมากน้อยเพียงใด.....					
7. ท่านมีความเข้าใจในการใช้แผนการสอนมากน้อยเพียงใด.....					
8. ท่านสามารถสร้างแผนการสอนเองให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียนและท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด.....					
9. ท่านสามารถใช้วิธีการสอนเป็นตัวกำกับการสอนในแต่ละคาบมากน้อยเพียงใด.....					
10. ท่านทำบันทึกการสอนในแต่ละกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอเพียงใด.....					

รายการ	ความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
11. ท่านเตรียมสื่อการสอนในแต่ละกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอเพียงใด.....					
12. ท่านฝึกทักษะของท่านเองในแต่ละกิจกรรมเพื่อพร้อมสำหรับสาธิตการสอนมากนักน้อยเพียงใด.....					
13. ท่านศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในเนื้อหาและกิจกรรมที่จะสอนมากนักน้อยเพียงใด.....					
14. ท่านจัดห้องเรียนให้เหมาะกับกิจกรรมที่จะสอนแต่ละคาบมากนักน้อยเพียงใด.....					

ท่านมีอุปสรรคในการเตรียมการสอนอย่างไรบ้าง

1.
2.
3.

รายการ	ความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
การดำเนินการสอน					
1. ท่านสามารถนำวิธีการทางจิตวิทยามาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนศิลปศึกษาได้น้อยเพียงใด.....					
2. ท่านสามารถสร้างความมั่นใจให้นักเรียนแสดงออกทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อย่างอิสระในงานศิลปะของตนเองได้น้อยเพียงใด.....					
3. ท่านสามารถดัดแปลงกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะตัวของนักเรียนได้น้อยเพียงใด.....					
4. ท่านสามารถสอนนักเรียนให้รู้จักคุณค่าศิลปะได้น้อยเพียงใด.....					
5. ท่านสามารถสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนศิลปศึกษา ให้มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเป็นกันเองได้น้อยเพียงใด.....					
6. ท่านสามารถสอนนักเรียนให้นำความรู้ไปดัดแปลงใช้ในชีวิตจริงได้น้อยเพียงใด.....					
7. ท่านสอนโดยให้ความสนใจต่อกระบวนการทำงานของนักเรียนได้น้อยเพียงใด.....					
8. ท่านสามารถสอนนักเรียนให้เรียนรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหาในการบวนการสอนสร้างสรรค์ศิลปะได้น้อยเพียงใด.....					
9. ท่านเสริมกำลังใจให้นักเรียนให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียน โดยการยกย่องชมเชยได้น้อยเพียงใด.....					
10. ท่านเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและอภิปรายเกี่ยวกับผลงานของนักเรียนได้น้อยเพียงใด.....					

รายการ	ความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
11. ท่านช่วยให้นักเรียนแก้ปัญหาได้สำเร็จโดยการแนะแนว
มากนักน้อยเพียงใด.....					
12. ท่านปลูกฝังนักเรียนให้รักษาความสะอาดขณะปฏิบัติ
กิจกรรมศิลปะมากนักน้อยเพียงใด.....					
13. ท่านมีความสามารถนำนักเรียนไปสู่แหล่งประสบการณ์
อื่น ๆ นอกห้องเรียนได้มากนักน้อยเพียงใด.....					
14. ท่านสอนโดยกำหนดให้นักเรียนทำตามแบบอย่างจากครู
มากนักน้อยเพียงใด.....					
15. ท่านสอนโดยเน้นผลงานสำเร็จรูปของนักเรียนมากนักน้อย
เพียงใด.....					

ท่านมีอุปสรรคในการดำเนินการสอนอย่างไรบ้าง

1.
2.
3.

รายการ	ความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
<u>การผลิตและการใช้สื่อการสอน</u>					
1. ท่านสามารถนำสื่อการสอนเป็น เครื่องกระตุ้นนักเรียน
ให้เกิดความคิดและมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่
เรียนรู้มากนักน้อยเพียงใด.....					
2. ท่านนำสื่อการสอนเป็น เครื่องมือช่วยสื่อความหมาย
ระหว่างครูกับนักเรียนมากนักน้อยเพียงใด.....					
3. ท่านมีความรู้ในการผลิตสื่อการสอนศิลปศึกษามากนักน้อยเพียงใด..					
4. ปริมาณสื่อการสอนศิลปศึกษามีจำนวนเพียงพอมากนักน้อยเพียงใด..					
5. ท่านผลิตสื่อการสอนศิลปศึกษาโดยนำใช้แหล่งวัสดุที่มีอยู่
จนท้องถิ่นมากนักน้อยเพียงใด.....					
6. การนำสื่อการสอนศิลปศึกษาเป็น เรื่องยุ่งยากสำหรับ
ท่านมากนักน้อยเพียงใด.....					
7. ท่านสามารถนำสื่อการสอนศิลปศึกษาให้สอดคล้องกับ
เนื้อหาและกิจกรรมมากนักน้อยเพียงใด.....					
8. วัสดุอุปกรณ์ศิลปศึกษาอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้มากนักน้อยเพียงใด..					
9. เครื่องวัสดุทัศนูปกรณ์และสื่อการสอนศิลปศึกษาอยู่ใน
สภาพพร้อมที่จะใช้มากนักน้อยเพียงใด.....					

ท่านมีประสบการณ์การผลิตและการนำสื่อการสอนศิลปศึกษาอย่างไรบ้าง

1.
2.
3.

รายการ	ความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
การวัดผลและการประเมินผล					
1. ท่านมีความรู้ความเข้าใจวิธีการวัดผลและประเมินผล
ศิลปศึกษาอย่างน้อยเพียงใด.....					
2. ท่านมีความสามารถในการสร้างเครื่องมือวัดผลให้
สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้อย่างน้อยเพียงใด.....					
3. ท่านนำผลจากการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน
มาปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างน้อยเพียงใด.....					
4. การประเมินผลของท่านมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทาง
ศิลปะของนักเรียนวัยต่าง ๆ น้อยเพียงใด.....					
5. ท่านใช้ผลงานสำเร็จรูปในการประเมินผลอย่างน้อยเพียงใด.....					
6. การประเมินผลงานศิลปะของนักเรียน ท่านพึงเล็ง
ประสพการณ์ที่นักเรียนได้จากการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ
อย่างน้อยเพียงใด.....					
7. ท่านติดตามสังเกตพัฒนาการทางศิลปะของนักเรียน
อย่างน้อยเพียงใด.....					
8. ท่านทำบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกทาง
ศิลปะของนักเรียนเพื่อการประเมินผลอย่างน้อยเพียงใด.....					
9. ท่านประเมินผลในช่วงการสอนอย่างน้อยเพียงใด.....					
10. ท่านใช้ความรู้สึทางศิลปะของท่านเป็นเกณฑ์ในการ
ประเมินผลงานศิลปะของนักเรียนอย่างน้อยเพียงใด.....					

ท่านมีอุปสรรคในการวัดผลและประเมินผลอย่างไรบ้าง

1.
2.
3.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นายพีระศักดิ์ ชื่อสกุล เทพไตรรัตน์

วันเดือนปีเกิด 18 มกราคม 2490

สถานที่เกิด อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

สถานที่ปัจจุบัน จ.121/13 ถนนอุทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การรับราชการ

พ.ศ.2514 ครูตรี วิทยาลัยครูนครราชสีมา

พ.ศ.2515-ปัจจุบัน อาจารย์ 2 ระดับ 6 วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา

สอนศิลปะ ปรแกรมภาพพิมพ์ หน้าที่พิเศษ หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์

และรองหัวหน้าสำนักงานอธิการ วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2499 ประกาศนียบัตรประถมศึกษา จากโรงเรียนพิรามอุทิศ อำเภอพรหมพิราม
จังหวัดพิษณุโลก

พ.ศ. 2506 ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษา จากโรงเรียนอำนวยการศิลป์ พระนคร

พ.ศ. 2509 ประกาศนียบัตรครูประถมศึกษา จากโรงเรียนช่างศิลป์ กรมศิลปากร

พ.ศ. 2512 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (จิตรกรรม) จากวิทยาลัยเพาะช่าง

พ.ศ. 2513 ประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยมวิชาชีพชั้นสูง จากวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ

พ.ศ. 2520 ศิลปกรรมบัณฑิต (ศ.บ.) จากคณะศิลปกรรม วิทยาลัยเทคโนโลยีและ
อาชีวศึกษา

พ.ศ. 2534 การศึกษามหาบัณฑิต (วิชาเอกศิลปศึกษา)

จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การศึกษาสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทคัดย่อ
ของ
พรีระศักดิ์ เทพไตรรัตน์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชา เอกศิลปศึกษา

ตุลาคม 2534

ความมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษา ในโรงเรียน
ประถมศึกษา ในด้านการเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน
การวัดผลและการประเมินผล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ครูประถมศึกษา
สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 81 คน
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ แบบสอบถามประเมินค่า และแบบสอบถามปลายเปิด
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ หาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยพบว่า ครูประถมศึกษาเป็นหญิงมากกว่าชาย ส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 35 ปีขึ้นไป
มีระดับการศึกษาปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ และมีประสบการณ์การสอนไม่น้อยกว่า 10 ปี ครู
ประถมศึกษามีความคิดเห็นต่อสภาพ และปัญหาการสอนศิลปศึกษา ในด้านการเตรียมการสอน
ด้านการดำเนินการสอน ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน ด้านการวัดผลและการประเมินผล
อยู่ในระดับปานกลางในทุกด้าน ครูประถมศึกษามีความสามารถ เตรียมการสอนอยู่ในสภาพไม่ดีพอ
เนื่องจากขาดความเข้าใจ เนื้อหาศิลปศึกษาในหลักสูตร และแผนการสอน ไม่มีเวลาหาความรู้
ศิลปศึกษา เพราะต้องทำหน้าที่สอนทุกกลุ่มวิชา อีกทั้งยังทำหน้าที่เสริมการสอนอื่น ๆ ในโรงเรียน
อีก การดำเนินการสอนของครูประถมศึกษายังอยู่ในสภาพไม่ดีพอเช่นกัน โดยครูยังมีการกำหนด
ให้นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมตามแบบอย่างจากครู ซึ่งครูยังให้ความสำคัญกับผลงานสำเร็จรูปมาก
กว่าพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกระหว่างปฏิบัติตามกิจกรรม ปริมาณสื่อการสอนและเครื่องโสต-
ทัศนูปกรณ์ มีจำนวนน้อย สภาพไม่พร้อมที่จะใช้ ทำให้เป็นเรื่องยุ่งยากสำหรับครูในการใช้สื่อ
การสอน ครูยังมีการใช้ผลงานสำเร็จรูปเป็นเกณฑ์ในการประเมินผล การวัดผลโดยสังเกต
และบันทึกพฤติกรรมการแสดงออกทางศิลปะของนักเรียนเป็นส่วนน้อย ครูส่วนใหญ่มีความต้องการ
เข้ารับการอบรมสัมมนาด้านศิลปศึกษา

ผู้วิจัยได้เสนอแนวทาง ในการนำผลวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนของ
ครูศิลปศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาระดับ
ประถมศึกษาด้วย

A Study of Conditions and Problems Concerning with Instruction
of Art Education in Elementary Schools under the Division of Elementary
Education, Pranakorn Sri Ayuthaya Municipality

The aim of this study was to examine the conditions and problems concerning with the instruction of art education in these aspects: teaching preparation; teaching procedure; instructional materials production and assessment and evaluation.

The sample population used in the study was 81 in-service elementary teachers in Pranakorn Sri Ayuthaya municipal schools. The research instruments were rating scaled and open-ended questionnaires. The data were analyzed by using means and standard deviation.

It was found that there were more female teachers than male teachers. Most of them were over 35 Years old, holding bachelor's degrees and had at least 10-year teaching experience.

According to the findings, these elementary teachers' teaching preparation was inadequate since they lacked understanding of the content of art education curriculum, including the teaching guidelines. They did not have enough time to improve their knowledge since they had to teach other subjects besides art and they had to perform other supplementary duties as well. Therefore, their teaching was not to be satisfactory. However, they expressed their need in attending a formal training in art education.

The quantity of instructional materials, teaching aids or audio visual aids were insufficient, and their condition were in poor state.

The teachers encouraged their students to practice in art by means of unitation. In this way the assessment and evaluation were based on the finished works rather than the students' behavior or creative expression in art during the learning activities.

The researcher proposed ways to improve the art education teaching to teachers in elementary schools, school administrators and those who are responsible for elementary education in other sectors.